

**ZARZĄD GMINY I MIASTA
W DĄBROWIE BIAŁOSTOCKIEJ**

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

MIASTA I GMINY DĄBROWA BIAŁOSTOCKA

Studium uchwalono uchwałą
Nr XXXVIII/206/98 Rady Miejskiej
w Dąbrowie Białostockiej
z dn. 18 czerwca.....1998r

Dąbrowa Białostocka 1998 r.

Opracowanie zostało wykonane na zlecenie
Zarządu Gminy i Miasta w Dąbrowie Białostockiej
przez zespół w składzie:

Lp	Imię i nazwisko	Udział w opracowaniu	Podpis
1	mgr inż. arch. Barbara Kurdybelska	główny projektant zagadnienia przestrzenne	
2	mgr Tadeusz Januszewski	zagadnienia programowe i formalno-prawne	
3	mgr Bożena Gajewska	ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego	
4	mgr inż. Jan Kruszewski	komunikacja	
5	mgr inż. Czesława Kruszewska	zaopatrzenie w wodę, usuwanie nieczystości, gosp. cieplna	
6	inż. Elżbieta Kępska	elektroenergetyka, gaz, telekomunikacja	
7	mgr Katarzyna Zaniewska	opracowanie graficzne	
8	tech. Anna Jemielity	opracowanie techniczne	

SPIS TREŚCI

Str.

WSTĘP

1. Podstawa prawna opracowania	5
2. Przedmiot studium	5
3. Części składowe studium	5
4. Podstawowe informacje o mieście i gminie	6

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY DĄBROWA BIAŁOSTOCKA8

1. Ocena lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego i występujące zagrożenia dla środowiska	8
1.1. Położenie fizyczno-geograficzne i administracyjne, struktura użytkowania gruntów	8
1.2. Rzeźba terenu	9
1.3. Budowa geologiczna	10
1.4. Surowce mineralne	11
1.5. Warunki klimatyczne	12
1.6. Wody powierzchniowe i podziemne	13
1.7. Lasy	15
1.8. Rolnicza przestrzeń produkcyjna	16
1.9. Obszary przyrodnicze i obiekty prawnie chronione	17
1.10. Zagrożenia środowiska	18
2. Środowisko kulturowe	20
2.1. Obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych	20
2.2. Obiekty o wartościach archeologicznych	27
3. Sfera społeczna	28
3.1. Potencjał ludnościowy, jego rozmieszczenie i struktura	28
3.2. Zasoby i warunki mieszkaniowe	35
3.3. Urządzenia obsługi ludności	36
4. Sfera produkcyjna	46
4.1. Wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej	46
4.2. Przemysł, rzemiosło	51
5. Infrastruktura techniczna	55
5.1. Zaopatrzenie w wodę	55
5.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych, gospodarka odpadami	67
5.2. Elektroenergetyka	70

5.3. Zaopatrzenie w ciepło.....	73
5.4. Zaopatrzenie w gaz.	76
5.5. Telekomunikacja	77
6. Komunikacja	78
6.1. Układ drogowy	78
6.2. Kolej	88
6.3. Komunikacja autobusowa	89
7. Syntetyczna ocena poziomu zaspokojenia potrzeb ludności i zagospodarowania miasta i gminy	90
8. Elementy zagospodarowania przestrzennego o charakterze ponadlokalnym	92

CZEŚĆ II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY DABROWA BIAŁOSTOCKA

1. Polityka przestrzenna gminy.....	94
1.1. Problemy i bariery rozwoju miasta i gminy.....	94
1.2. Szanse rozwoju miasta i gminy.....	95
1.3. Cele rozwoju przestrzennego miasta i gminy	96
1.3.1. Główne cele rozwoju	96
1.3.2. Cele ekologiczne rozwoju	96
1.3.3. Cele społeczne w zagospodarowaniu przestrzennym	96
1.3.4. Cele rozwoju gospodarczego	97
1.3.5. Cele rozwoju komunikacji	97
1.3.6. Cele rozwoju infrastruktury technicznej	97
1.4. Obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe.....	98
2. Kierunki i zadania zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy	
- realizacja celów rozwoju przestrzennego	98
2.1. Kierunki i zadania ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego	98
2.2. Kierunki i zadania ochrony dóbr kultury.....	102
2.3. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb	103
2.4. Kierunki i zadania rozwoju gospodarczego miasta i gminy i terenów dla tych potrzeb	107
2.4.1. Kierunki rozwoju przemysłu i rzemiosła oraz obszary pod zabudowę przemysłowo-rzemieślniczą.....	107
2.4.2. Kierunki rozwoju rolnictwa i leśnictwa, obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, tereny leśne	108
2.4.3. Kierunki rozwoju obszarów wypoczynkowych	110
2.4.4. Obszary przekształceń przestrzennych	111
2.5. Kierunki i zadania rozwoju komunikacji	112
2.6. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej.....	115
2.6.1. Zaopatrzenie w wodę	115

2.6.2. Odprowadzanie ścieków i unieszkodliwianie odpadów stałych.....	122
2.6.3. Zaopatrzenie w ciepło.....	126
2.6.4. Elektroenergetyka	127
2.6.5. Telekomunikacja	129
2.6.6. Gazownictwo	130
2.7. Obrona cywilna i ochrona przeciwpożarowa	130
2.8. Kierunki działań i zadania władz samorządowych w celu realizacji polityki przestrzennej gminy.....	132
CZĘŚĆ III TABELE I INFORMACJE	133

WSTĘP

1. Podstawa prawna opracowania

Podstawami prawnymi opracowania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Dąbrowa Białostocka” są:

- a) art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994r o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 89, poz. 415, zm. 1996 r Nr 106, poz. 496),
- ✓ b) uchwała Nr X/63/95 Rady Miejskiej w Dąbrowie Białostockiej z dnia 19 lipca 1995r
- ✓ c) umowa o dzieło Nr - bez numeru - z dnia 25.04.1997r zawarta między Zarządem Gminy i Miasta w Dąbrowie Białostockiej a głównym projektantem opracowującym projekt „studium” .

2. Przedmiot studium

Przedmiotem „studium” są:

- 1) Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z :
 - a) dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
 - b) występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
 - c) stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego w tym rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
 - d) prawa własności gruntów,
 - e) jakości życia mieszkańców,
 - f) zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.
- 2) Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy:
 - a) obszary objęte ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz zagrożenia środowiskowe,
 - b) obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
 - c) obszary zabudowane,
 - d) obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę,
 - e) kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej,
 - f) obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe.

3. Części składowe studium

Na studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Dąbrowa Białostocka składa się:

- a) rysunek uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Dąbrowa Białostocka w skali 1 : 25 000,
- b) rysunek uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowa Białostocka w skali 1: 5000,

- c) rysunek kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dąbrowa Białostocka w skali 1 : 25 000,
- d) rysunek kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowa Białostocka w skali 1 : 5000,
- e) tekst studium.

4. Podstawowe informacje o mieście i gminie Dąbrowa Białostocka

Miasto i gmina Dąbrowa Białostocka położona jest w północnej części województwa białostockiego i graniczy z następującymi gminami woj. białostockiego : Nowy Dwór, Sidra, Janów, Suchowola, a od północy z województwem suwalskim z gminami Lipsk i Sztabin.

Powierzchnia miasta i gminy w granicach administracyjnych wynosi 26395 ha(w tym miasto liczy 2264 ha), co stanowi 2,6% powierzchni województwa białostockiego.

Miasto i gmina liczy ogółem 13982 mieszkańców (w tym miasto 6639), co stanowi 2,0% ludności województwa.

Gęstość zaludnienia na obszarze miasta i gminy wynosi 53 osoby na 1 km² , wobec 70 osób w województwie.

Dominującymi gruntami w gminie są użytki rolne, które zajmują 75% powierzchni. Lasy zajmują zaledwie 15,7% powierzchni.

84,6% gruntów ogółem należy do sektora prywatnego i aż 93,3% użytków rolnych należy do tego sektora.

Środowisko przyrodnicze gminy nie jest zdegradowane, część gminy leży w obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego. Niepokój może budzić stan czystości wód, należących głównie do III klasy czystości.

Głównym ciekim wodnym gminy jest rzeka Biebrza z dopływami Sidrą, Kropiwną i Kamienną.

Gmina dysponuje sporymi zasobami surowców mineralnych udokumentowanych, głównie kruszyw, w małym stopniu eksploatowanych.

Na terenie gminy znajduje się kilkanaście obiektów zabytkowych oraz duża ilość obiektów o wartościach kulturowych oraz obiektów archeologicznych, co świadczy o historycznym bogactwie tych ziem. Stan ludności w gminie od 1988r nieznacznie wzrósł ze wzrostem ludności w mieście i spadkiem na terenach wiejskich.

Ludność utrzymuje się głównie z rolnictwa na wsi i z zawodów pozarolniczych w mieście.

Bezrobocie w gminie w wysokości 1182 osób stanowi 14,7% ludności w wieku produkcyjnym, przy czym w Dąbrowie Białostockiej odsetek ten wynosi 18,8%. Jest to duża skala bezrobocia (w woj. białostockim ok. 10% ludności w wieku produkcyjnym jest bezrobotna).

Warunki mieszkaniowe ludności gminy są nieco gorsze niż średnio w województwie. Nasycenie ludności w mieszkania liczone ich ilością na 1000 mieszkańców wynosi 282,9 przy 321 średnio w województwie.

Gmina jest gorzej wyposażona w urządzenia obsługi ludności i infrastrukturę techniczną oraz drogi niż średnio województwo - za wyjątkiem kilku urządzeń (kultura, szkolnictwo, łóżka szpitalne, wodociągi).

Na 41 wsi, wodociąg posiada 31 wsi, co stanowi 75,6% wsi (w woj. 66,1% wsi jest zwodociagowanych).

Miasto Dąbrowa Białostocka jest na 15 miejscu wśród miast województwa pod względem udziału ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Z wodociągu korzysta tu 69,5% ludności, gdy w miastach województwa odsetek ten wynosi 89,7%.

Także z kanalizacji korzysta w Dąbrowie Białostockiej mniejszy odsetek ludności (59,4%) niż średnio w miastach województwa (74,6%).

Gmina jest niedoinwestowana, czego dowodem jest fakt, że udział miasta i gminy w wartości środków trwałych brutto jakim dysponuje województwo białostockie wynosi 0,84%, przy udziale ludności w wysokości 2,0%.

Główną funkcją gminy jest produkcja rolna w oparciu o średniokorzystne warunki dla produkcji rolnej przy wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej 50-60 punktów.

Na terenie miasta i gminy istnieje 1956 indywidualnych gospodarstw rolnych. Średnie gospodarstwo liczy 9,8 ha uż. rolnych.

Plony uzyskiwane w rolnictwie odbiegają tu od średnich w rolnictwie województwa białostockiego, za wyjątkiem żyta, gdzie plony są wyższe.

Natomiast obsada bydła na 100 ha użytków rolnych jest tu wyższa niż w województwie.

Miasto Dąbrowa Białostocka pełni funkcje głównego ośrodka usługowego gminy oraz w zakresie niektórych urządzeń obsługuje gminy sąsiednie.

Mieszczą się tu urządzenia z zakresu administracji i innych usług.

Do urządzeń o zasięgu ponadgminnym można zaliczyć w mieście : Liceum Ogólnokształcące (Zespół Szkół), Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Rejonowy Urząd Pracy, Zespół Opieki Społecznej, Szpital, Powszechny Bank Kredytowy, Biuro Urzędu Rejonowego, Dekanat Kościołów Katolickiego i Prawosławnego, Mleczarnia, na terenach wiejskich: Sanktuarium Maryjne w Różanymstoku oraz Zespół Szkół Zawodowych w Różanymstoku.

Miasto i gmina dysponują dużymi rezerwami terenów do zagospodarowania o różnych funkcjach użytkowych.

Atutem miasta jest posiadanie oczyszczalni ścieków.

Na terenie gminy zarejestrowanych jest 334 podmiotów gospodarczych.

Przez teren gminy przebiegają drogi krajowe o znaczeniu regionalnym: 670 Osowiec - Dąbrowa Białostocka - Nowy Dwór - granica Państwa oraz 673 Lipsk - Dąbrowa Białostocka - Sokółka.

Jest też kilkanaście dróg wojewódzkich.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa pierwszorzędna o znaczeniu międzynarodowym Sokółka - Augustów - Suwałki - Trakiszki - granica Państwa, która jest szansą rozwoju miasta Dąbrowa Białostocka.

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY DĄBROWA BIAŁOSTOCKA

1. Ocena lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego i występujące zagrożenia dla środowiska

1.1. Położenie fizyczne - geograficzne i administracyjne, struktura użytkowania gruntów.

Gmina Dąbrowa Białostocka położona jest w północnej części województwa białostockiego i graniczy z następującymi gminnymi jednostkami administracyjnymi: Nowy Dwór, Sidra, Janów, Suchowola, a od północy z woj. suwalskim z gminami Lipsk i Sztabin.

Siedzibą gminy jest miasto Dąbrowa Białostocka. Gmina Dąbrowa Białostocka o pow. 264 km² położona jest w obrębie makroregionu Niziny Północnopodlaskiej obejmując na północy równoleżnikową część doliny Biebrzy, a pozostała część gminy położona jest w obrębie Wysoczyzny Białostockiej, w skład której wchodzi w zachodniej części Wysoczyzna Suchowolska a w centralnej i wschodniej Wzgórza Sokólskie.

Dąbrowa Białostocka położona jest w północnej części woj. białostockiego na terenie Wzgórz Sokólskich. Teren charakteryzuje się falistą, miejscami pagórkowatą powierzchnią, wyniesioną na 130 - 240 mnp.

1.1.1. Struktura użytkowania gruntów.

Powierzchnia miasta i gminy Dąbrowa Białostocka wynosi 26 395 ha, co stanowi 2,6% powierzchni województwa białostockiego.

Powierzchnia miasta Dąbrowa Białostocka z 2 264 ha stanowi 4,7% powierzchni miast województwa, zaś tereny wiejskie gminy o pow. 24 131 ha stanowią 2,5% terenów wiejskich województwa.

Tabela 1

**Struktura użytkowania gruntów miasta i gminy Dąbrowa Białostocka w
latach 1988 - 1995**

Lp.	Grunty	1988 r		1995r	
		ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6
1.	Powierzchnia ogółem	26 395	100,0	26 395	100,0
	w tym : miasto	2 264	100,0	2 264	100,0
	wieś	24 131	100,0	24 131	100,0
1.1.	Użytki rolne	19 741	74,8	19 786	75,0
	w tym: miasto	1 867	82,5	1 854	81,9
	wieś	17 874	74,1	17 932	74,3

1	2	3	4	5	6
1.2.	Lasy	4 100	15,5	4 156	15,7
	w tym: miasto	40	1,8	73	3,2
	wieś	4 060	16,8	4 083	16,9
1.3.	Pozostałe grunty	2 554	9,7	2 453	9,3
	w tym: miasto	357	15,7	337	14,9
	wieś	2 197	9,1	2 116	8,8

Źródło:

- a) Rocznik Statystyczny woj. białostockiego 1989r, WUS Białystok
- b) Wyniki Spisu rolnego 1995 r, WUS Białystok.

Dominującymi gruntami na obszarze miasta i gminy są użytki rolne, które zajmują w 1995 r 75% powierzchni, w tym w mieście Dąbrowa Białostocka 81,9%, zaś na terenach wiejskich 74,3%.

Wśród użytków rolnych dominują grunty orne, których udział wynosi:

-dla całego obszaru miasta i gminy 61,3%

w tym:

-w Dąbrowie Białostockiej 65,5%

-na terenach wiejskich 60,9%

Gmina charakteryzuje się bardzo małą lesistością, bo zaledwie 15,7% jej powierzchni zajmują lasy (na terenach wiejskich 16,9%).

Grunty należą w znacznym stopniu do gospodarki indywidualnej, gdyż 84,6% areалу należy do tego sektora.

Wśród użytków rolnych do sektora prywatnego należy aż 93,3% ich powierzchni.

W strukturze użytkowania gruntów w latach poddanych analizie statystycznej 1988 - 1995 daje się zauważyć:

- wzrost udziału sektora prywatnego, w tym głównie w użytkach rolnych,
- nieznaczny wzrost udziału lasów,
- nieznaczny spadek udziału gruntów pozostałych, co wiąże się ze zmniejszeniem areálu gruntów dotąd nieużytkowanych.

Szczegółowe dane dotyczące struktury użytkowania gruntów zawiera także tabela III-1 zamieszczona w części tabelarycznej.

1.2. Rzeźba terenu

Gmina Dąbrowa Białostocka położona jest w obrębie makroregionu Niziny Północnopodlaskiej obejmując na północy równoleżnikową część doliny Biebrzy a pozostała część gminy położona jest w obrębie Wysoczyzny Białostockiej, w skład której wchodzi w zachodniej części Wysoczyzna Suchowolska i wschodniej Wzgórza Sokólskie.

- 1.2.1. **Dolina Biebrzy** - stanowi dość szerokie obniżenie z występującymi pleistocenijskimi tarasami nadzalewowymi oraz osadami tarasu zalewowego nadbudowanego torfami.

1.2.2. Wysoczyzna Suchowska - występuje w zachodniej części gminy. Charakteryzuje się ona dużymi deniwelacjami terenu i łańcuchem form czołowomerenowych o przebiegu z północnego zachodu ku południowemu wschodowi.

1.2.3. Wzgórza Sokólskie - zajmują wschodnią część gminy. Jest to wysoczyzna polodowcowa nadbudowana kolejnym ciągiem moren czołowych. W północnej części jest rozcięta przez wody roztopowe, które pozostawiły w północnej części gminy duże powierzchnie osadów wodnolodowcowych, wśród których występują pojedyncze moreny czołowe i kemy.

1.2.4. Dolina rzeki Biebrzy i jej południowe obrzeża to tereny mające predyspozycje do rozwoju turystyki i wypoczynku, natomiast pozostała część gminy posiada bardzo dobre warunki do rozwoju rolnictwa i osadnictwa.

Na terenie miasta wyróżniono dwie jednostki morfologiczne:

- a) wysoczyznę polodowcową,
- b) dolinę rzeki Kropiwny.

Ad.a) Wysoczyzna polodowcowa obejmuje obszary w północno-zachodniej, środkowej, wschodniej i południowej części badanego terenu. Jest to falista powierzchnia wyniesiona na ca 145 - 170 m. n.p.m.

Teren wznosi się w kierunku południowo-wschodnim i północno-zachodnim. Deniwelacje w obrębie wysoczyzny dochodzą do ca 30 m.

Na terenie wysoczyzny przeważają spadki do 5%, miejscami 5 - 8%, 8 - 12% i powyżej 12%.

Ad.b) Dolina rzeki Kropiwny

-taras nadzalewowy erozyjny, występuje fragmentami, wyniesiony ca 135 - 145 m. n.p.m.,

-taras zalewowy - szerokość od ca 75 m. - 300 m., wyniesiony ca 134 - 142 m. n.p.m. Powierzchnia tarasu jest na ogół płaska, spadki nie przekraczają 5%.

1.3. Budowa geologiczna

Pod względem tektonicznym obszar gminy Dąbrowa Białostocka położony jest w obrębie wyniesienia Mazursko - Podlaskiego wchodzącego w skład prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej.

- Podłoże osadów czwartorzędowych stanowią osady miocenu. Miąższość pokrywy czwartorzędowej wynosi ca 160 m..
- Czwartorzęd reprezentowany jest przez osady zlodowaceń począwszy od południowopolskiego do środkowopolskiego, które są przedzielone osadami interglacjalnymi.

Największy udział w budowie geologicznej gminy mają utwory zlodowacenia środkowopolskiego stadiału północnomazowieckiego. Występuje tu jeden poziom gliny zwałowej budujący powierzchnie wysoczyzny polodowcowej. Są to wały moren czołowych o wysokościach do 208 m., osady lodowcowe, wały ozów, pagóry kemowe oraz równin osadów zastoiskowych osadzonych w lokalnych zagłębieniach.

W północnej części gminy występują osady sandrowe, utwory holoceniskie w postaci torfów i piasków eolicznych występują w dolinie rzeki Biebrzy.

Czwartorzęd na obszarze miasta reprezentują utwory pleistoceniskie wykształcone w postaci piasków, żwirów i glin zwałowych.

- Piaski drobne i średnie miejscami z domieszką żwiru oraz piaski gliniaste występują prawie na całym terenie.
- Żwiry, żwiry gliniaste i pospółki występują w północno-zachodniej oraz lokalnie w południowej i południowo-zachodniej części miasta.
- Gлина zwałowa występuje na ogół w spągu piasków, lokalnie od powierzchni terenu.

Utwory holoceniskie występują w dolinie rzeki Kropiwny, wykształcone w postaci mad, namulów, lokalnie torfów.

1.4. Surowce mineralne

W gminie Dąbrowa Białostocka zostały udokumentowane następujące złoża:

- surowców ilastych do produkcji kafli „Nowa Wieś” o zasobach bilansowych w kat. A, B i C₁ - 587 439 m³ - złoża nieeksploatowane,
- kruszywa naturalnego dla potrzeb budownictwa i drogownictwa - Sadowo - karta rejestracyjna zasoby udokumentowane 38 tys. m³. Złoża eksploatowane dorywczo na potrzeby indywidualne.

Z analizy materiałów geologicznych wynika, że w gminie Dąbrowa Białostocka brak jest złóż kruszywa naturalnego, surowców ilastych, surowców węglanowych o znaczeniu przemysłowym.

Na podstawie istniejących danych geologicznych wydzielono obszary perspektywiczne surowców mineralnych stałych dla potrzeb lokalnych:

-kruszywo naturalne:

- rejon Jasionówka
- rejon Grzebienie
- rejon Bagny
- rejon Jałówka
- rejon Łozowo

-surowce węglanowe (gytia wapienna):

- rejon Starej Kamiennej - 9,25 tys. m³
- rejon Podbagny - 50,0 tys. m³
- rejon Bagny - 22 tys. m³

Na terenie Dąbrowy Białostockiej piaski i żwiry występują w północno-zachodniej części miasta. Są one eksploatowane przeważnie dla potrzeb miejscowych - do budownictwa mieszkaniowego oraz budowy dróg i kolei. Zasoby surowca nie są zbadane i nieudokumentowane.

Gliny występujące na terenie miasta są niskiej jakości, głównie ze względu na domieszki piasku i żwiru - nie posiadają większego znaczenia gospodarczego i nie są eksploatowane.

Z uwagi na niewielkie zasoby, surowce te mogą mieć tylko znaczenie lokalne.

1.5. Warunki klimatyczne

Położenie woj. białostockiego w północno-wschodniej części kraju powoduje, że jego obszar podlega wpływom klimatu kontynentalnego. Odznacza się on większymi amplitudami temperatur i skróconym okresem wegetacyjnym.

Zima rozpoczyna się wcześniej i trwa dłużej niż w zachodniej i środkowej części Polski, a wiosna przychodzi często z dużym opóźnieniem. Średnia roczna temperatura stycznia wynosi $-4,6^{\circ}\text{C}$, a lipca $+18^{\circ}\text{C}$. Średnioroczne opady - 556 mm. Okres zalegania pokrywy śnieżnej wynosi od 70 do 110 dni.

Na terenie gminy Dąbrowa Białostocka wydziela się dwie jednostki klimatyczne zwane krainami: Kraina Kotliny Biebrzańskiej i Kraina Wzgórz Sokólskich.

1.5.1. Kraina Kotliny Biebrzańskiej

Klimat Kotliny Biebrzańskiej wyraźnie różni się od klimatu otaczających jej terenów.

Średnia roczna temperatura Kotliny wynosi $6,4^{\circ}\text{C}$ i jest niższa o $0,2^{\circ}\text{C}$ od średniej temperatury wysoczyzny.

Od lutego do kwietnia temperatury tych miesięcy są prawie identyczne, jak na wysoczyźnie, a od maja do października średnie miesięczne temperatury w Kotlinie są niższe od $0,4^{\circ}\text{C}$ do $0,8^{\circ}$, największa różnica występuje w czerwcu.

Od listopada do stycznia cieplej jest w Kotlinie niż na wysoczyźnie. Taki przebieg temperatury w ciągu roku kształtuje się pod wpływem środowiska. Rozległy kompleks łąk i bagien w Kotlinie wywiera ochładzający wpływ na temperaturę powietrza również na obszarach przyległych.

Średnia roczna wilgotność względna powietrza wynosi 84%. Największe różnice wilgotności względnej w poszczególnych latach wykazuje maj, czerwiec oraz październik.

Rozkład opadów w Kotlinie Biebrzańskiej utrzymuje się w granicach średniej rocznej sumy 500 - 550 mm.

Maksimum opadowe przypada na lipiec około 70 mm.

Kotlinę Biebrzańską cechuje swoisty rozkład zachmurzenia. Średnie roczne zachmurzenie wynosi 6,8. Dni pogodnych w ciągu roku jest około 28,2, dni pochmurnych mniej niż w sąsiednich krainach 150 - 160 rocznie.

Pokrywa śnieżna utrzymuje się około 90 dni, pojawia się już w październiku.

Okres wegetacji w obrębie Kotliny Biebrzańskiej jest znacznie krótszy niż na wysoczyznach i kształtuje się w przedziale 196 - 186 dni.

1.5.2. Wzgórza Sokólskie

Średnia roczna temperatura na terenie Wzgórz Sokólskich jest niższa o $0,4^{\circ}\text{C}$ od temperatury w Białymstoku.

W okresie zimy średnie miesięczne temperatury są niższe o $0,5^{\circ}$ - $0,7^{\circ}$ od temperatury w Białymstoku.

Początek wegetacji przypada na połowę kwietnia a koniec na koniec października.

Okres bezprzymrozkowy na terenie Wzgórz Sokólskich waha się od 142 do 150 dni.

Opady na Wzgórzach Sokólskich są dość wysokie od około 500 mm w północno-zachodnim skraju przyległym do Kotliny Biebrzańskiej do około 600 mm w okolicach Nowego Dworu.

Pomimo dość wysokich opadów często występuje tu niedobór wody w glebie ze względu na duży spływ wody opadowej na stokach licznych wzniesień morenowych i zboczach dolin rzecznych.

Średnia roczna wilgotność względna utrzymuje się w granicach 82%.

Do niekorzystnych czynników należy zaliczyć dość silne wiatry. Średnia prędkość wiatru na terenie Wzgórz Sokólskich wynosi $4,5\text{ m/sek}$.

Duża średnia prędkość wiatrów jak i wysoka częstotliwość wiatrów silnych w wysokim stopniu wpływa na wzrost parowania wody i nadmierne wysychanie gleby. Jest to niekorzystne zjawisko podobnie jak duży współczynnik spływu wody i erozja gleby.

Wg. R. Gumińskiego, miasto Dąbrowa Białostocka leży w dzielnicy wschodniej, która jest wyraźnie chłodniejsza od dzielnic sąsiednich. Średnia roczna temperatura wynosi $6,5^{\circ}$ - $7,0^{\circ}\text{C}$, temperatura stycznia $-4,0^{\circ}$ - $-4,5^{\circ}\text{C}$, lipca 18°C .

W ciągu roku notuje się około 550 - 589 mm opadów. W okresie wegetacyjnym (V - VII) - 200 mm. Najniższe średnie miesięczne opady występują w II i IV, zaś najwyższe w VII i VIII.

Trwałość pokrywy śnieżnej - około 100 dni.

W okolicy Dąbrowy Białostockiej dominują wiatry z zachodu i północnego - zachodu.

1.6. Wody powierzchniowe i podziemne.

1.6.1. Wody powierzchniowe

Głównym ciekim powierzchniowym gminy jest rzeka Biebrza z dopływami : Sidrą, Kropiwną i Kamienną.

Rzeka Biebrza ze swoją doliną zajmuje północną część gminy, część środkową zajmują doliny rzek Kamiennej i Kropiwny, część wschodnią dolina rzeki Sidry, a część zachodnią bezimienny ciek uchodzący do Biebrzy w okolicach wsi Małowista.

Południową część gminy odwadnia rzeka Mościszanka dopływ Sidry.

Doliny rzek Mościszanki, Sidry, Kropiwny i części Kamiennej i Biebrzy są zmeliorowane i wykorzystywane rolniczo jako użytki zielone.

Dąbrowa Białostocka położona jest nad rzeką Kropiwną. Koryto rzeki ma szerokość ca 4,0 - 5,0 m. W południowej i środkowej części miasta koryto rzeki jest dość głęboko wcięte w pow. terenu.

Istniejąca klasa czystości rzeki Kropiwny N.O.N. - projektowana - III kl.

1.6.1.1. Przepływy charakterystyczne w podstawowych przekrojach głównych rzek gminy Dąbrowa Białostocka.

Tabela 2

RZKA PRZEKRÓJ	Pow. w km ²	PRZEPŁYWY CHARAKTERYSTYCZNE w m ³ /sek				
		NNQ	SNQ	SQ	Qn	Q dys.
1	2	3	4	5	6	7
BIEBRZA- JASTRZĘBNA	610,5	0,420	0,57	2,83	2,45*	1,470*
SIDRA u.do BIEBRZY	298,6	0,149	0,3858	1,403	0,30	0,085
KAMIENNA	52,0	-	0,018	0,174	0,012	0,006
KROPIWNA	28,0	-	0,036	0,132	0,025	0,011

* dane dla całej rzeki

Większość rzek woj. białostockiego ma przepływ SNQ - 0,5 m³/sek. W tym przedziale mieści się tylko rzeka Biebrza, natomiast rzeka Sidra, Kamienna i Kropiwna mają przepływ dużo niższy niż średni wojewódzki.

Przy wykorzystaniu gospodarczym rzek należy brać bezwzględnie pod uwagę przepływ nienaruszalny, który gwarantuje żywotność rzeki.

1.6.1.2. Stan czystości głównych rzek gminy Dąbrowa Białostocka (1994r)

Tabela 3

Proj. kl. czystości	Nazwa rzeki - przekrój	Istniejąca kl. czystości
1	2	3
I	BIEBRZA - do ujścia rz. KROPIWNY	II
I	BIEBRZA - poniżej ujścia KROPIWNY	III
II	SIDRA - ujście do BIEBRZY	III
III	KROPIWNA - niżej D.B.	N.O.N.

Z dostępnych danych dotyczących czystości rzek gminy Dąbrowa Białostocka wynika, że następuje stała poprawa czystości wód powierzchniowych.

Na poprawę stanu czystości rzek miało wpływ oddanie do eksploatacji oczyszczalni ścieków w Różanymstoku oraz modernizacja komunalnej oczyszczalni ścieków w Dąbrowie Białostockiej.

1.6.2. Wody podziemne

W dolinach rzek i strumieni występują punkty o zmiennej przepuszczalności z tendencją do stałego zawodnienia.

Pierwszy poziom wodonośny na terenie gminy związany jest w utworami piaszczystymi i żwirowymi zalegającymi od pow. terenu. Zwierciadło wody gruntowej tego poziomu występuje na różnych głębokościach zależnie od wysokości względnej.

Najpłycej wody tego poziomu występują w sąsiedztwie dolin rzecznych (Biebrzy, Sidry, Kropiwej, Kamiennej) i dolinach denudacyjnych - występuje płycej niż 2 m. Wahania zwierciadła wody tego poziomu zależne są od intensywności opadów i wiosennych roztopów i wynoszą około 1,5 m.

Głównym poziomem użytkowym zaopatrującym w wodę mieszkańców gminy jest czwartorzędowe piętro wodonośne. Osady czwartorzędowe wykształcone są w postaci naprzemianległych glin oraz serii piaszczysto-żwirowych. Rytm przewarstwień poszczególnych osadów obserwowany w wierceniach hydrogeologicznych jest bardzo zróżnicowany. Warstwę wodonośną stanowią występujące na znacznych głębokościach piaski i żwiry.

Istniejące studnie głębinowe ujmują poziom wodonośny występujący na gł. 44,1 - 50,0 m. o wydajności 12 - 23,4 m³/h. Pod względem chemicznym poza dużą ilością żelaza ich jakość nie budzi zastrzeżeń. Badania bakteriologiczne tych wód nie wykazały zanieczyszczeń.

Z dostępnych materiałów wynika, iż zlewnia rzeki Sidry ma niekorzystne warunki hydrogeologiczne, co za tym idzie ograniczone zasoby wód podziemnych, natomiast zlewnia i Kamienna posiadają dobre warunki hydrogeologiczne.

W dolinie rzeki Kropiwy zwierciadło wód gruntowych występuje na gł. 0,9 - 2,6 m. Wody tego poziomu wykazują wahania w zależności od wahań zw. wody w rzece.

Na obszarach wysoczyznowych zbudowanych z trudnoprzepuszczalnych glin, przykrytych piaskami i żwirami, woda gruntowa występuje poniżej 2 m.

Studnie kopane ujmują pierwszy poziom czwartorzędowy występujący na gł. 5,0 - 12,5 m. Wody tego poziomu wykazują zanieczyszczenia bakteriologiczne i dużą zawartość żelaza.

1.7. Lasy

Lasy ogółem w gminie Dąbrowa Białostocka zajmują tylko 16,9% ogólnej powierzchni, co przy średniej wojewódzkiej 32,1% kwalifikuje ją do gmin o małej lesistości.

Lasy gminy administracyjnie należą do Nadleśnictwa Czarna Białostocka - obręb Kumiałka.

Z dostępnych danych dotyczących czystości rzek gminy Dąbrowa Białostocka wynika, że następuje stała poprawa czystości wód powierzchniowych.

Na poprawę stanu czystości rzek miało wpływ oddanie do eksploatacji oczyszczalni ścieków w Różanymstoku oraz modernizacja komunalnej oczyszczalni ścieków w Dąbrowie Białostockiej.

1.6.2. Wody podziemne

W dolinach rzek i strumieni występują punkty o zmiennej przepuszczalności z tendencją do stałego zawodnienia.

Pierwszy poziom wodonośny na terenie gminy związany jest w utworami piaszczystymi i żwirowymi zalegającymi od pow. terenu. Zwierciadło wody gruntowej tego poziomu występuje na różnych głębokościach zależnie od wysokości względnej.

Najpłycej wody tego poziomu występują w sąsiedztwie dolin rzecznych (Biebrzy, Sidry, Kropiwniej, Kamiennej) i dolinach denudacyjnych - występuje płycej niż 2 m. Wahania zwierciadła wody tego poziomu zależne są od intensywności opadów i wiosennych roztopów i wynoszą około 1,5 m.

Głównym poziomem użytkowym zaopatrującym w wodę mieszkańców gminy jest czwartorzędowe piętro wodonośne. Osady czwartorzędowe wykształcone są w postaci naprzemianległych glin oraz serii piaszczysto-żwirowych. Rytm przewarstwień poszczególnych osadów obserwowany w wierceniach hydrogeologicznych jest bardzo zróżnicowany. Warstwę wodonośną stanowią występujące na znacznych głębokościach piaski i żwiry.

Istniejące studnie głębinowe ujmują poziom wodonośny występujący na gł. 44,1 - 50,0 m. o wydajności 12 - 23,4 m³/h. Pod względem chemicznym poza dużą ilością żelaza ich jakość nie budzi zastrzeżeń. Badania bakteriologiczne tych wód nie wykazały zanieczyszczeń.

Z dostępnych materiałów wynika, iż zlewnia rzeki Sidry ma niekorzystne warunki hydrogeologiczne, co za tym idzie ograniczone zasoby wód podziemnych, natomiast zlewnia i Kamienna posiadają dobre warunki hydrogeologiczne.

W dolinie rzeki Kropiwny zwierciadło wód gruntowych występuje na gł. 0,9 - 2,6 m. Wody tego poziomu wykazują wahania w zależności od wahań zw. wody w rzece.

Na obszarach wysoczyznowych zbudowanych z trudnoprzepuszczalnych glin, przykrytych piaskami i żwirami, woda gruntowa występuje poniżej 2 m.

Studnie kopane ujmują pierwszy poziom czwartorzędowy występujący na gł. 5,0 - 12,5 m. Wody tego poziomu wykazują zanieczyszczenia bakteriologiczne i dużą zawartość żelaza.

1.7. Lasy

Lasy ogółem w gminie Dąbrowa Białostocka zajmują tylko 16,9% ogólnej powierzchni, co przy średniej wojewódzkiej 32,1% kwalifikuje ją do gmin o małej lesistości.

Lasy gminy administracyjnie należą do Nadleśnictwa Czarna Białostocka - obręb Kumiałka.

Tabela 4

Rok	Pow. gminy w ha	Lasy państwowe w ha	Lasy prywatne w ha	Ogółem	%
1	2	3	4	5	6
1995	24 131	2 390	1 693	4 083	16,9

Zwarte kompleksy leśne na terenie gminy występują w południowo-zachodniej i północno-zachodniej części. Lasy gminy są wielogatunkowe i różnowiekowe.

W drzewostanie dominuje jesion, dąb, świerk i sosna. Tworzą one wraz z podszyciem siedliska odporne (L św.)

Funkcją gospodarczą lasów państwowych w gminie Dąbrowa Białostocka jest produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego na potrzeby gospodarki.

Podstawę gospodarki w lasach państwowych stanowią plany urządzeniowe gospodarstwa leśnego. Plan taki dla Nadleśnictwa Czarna Białostocka zatwierdzony przez Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych obejmuje okres 1.01.1996r - 31.12.2005r.

Główna funkcja lasów prywatnych to również produkcja surowca drzewnego, przede wszystkim na potrzeby własne. Pełnią one jednocześnie funkcje wodo i glebochronną, krajobrazową oraz ostoję dla dzikiego ptactwa i zwierzyny.

Zalesienie gruntów marginalnych określają opracowane granice polno-leśne. Łączna powierzchnia gruntów przeznaczonych do zalesienia wynosi 320,68 ha.

Najwięcej gruntów do zalesienia przeznaczono we wsiach: Kamienna Stara (39,69 ha), Grzebienie (32,32 ha), Jałówka (22,22 ha), najmniej we wsiach: Grabowo - 0 ha, Różanystok - 0 ha, Stok - 0 ha.

Na terenie gminy Dąbrowa Białostocka występują lasy ochronne i tak: 146,15 ha zajmują lasy wodochronne, 135,91 ha - leśne powierzchnie badawczo - doświadczalne i 8,84 ha - lasy przyrodniczo cenne.

Na terenie miasta Dąbrowa Białostocka brak jest większych kompleksów leśnych.

Jedynie w dolinie rzeki Kamienna i jej dopływu występują lasy i zakrzaczenia typu olsowego.

W części zachodniej terenów zainwestowanych występują dwa kompleksy zieleni wysokiej.

Na terenie miasta występuje również zielenie urządzona taka jak : parki, skwery, cmentarze, zielenie przydomowa i ogródków działkowych.

1.8. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

1.8.1. Ekosystemy łąkowo - pastwiskowe

Koncentracja użytków zielonych na terenie gminy Dąbrowa Białostocka występuje w dolinie rzeki Biebrzy i jej dopływów (Sidry, Kropiwny i Kamiennej) a w szczególności w okolicach wsi Reszkowce, kolonia Łozowo, Harasimowicze, Małyszówka.

Na ogólną powierzchnię gminy 24 131 ha w roku 1995 łąki zajmowały 3 062 ha tj. 12,69%, a pastwiska 3 782 ha tj. 15,67%.

Najwięcej, bo 53,3% ogólnej powierzchni użytków zielonych zajmują użytki zielone IV^b kl. bonitacyjnej.

Melioracjami objęte zostały użytki zielone położone w dolinach rzek: Sidry, Kropiwny, Mościszanki i Biebrzy.

1.8.2. Tereny upraw polowych

Gmina Dąbrowa Białostocka wchodzi w skład Moniecko-Dąbrowskiego regionu glebowo-rolniczego, a jej północna część w skład Nadbiebrzańskiego regionu glebowo-rolniczego.

W strukturze użytkowania gruntów wyraźnie dominują grunty orne - około 45,24%. Sady zajmują 0,70%.

Gleby tego regionu wytworzone są z piasków naglinowych i piasków zwałowych oraz glin silnie spiaszczonych. Znaczne powierzchnie zajmują również gleby wytworzone z utworów pyłowych.

Cechą charakterystyczną tego regionu jest silna kamienistość gruntów ornych, która obniża ich możliwości produkcyjne.

Tabela 5

Pow.gmi- ny i miasta	III A		III B		IV A		IV B		V		VI		VI Z	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
26 395	26	0,2	590	4,7	3001	24,0	4832	38,6	3166	25,3	861	6,9	36	0,3

Zwarte kompleksy najlepszych gleb występują w części środkowej i południowej gminy. W części północnej nadbiebrzańskiej występują nieco gorsze, bardziej zróżnicowane warunki glebowe.

Rejon gminy Dąbrowa Białostocka należy do lepszych w województwie pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (r.p.p.). Ogólny wskaźnik r.p.p. wynosi 58,4 pkt. (średnia wojewódzka 56,5 pkt.).

Najlepszymi glebami na terenie miasta Dąbrowy Białostockiej są gleby gliniaste o składzie mechanicznym warstwy powierzchniowej piasków gliniastych lekkich. Są to gleby dość żyzne. Zaliczono je do III^a i III^b klasy gruntów ornych.

Gleby IV^a i IV^b klasy gruntów ornych to gleby wytworzone z piasków słabo gliniastych podścielonych dość głęboko glina piaszczystą.

Są to gleby żytinio - ziemniaczane wymagające starannej uprawy.

W dolinach i dnach cieków występują czarne ziemie właściwe i zdegradowane. Tereny występowania czarnych ziem są użytkowane głównie jako łąki i pastwiska.

1.9. Obszary przyrodnicze i obiekty prawnie chronione.

- a) Obszarem prawnie chronionym w gminie Dąbrowa Białostocka jest dolina rzeki Biebrzy. Jest to Biebrzański Park Narodowy powołany Rozporządzeniem Rady

Ministrów z dnia 9 września 1993r, § 5 tego rozporządzenia określa zakazy obowiązujące na terenie BPN.

b) Pomniki przyrody.

Tabela 6

Lp	Nazwa wsi	Nazwa obiektu	Wiek	Nr ewidencyjny	Rok uznania
1	2	3	4	5	6
1	GRZEBIENIE	GRUSZA POSPOLITA	ca 100 lat	233	1979
2	GRZEBIENIE	JABŁOŃ DZIKA	ca 70 lat	234	1979
3	DABROWA	DĄB SZYPUŁKOWY	ca 250 lat	235	1979
4	BIAŁOSTOCKA				
5	SUCHODOLINA	LIPA DROBNOLISTNA	ca 350 lat	237	1979
5	KAMIENNA NOWA	LIPA DROBNOLISTNA	ca 350 lat	238	1979

c) Do obszarów prawnie chronionych na terenie gminy należą również lasy wodochronne, leśne powierzchnie badawczo - doświadczalne oraz lasy przyrodniczo cenne.

Na terenie miasta Dąbrowa Białostocka jest jeden obiekt prawnie chroniony.

1. Dąb szypułkowy - lokalizacja : przy ogrodzeniu kościoła od strony wschodniej, wiek - 250 lat, nr ewidencyjny - 235.

1.10. Zagrożenia środowiska

1.10.1. Zagrożenia wód powierzchniowych.

Głównym zagrożeniem wód powierzchniowych jest bezpośrednie odprowadzanie do nich ścieków nieoczyszczonych.

Obecnie na terenie gminy nie ma zagrożenia bezpośredniego, natomiast istnieje pośrednie zagrożenie zanieczyszczenia, zarówno wód podziemnych jak i powierzchniowych.

Fakt zwodociągowania coraz większej ilości wsi na terenie gminy przy jednoczesnym braku w tych wsiach kanalizacji i małych oczyszczalni może spowodować zanieczyszczenie wód podziemnych a w dalszej kolejności wód powierzchniowych.

Obecnie gospodarstwa zwodociągowane mają szambę. Nieczystości płynne z tych gospodarstw są wywożone do punktu zlewnego oczyszczalni ścieków w Dąbrowie Białostockiej.

Zagrożeniem dla wód powierzchniowych może być również nadmierne nawożenie użytków rolnych nawozami sztucznymi, które razem z wodami opadowymi spływają do cieków i rzek zanieczyszczając je.

Głównym zagrożeniem wód powierzchniowych w m. Dąbrowa Białostocka jest bezpośrednie odprowadzanie do nich ścieków nieoczyszczonych.

1.10.2. Zagrożenia komunikacyjne

Przebiegające przez teren gminy drogi regionalne 670 i 673 stwarzają uciążliwości komunikacyjne (nadmierny hałas, spaliny) przede wszystkim we wsiach: Brzozowo, Krugło, Nierośno, Łozowo, Jasionówka.

Droga nr 673 przebiega przez obszar Biebrzańskiego Parku Narodowego i stwarza uciążliwości dla środowiska przyrodniczego nadmiernym hałasem i zanieczyszczeniem powietrza.

Pozostałe drogi zarówno kołowe jak i kolejowe nie stwarzają zagrożenia dla środowiska.

Istniejące w mieście drogi kołowe (670 i 673) oraz linia kolejowa nie stwarzają zagrożenia dla środowiska.

W celu poprawy szkodliwego oddziaływania hałasu komunikacyjnego należy dążyć m.in. do budowy obwodnic, poprawę nawierzchni dróg oraz wprowadzić usprawnienia w organizacji ruchu.

1.10.3. Zagrożenia energetyczne

Na terenie gminy Dąbrowa Białostocka nie obserwuje się nadmiernej emisji zanieczyszczeń technologicznych i energetycznych do atmosfery.

Mieszkańcy gminy zaopatrują się w energię ciepłą z indywidualnych palenisk domowych.

Na terenie miasta Dąbrowa Białostocka nie obserwuje się nadmiernej emisji zanieczyszczeń technologicznych i energetycznych do atmosfery.

Należy jednak wyeliminować spalania odpadów szpitalnych w kotłowni ZOZ w Dąbrowie Białostockiej w piecu nie przystosowanym do tego celu.

1.10.4. Zagrożenia elektromagnetyczne promieniowaniem niejonizującym

Przez miasto i gminę Dąbrowa Białostocka przechodzi linia napowietrzna WN 110 kV: Sokółka - Dąbrowa Białostocka - Augustów.

Od w/w źródła wytwarzającego elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące proponuje się przyjąć następujące szerokości stref ochronnych:
-min. 14,5 m. od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii - 20m.

1.10.5. Zdewastowane tereny eksploatacji powierzchniowej

W gminie brak jest dużych obszarów powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.

W okolicy wsi Sadowo jest obecnie eksploatowane kruszywo naturalne.

Lokalne małe wyrobiska wiejskie są rekultywowane w kierunku leśnym.

Na terenie miasta istnieją dość duże powierzchnie powyrobiskowe. Tereny te wymagają rekultywacji.

1.10.6. Zagrożenia z tytułu składowania odpadów stałych i płynnych.

Na terenie miasta lokalizowane jest miejsko-gminne wysypisko śmieci. Istniejące wysypisko jest już wyeksploatowane.

Nieczystości płynne są wywożone do punktu zlewnego na oczyszczalni ścieków w Dąbrowie Białostockiej.

2. Środowisko kulturowe

2.1. Obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych

2.1.1. Obiekty zabytkowe

Na terenie gminy i miasta znajdują się następujące obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to :

w Dąbrowie Białostockiej

- a) układ urbanistyczny XVII - XVIII w
- b) wiatrak holenderski, mur. 1924 r

we wsi Nowa Kamienna

- a) dworzec kolejowy, mur. K. XIX w.

we wsi Różanystok

- a) Zespół klasztorny Dominikanów, ob. Zespół kościoła par. p.w. Ofiarowania NMP i Zespół Szkół Rolniczych - kościół par. mur., z l. 1759 - 85,
 - klasztor mur. 1759 - 1785
 - klasztor, ob. Internat i ZOZ, mur. 1759 - 1794 (tzw. „Drapieżnik”)
 - cerkiew mur. XIX/XX w.
- b) budynek mieszkalny, tzw. „Zielona Dacza”

we wsi Stara Kamienna

kościół fil. P.w. Św. Anny, drewn. 1610 (?)

we wsi Sadowo

wiatrak paltrak, drewn. 1925 r.

2.1.2. Obiekty o wartościach kulturowych

Na terenie miasta i gminy istnieje kilkadziesiąt obiektów o wartościach kulturowych nie objętych decyzjami konserwatorskimi. Wykaz tych obiektów przedstawia się następująco:

a) budynki

w. BAGNY

- 1. Kapliczka, mur., XIX/XX
- 2. Zagroda nr 6
 - a) dom, drewn., 1900

- b) stodoła, mur., (kam.)-drewn., 1938
- 3. Zagroda nr 10
 - a) dom, drewn., 1928
 - b) obora, drewn., 1925
- 4. Dom nr 8, drewn. 1928
- 5. Dom nr 13, drewn., pocz. XX, remont, dobud.
- 6. Dom z oborą nr 21

w. BRZOZOWO

- 7. Kapliczka, drewn., ok. 1880, remont. Po 1980
- 8. Kapliczka, mur., 1918
- 9. Dom z oborą nr 5, drewn., mur., ok. 1870
- 10. Dom z oborą nr 11, drewn., k. XIX
- 11. Dom z oborą nr 18, drewn., 1920
- 12. Dom z oborą nr 20, drewn., pocz. XX
- 13. Dom z oborą nr 22, drewn., 1920

m. DĄBROWA BIAŁOSTOCKA

- 14. Zespół kościoła par. p.w. Św. Stanisława BM:
 - a) kościół, arch. Wacław Chrościcki, mur. 1897-1902
 - b) dzwonnica, mur. 1900
 - c) kapliczka mur., XIX/XX w.
 - d) ogrodzenie kościoła, mur. (kam.), pocz. XX
 - e) stodoła plebańska, mur., (kam.), k. XIX
- 15. Obiekty cmentarza grzebalnego:
 - a) kaplica p.w. Św. Michała, drewn., 1827
 - b) ogrodzenie z bramą, mur., pocz. XX

ul. 3 Maja

- 16. Dom nr 15, mur., ok. 1935
- 17. Dom nr 22, drewn., k. XIX
- 18. Dom nr 26, drewn., l. 30 XX
- 19. Dom nr 32, mur. l. 30 XX
- 20. Dom nr 38, mur., 1922, rozbud. 1946

w. GRABOWO

- 22. Dom nr 3, drewn., 1928
- 23. Dom z oborą nr 4, drewn., 1910
- 24. Dom nr 5, drewn., 1920
- 25. Dom nr 6, drewn., 1920
- 26. Dom nr 17, drewn., 1925
- 27. Dom nr 24, drewn., 1920
- 28. Dom nr 26, drewn., 1926

w. GRODZISZCZANY

- 29. Dom nr 16, drewn., 2 poł. XIX
- 30. Dom nr 28, drewn., 1930
- 31. Dom nr 29, drewn., 1920
- 32. Dom nr 33, drewn., 1910

- 33. Dom nr 45, mur., 1935
- 34. Dom nr 83, drewn., 2 poł. XIX
- 35. Spichlerz w zagrodzie nr 11, drewn., 2 poł. XIX

w. HARASIMOWICZE

- 36. Dom nr 4, wł. Leon Pierut, mur., 1935
- 37. Dom z oborą i stodołą nr 8, drewn., 1931

w. JACZNO

- 38. Cerkiew cmentarna prawosławna p.w. Świętych Niewiast Niosących Wonności, drewn., 3 ćw. XIX
- 39. Dom duchowieństwa prawosławnego, drewn., k. XIX
- 40. Dom z oborą nr 4, drewn., 1922
- 41. Dom nr 6, drewn., 1913
- 42. Dom nr 8, mur., pocz. XX
- 43. Dom nr 16, drewn., 1910
- 44. Dom z częścią gospodarczą nr 30, drewn., 1875

w. JAŁÓWKA

- 45. Zagroda nr 32:
 - a) dom, mur., 1887
 - b) spichlerz, drewn., 1910
- 46. Zagroda nr 33:
 - a) obora, mur. (kam), 1920
 - b) stodoła, drewn., 1921
- 47. Dom z oborą nr 18, mur., drewn., 1910
- 48. Dom nr 19, drewn., 1918
- 49. Dom nr 25, drewn., ok. 1925
- 50. Dom nr 34, drewn., 1938
- 51. Obora w zagrodzie nr 26, mur.(kam.), 1936

w. JASIONÓWKA

- 52. Kapliczka, mur., 1920
- 53. Dom z oborą nr 48, drewn., 1910

w. KALNO

- 54. Pozostałości zespołu dworskiego, wł. PGR Nowy Dwór:
 - a) obora, mur.,(kam.), I poł. XIX
 - b) park, XIX

w. KRUGŁO

- 55. Kapliczka, mur., 1880
- 56. Dom z częścią gospodarczą nr 24, drewn., pocz. XX
- 57. Wiatrak koźlak, drewn., 1949

w. LEWKI

- 58. Dom nr 3, drewn., 1900
- 59. Dom nr 4, drewn., ok. 1920

w. MAŁOWISTA

- 60. Zagroda nr 5:
 - a) dom, drewn., 1920
 - b) spichlerz, drewn., 1930
- 61. Dom nr 13, drewn., 1922
- 62. Dom nr 17, drewn., 1932
- 63. Dom nr 23, drewn., 1922
- 64. Spichlerz w zagrodzie nr 20, drewn., ok. 1900

w. MAŁYSZÓWKA

- 65. Kapliczka, mur., 1905
- 66. Zagroda nr 15:
 - a) dom, drewn., 2 poł. XIX
 - b) spichlerz, drewn., 2 poł. XIX
- 67. Zagroda nr 27:
 - a) dom, drewn., 1925
 - b) obora, drewn., 1925
- 68. Zagroda nr 49:
 - a) dom, drewn., 1894
 - b) stodoła, drewn., k. XIX
- 69. Dom nr 6, wł. Anna Kułak, mur., pocz. XX
- 70. Dom z częścią gospodarczą nr 10, drewn., pocz. XX
- 71. Dom ze stodołą nr 21, drewn., pocz. XX
- 72. Dom nr 23, drewn., 1914
- 73. Dom z oborą nr 24, drewn., 1920
- 74. Dom z oborą nr 34, drewn., 1920
- 75. Dom ze stodołą nr 36, drewn., 3 ćw. XIX
- 76. Dom nr 37, drewn., 1920
- 77. Dom z częścią gospodarczą nr 40a, drewn., pocz. XX
- 78. Dom ze stodołą nr 41, drewn., k. XIX
- 79. Dom ze stodołą nr 42, drewn., 1905-1907
- 80. Dom z oborą nr 43, drewn., 1920
- 81. Dom z częścią gospodarczą nr 44, drewn., 1920
- 82. Dom z częścią gospodarczą nr 47, drewn., 2 poł. XIX

w. MIEDZIANOWO

- 83. Kapliczka, mur., ok. 1920
- 84. Zagroda nr 4:
 - a) dom, drewn., k. XIX
 - b) spichlerz, drewn., 1932
- 85. Zagroda nr 8:
 - a) dom, drewn., 1925
 - b) obora, drewn.-mur., 1932
 - c) spichlerz, drewn., 1925
 - d) piwnica, mur., (kam.) ok. 1930
- 86. Zagroda nr 11:
 - a) dom, drewn., 1930
 - b) stodoła, drewn., 1935
- 87. Dom nr 3, drewn., k. XIX

- 88. Dom nr 7, drewn., 1930
- 89. Dom z częścią gospodarczą nr 13, drewn., pocz. XX
- 90. Dom nr 23, drewn., k. XIX
- 91. Dom nr 24, drewn., k. XIX

w. MOŚCICHA

- 92. Dom nr 18, drewn., 1920
- 93. Dom z oborą nr 22, drewn., 1918
- 94. Dom nr 29, drewn., 1918

w. NIEKRAŚNO

- 95. Zagroda nr 2:
 - a) dom, drewn., k. XIX
 - b) piwnica, mur., (kam.), k. XIX
- 96. Zagroda nr 3:
 - a) dom z oborą i stodołą, drewn., 1925
 - b) piwnica, mur., (kam.), 1920
- 97. Dom z oborą nr 4, drewn., mur., 1936
- 98. Dom z oborą i stodołą nr 8, drewn., 1936
- 99. Dom z oborą i stodołą nr 9, drewn., 1920
- 100. Dom nr 7, drewn. 1918
- 101. Dom z oborą nr 21, drewn., mur., 1932
- 102. Dom z oborą nr 23, drewn., 1925
- 103. Dom z oborą nr 24, drewn., 1920
- 104. Dom z częścią gospodarczą nr 25, drewn., 1930
- 105. Dom z oborą i stodołą nr 27, drewn., 1910

w. NIEROŚNO

- 106. Kapliczka, mur., 1901
- 107. Kapliczka, mur., ok. 1900
- 108. Kapliczka, mur., ok. 1900
- 109. Szkoła, mur., ok. 1930
- 110. Dom z częścią gospodarczą nr 9, drewn. 1924
- 111. Dom nr 20, drewn. pocz. XX
- 112. Dom nr 22, drewn., 1926
- 113. Dom nr 25, drewn., 1925
- 114. Dom z oborą nr 35, drewn., 1930
- 115. Dom z oborą nr 36, drewn., 1922
- 116. Dom nr 37, drewn., 1932
- 117. Dom z częścią gospodarczą nr 38, drewn., 1917
- 118. Dom nr 41, drewn., 1930

w. NOWA KAMIENNA

- 119. Zespół Dworca Kolejowego :
 - 4 domy pracowników nr 37, 38, 39 i 40, drewn., k. XIX

w. NOWA WIEŚ

- 120. Kapliczka, mur., 1920
- 121. Dom z oborą nr 2, drewn., 1925

122. Dom z oborą nr 3, drewn., 1920
123. Dom nr 7, drewn., k. XIX
124. Dom nr 10, drewn., k. XIX
125. Dom nr 15, drewn., k. XIX
126. Dom nr 17, drewn., pocz. XX
127. Dom ze stajnią nr 18, drewn., k. XIX
128. Dom ze stajnią nr 19, drewn., pocz. XX
129. Dom nr 21, drewn., pocz. XX
130. Dom nr 26, drewn., 1927
131. Dom nr 28, drewn., 1905
132. Dom z oborą i stodołą nr 29, drewn., 1920
133. Dom z oborą nr 32, drewn., pocz. XX
134. Dom nr 33, drewn., 1900
135. Dom z oborą nr 34, drewn., 1920

w. OLSZA

136. Dom nr 12, drewn., 1900

w. OSMOŁOWSZCZYNA

137. Dom nr 7, drewn., 1922
138. Dom nr 8, drewn., XIX/XX
139. Dom z częścią gospodarczą nr 10, drewn., pocz. XX
140. Dom nr 19, drewn., po 1904
141. Dom ze stodołą nr 20, drewn., pocz. XX
142. Dom nr 22, drewn., 1920

w. OSTROWIE

143. Dom z oborą nr 45, drewn., 1930

w. RESZKOWCE

144. Kapliczka, mur., ok. 1900
145. Kapliczka, mur., 1905
146. Dom nr 41, glin., k. XIX
147. Dom nr 51, drewn., poł. XIX
148. Dom nr 53, drewn., 1900
149. Dom z oborą nr 59, drewn., k. XIX
150. Obora w zagrodzie nr 40, glin., 1910

w. RÓŻANYSTOK

151. Zespół Klasztorny Dominikanów, w latach 1901 - 1915 klasztor żeński prawosławny, ob. Zespół kościoła par. i ZSR:
 - a) ogrodzenie I kościoła z 4 kapliczkami procesyjnymi, mur., 2 poł. XVIII,
 - b) ogrodzenie II kościoła z bramą, mur., I. 20 XX
 - c) plebania, mur., po 1921, arch. Oskar Sosnowski
 - d) dom mieszkalny, ob. Technikum i warsztaty, mur., k. XIX
 - e) dom gościnny, ob. Szkoła, mur., XIX/XX
 - f) dom służby klasztornej, mur., przed 1915
 - g) szpital klasztorny, ob. Kino, drewn., k. XIX
 - h) szpital klasztorny, ob. dom mieszkalny i biura, drewn., ok. 1910

- i) tzw. szpitalik, mur., XIX/XX
- j) szkoła, mur., l. 20 XX, arch. Oskar Sosnowski (?)
- k) warsztaty klasztorne I, ob. Dom mieszkalny i poczta, mur., pocz. XX
- l) warsztaty klasztorne II, ob. Przedszkole i mieszkania, mur., pocz. XX
- m) obora I, ob. Magazyn, mur., pocz. XX, remont.
- n) obora II, ob. Dom mieszkalny, mur., l. 20 XX, przebud., i adaptacja 1982 - 1984, rozbud. 1984 - 1987
- o) spichlerz, ob. Magazyn, mur., pocz. XX, remont., l. 80 XX
- p) budynek gospodarczy I, mur., l. 20 XX, remont
- q) budynek gospodarczy II, mur., - drewn., pocz. XX, remont
- r) park, XVII, przekomponowany przed 1741, po 1759 i po 1901

w. STARA KAMIENNA

152. Zespół dworski:

- a) dwór, drewn., pocz. XX, cz. rozebrany
- b) stodoła, mur., (kam.), pocz. XX, dobur. 1948
- c) spichlerz, mur., (kam.), pocz. XX
- d) park, XVI-XVII, przekomponowany

ul. Długa

153. Zagroda nr 1:

- a) dom, drewn., 1920
- b) piwnica, drewn., 1920

154. Dom nr 3a, drewn., 1911

155. Dom nr 11, drewn., l. 20 XX

156. Dom ze stodołą nr 12, drewn., pocz. XX

157. Dom z częścią gospodarczą nr 12, drewn., 1925

158. Dom z częścią gospodarczą nr 14, drewn., pocz. XX

159. Dom ze stodołą nr 17, drewn., pocz. XX

160. Dom nr 28, drewn., k. XIX

161. Wiatrak holenderski, drewn., ok. 1910

w. SUCHODOLINA

162. Dom z oborą nr 6, drewn., - mur., 1929

163. Dom z oborą nr 13, drewn., - mur., (kam.) 1920

164. Dom z oborą nr 16, drewn., 1921

w. SZUSZALEWO

165. Dom nr 5, drewn., 1922

166. Dom z oborą nr 6, drewn., 1919

167. Dom nr 7, drewn., 1922

168. Dom nr 16, drewn., k. XIX

w. WESOŁOWO

169. Kapliczka, drewn., pocz. XX

170. Zagroda nr 10:

- a) stodoła, drewn., pocz. XX
- b) stodoła II, drewn., pocz. XX
- c) spichlerz, drewn., l. 20 XX

171. Zagroda nr 12:

- a) stodoła, drewn., pocz. XX
- b) spichlerz, drewn. I. 20 XX
- 172. Zagroda nr 13:
 - a) dom, drewn., pocz. XX
 - b) stodoła, drewn., ok. 1920
- 173. Dom z częścią gospodarczą nr 2, drewn., I. 20 XX
- 174. Dom z częścią gospodarczą nr 7, drewn., pocz. XIX
- 175. Dom z częścią gospodarczą nr 14, drewn., I. 20 XX
- 176. Spichlerz w zagrodzie nr 20, drewn., I. 20 XX.

w. WROCZYŃSZCZYNA

- 177. Zagroda nr 8:
 - a) dom, drewn., 1921
 - b) stodoła, drewn., 1922
 - c) wozownia, drewn., 1922
- 178. Dom nr 1, wł. Kazimierz Świetlicki, drewn., 1920

w. ZWIERZYNEC WIELKI

- 179. Szkoła, ob. Biblioteka, drewn., 1935
- 180. Dom nr 7, wł. Bolesław Kulhawczuk, drewn., 1910.

b) cmentarze

w Dąbrowie Białostockiej:

- cmentarz przykościelny - XVI w.
- cmentarz rzymskokatolicki 2 poł. XVIII w.
- cmentarz żydowski
- grób nieznanego żołnierza z 1939 r.

w Jacznie:

- cmentarz prawosławny XVIII w.
- cmentarz przycerkiewny, pocz. XIX w.

w Różanymstoku:

- cmentarz przykościelny, poł. XVIII w.
- cmentarz rzymskokatolicki z 1851 r.

c) Parki

- w Różanymstoku - park klasztorny XVII w.
- w Kalnie - park dworski, XIX.

2.2. Obiekty o wartościach archeologicznych

Na obszarze gminy występują 234 stanowiska archeologiczne, z których tylko jedno wpisano do rejestru zabytków pod Nr 30/A. Jest to grodzisko wczesnośredniowieczne w Grodziszczanach.

Osadnictwo pradziejowe, wczesno i średniowieczne koncentruje się wzdłuż rzeki Biebrzy, na niewielkich wysoczyznach wśród bagien biebrzańskich, wzdłuż rzeki Kamienna i Sidra oraz punktowo na całym terenie gminy.

Najliczniej występuje osadnictwo z epoki kamienia (169 stanowisk). Jest to osadnictwo datowane od paleoitu schyłkowego poprzez mezolit, neolit aż do przełomu neolitu i wczesnej epoki brązu.

Również intensywne jest osadnictwo wczesno i średniowieczne.

Nieliczne jest osadnictwo datowane na okres żelaza, w tym na okres wpływów rzymskich.

Szczegółowy spis stanowisk archeologicznych zawiera część III niniejszego studium.

W poszczególnych miejscowościach występuje następująca liczba stanowisk :

-Kamienna Stara - Kol.	- 35
-Kamienna Stara	- 25
-Kamienna Nowa	- 17
-Trzrzeczki	- 5
-Małowista i Kol.	- 12
-Grajewszczyzna	- 1
-Grabowo i Kol.	- 9
-Szuszałewo	- 19
-Kropiwna i Kol.	- 18
-Dąbrowa Białostocka	- 17
-Małyszówka	- 2
-Osmołowszczyzna	- 6
-Ostrowo Kol.	- 5
-Ostrowie	- 6
-Stock	- 5
-Jaczno	- 10
-Grzebień	- 36
-Grodziszczany	- 9
-Nierośno	- 2
-Łozowo	- 1
-Różanystok	- 1
-Brzozowo	- 4
-Jasionówka	- 2
-Harasimowicze	- 6

3. Sfera społeczna

3.1. Potencjał ludnościowy, jego rozmieszczenie i struktura

W 1996r na obszarze miasta i gminy zamieszkiwało 13 982 osoby, w tym w mieście Dąbrowa Białostocka 6 639 osób i na terenach wiejskich 7 343 osób.

Ludność w mieście i gminie stanowiła ok. 2% ludności województwa białostockiego w tym w Dąbrowie Białostockiej zamieszkiwało 1,51% ludności miejskiej województwa, zaś na terenach wiejskich gminy 2,92% ludności wiejskiej województwa.

Zmiany potencjału ludnościowego miasta i gminy w l. 1988 - 1996 przedstawiają się następująco:

Obszar	1988r	1991r	1992r	1993r	1994r	1995r	1996r
1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	13 798	13 914	14 182	14 186	14 168	14 112	13 982
Miasto	6 074	6 454	6 515	6 571	6 592	6 630	6 639
Wieś	7 724	7 460	7 667	7 615	7 576	7 482	7 343

Źródło: NSP z 1988r oraz materiały Urzędu Gminy i Miasta w Dąbrowie Białostockiej.

Gęstość zaludnienia na obszarze miasta i gminy wynosi 54 osoby na 1 km² (w województwie 70 osób/km²) w tym na terenie m. Dąbrowa Białostocka 297 osób/km² (w miastach województwa 912 osób/km²) zaś na wsi 31 os./km² (we wsiach województwa 27 os./km²).

Administracyjnie obszar miasta i gminy dzieli się na 1 miasto i 46 sołectw, w których występuje 51 miejscowości.

3.1.1. Zmiany w zaludnieniu w latach 1988 - 1995

W tabeli 8 przedstawiono zmiany w zaludnieniu w poszczególnych miejscowościach, w l. 1988 - 1995 zaś w części tabelarycznej przedstawiono inne dane ludnościowe, uszczegółowione.

Tabela 8

Zmiany zaludnienia w poszczególnych wsiach w latach 1988 - 1995

Lp.	WIEŚ	1988r ogółem	1995r ogółem	Zmiany w latach 1989-1995	
				Ogółem + -	1988 = 100%
1	2	3	4	5	6
	Ogółem miasto i gmina	13 798	14 112	+314	102,3
	Miasto Dąbrowa Białostocka	6 074	6 630	+556	109,2
	Gmina Dąbrowa Białostocka	7 724	7 482	-242	96,9
1	Małowista	243	242	-1	99,6
2	Trzyrzeczki	85	97	+12	114,1
3	Nowa Kamienna	177	210	+33	118,6
4	Zwierzyniec Wielki	172	186	+14	108,1
5	Kuderewszczyzna	86	87	+1	101,2
6	Hamulka	82	67	-15	81,7
7	Zwierzyniec Mały	116	111	-5	95,7
8	Stara Kamienna	431	432	+1	100,2
9	Szuszalewo	145	168	+23	115,9
10	Nowa Wieś	206	207	+1	100,5
11	Osmołowszczyzna	156	162	+6	103,8
12	Grabowo	197	194	-3	98,5

1	2	3	4	5	6
13	Kropiwno	187	178	-9	95,2
14	Pięciowłóki	50	58	+8	116,0
15	Lewki	73	79	+6	108,2
16	Olsza	121	127	+6	104,5
17	Sadek	59	65	+6	110,2
18	Miedzianowo	169	158	-11	93,5
19	Bagny	225	233	+8	103,6
20	Podbagny	52	57	+5	109,6
21	Kirejewszczyzna	50	55	+5	110,0
22	Ostrowo	344	343	-1	99,7
23	Stock	285	273	-12	95,8
24	Harasimowicze	277	268	-9	96,8
25	Jaczno	119	95	-24	79,8
26	Różanystok	455	310	-145	68,1
27	Wesołowo	50	48	-2	96,0
28	Wroczyńszczyzna	96	109	+13	113,5
29	Jałówka	248	249	+1	100,4
30	Sławno	82	97	+15	118,3
31	Wiążówka	99	88	-11	88,9
32	Suchodolina	105	105	-	100,0
33	Brzozowo	275	268	-7	97,5
34	Krugło	205	216	+11	105,4
35	Grodziszczany	309	290	-19	93,9
36	Grzebień	329	329	+4	101,2
37	Nierośno	375	364	-11	97,1
38	Sadowo	157	155	-2	98,7
39	Nowinka	46	61	+15	132,6
40	Łozowo	334	339	+5	101,5
41	Bity Kamień	34	34	-	100,0
42	Reszkowce	334	310	-24	92,8
43	Mościcha	91	81	-10	89,0

Źródło: NSP 1988r. Materiały Urzędu Statystycznego w Białymstoku, obliczenia własne.

Największy wzrost ludności w latach 1988 - 1995 notuje się w Dąbrowie Białostockiej, gdzie przybyło 556 mieszkańców - jest to wzrost o 9,2%.

Tereny wiejskie gminy notują w tym czasie spadek ludności o 381 osób, tj. o 7,7%.

Niektóre wsie wykazują w tym czasie silną dynamikę wzrostu ludności np. w Nowej Kamiennej przybyło 33 osoby, co stanowi wzrost o 18,6%, w Nowince przybyło 15 osób (wzrost o 32,6%).

Największy spadek zaludnienia notuje się w Różanymstoku, gdzie ubyło aż 145 osób - stanowi to spadek o 31,9%.

3.1.2. Struktura ludności według płci i wieku

W 1996 r na obszarze miasta i gminy mężczyźni stanowili 50,1% ogółu mieszkańców w tym w mieście Dąbrowa Białostocka mężczyźni stanowią 49% mieszkańców, zaś na terenach wiejskich 51%.

Na 100 mężczyzn przypada ogółem 99 kobiet, w tym w mieście 104,5, zaś na wsi 94 kobiet.

Z powyższych danych wynika, że na terenach wiejskich występuje duży niedobór kobiet.

W latach 1988 - 1996 zaszły w strukturze wieku ludności gminy dość istotne zmiany, które rejestrują tabele 9 i 10.

Tabela 9

**Struktura wieku ludności gminy Dąbrowa Białostocka w latach
1988 - 1996**

Grupy wieku	1988 r			1996 r		
	%			%		
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
1	2	3	4	5	6	7
Wiek przedprodukcyjny 0 - 17 lat	30,4	35,9	26,1	28,5	30,7	26,6
Wiek produkcyjny 18 - 59 I K, 18 - 64 I M.	54,1	54,8	53,6	54,9	58,5	51,6
Wiek poprodukcyjny 60 i więcej K, 65 i więcej M	15,5	9,3	20,3	16,6	10,8	21,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie NSP 1988r. i materiałów US Białystok

W latach 1988 - 1996 dają się zauważyć następujące tendencje:

- spada ogólny udział dzieci i młodzieży (0 - 17 lat), w tym na terenach wiejskich udział ten wzrósł, co jest zjawiskiem bardzo korzystnym,
- wzrósł udział ludności w grupie produkcyjnej 18 - 59/64 lata, w tym w mieście udział ten wzrósł znacznie, co powoduje wzrost napięć spowodowanych brakami miejsc pracy,
- wzrósł udział ludności w wieku poprodukcyjnym, szczególnie na wsi.

TABELA 10

LUDNOŚĆ I STRUKTURA PŁCI I WIEKU W LATACH 1988 - 1996

LATA	MIASTO WIEŚ	OGÓŁEM			WIEK LUDNOŚCI								
		RAZEM	M.	K	0-17 lat			18-59/64			60/65 i więcej		
					OGÓŁEM	M.	K	OGÓŁEM	M	K	OGÓŁEM	M	K
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1988	RAZEM	13 798	6 915	6 883	4 192	2 121	2 071	7 446	4 050	3 416	2 140	744	1 396
	MIASTO												
	DABROWA	6 074	2 995	3 079	2 178	1 136	1 042	3 328	1 677	1 651	568	182	386
	BIĄŁOSTOCKA												
	WIEŚ	7 724	3 920	3 804	2 014	985	1 029	4 138	2 373	1 765	1 572	562	1 010
1992	RAZEM	14 182	7 103	7 079	4 275	2 220	2 055	7 772	4 160	3 562	2 185	723	1 462
	MIASTO	6 515	3 199	3 316	2 220	1 182	1 038	3 679	1 821	1 858	616	196	420
	WIEŚ	7 667	3 904	3 763	2 055	1 038	1 017	4 043	2 339	1 704	1 569	527	1 042
1995	RAZEM	14 112	7 069	7 043	4 144	2 163	1 981	7 091	4 111	3 580	2 277	795	1 482
	MIASTO	6 630	3 233	3 397	2 116	1 120	996	3 840	1 889	1 951	674	224	450
	WIEŚ	7 482	3 836	3 646	2 028	1 043	985	3 851	2 222	1 629	1 603	571	1 032
1996	RAZEM	13 982	7 030	6 952	3 991	2 107	1 884	7 672	4 134	3 538	2 319	789	1 530
	MIASTO	6 639	3 249	3 390	2 038	1 073	965	3 885	1 945	1 940	716	231	485
	WIEŚ	7 343	3 781	3 562	1 953	1 034	919	3 787	2 189	1 598	1 603	558	1 045
Przy- rost 1989- 1996	RAZEM	+284	+226	224	-201	-14	-187	+206	+84	+122	+179	+45	+134
	MIASTO	+565	+254	311	-140	-63	-77	+557	+268	+289	+148	+49	+99
	WIEŚ	-381	-85	-120	-61	+49	-110	-351	-184	-167	+31	-4	+35

Źródło: Spis Powszechny 1988 r, Roczniki Statystyczne woj. białostockiego, Ludność w woj. białostockim, Urząd Statystyczny, Białystok, kwiecień 1997r

3.1.3. Ruch naturalny

Tabela 11

Ruch naturalny w mieście i na wsi gminy Dąbrowa Białostocka w latach 1991 - 1995

Wyszczególnienie 1	1991			1992			1993			1994			1995		
	Og. 2	M. 3	W 4	Og. 5	M. 6	W 7	Og. 8	M. 9	W 10	Og. 11	M. 12	W 13	Og. 14	M. 15	W 16
Małżeństwa	91	31	60	90	39	51	132	81	51	89	34	55	92	33	59
Urodzenia	227	93	134	225	100	125	185	74	111	223	87	136	165	79	86
Zgony	171	49	122	156	57	99	156	37	119	151	47	104	151	51	100
Przyrost naturalny	56	44	12	69	43	26	29	37	-8	72	40	32	14	28	+14
Przyrost naturalny na 1000 M.	4,0	6,8	1,6	4,9	6,6	3,4	2,0	5,6	-1,0	5,1	6,1	4,2	1,0	4,2	-1,9

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Na obszarze gminy obserwuje się w latach 1991 - 1995 spadek liczby urodzeń przy stabilnej liczbie zawieranych małżeństw i stabilnej liczbie zgonów.

W wyniku tego, przyrost naturalny obniżył się z 4,0 na 1000 mieszkańców w 1991r do 1,0 w roku 1995. Szczególnie na wsi w ostatnich latach obserwuje się ujemny przyrost naturalny.

3.1.4. Migracje ludności

Tabela 12

Migracje ludności w mieście i gminie Dąbrowa Białostocka w latach 1991 - 1995

Wyszczególnienie 1	1991			1992			1993			1994			1995		
	Og. 2	M 3	W 4	Og. 5	M. 6	W 7	Og. 8	M. 9	W 10	Og. 11	M. 12	W 13	Og. 14	M. 15	W 16
Napływ ogółem	250	134	116	167	69	98	202	119	83	189	118	71	229	133	96
w tym z zagranicy	1	1	-	4	1	3	2	-	2	1	-	1	6	2	4
Odływ ogółem	274	100	174	250	80	170	226	100	126	251	103	148	268	110	158
w tym za granicę	1	1	-	12	1	11	-	-	-	12	4	8	2	1	1
Saldo migracji	-24	34	-58	-83	-11	-72	-24	19	-43	-62	15	-72	-39	23	-62

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Na terenie miasta i gminy obserwuje się w latach 1991 - 1995 stałe ujemne saldo migracji, zwłaszcza na terenach wiejskich.

3.1.5. Ludność czynna zawodowo

Według stanu na 31.03.1997r w mieście i gminie ludność czynna zawodowo w liczbie 7 691 osób stanowiła 54% ogółu ludności miasta i gminy z tego 6 509 pracujących oraz 1 182 bezrobotnych, poszukujących pracy.

3.1.6. Pracujący

Na terenie miasta i gminy pracuje ogółem 6 509 osób, co stanowiło 46,1% ogółu ludności, z tego w rolnictwie indywidualnym 4 853 osoby.

Struktura pracujących poza rolnictwem indywidualnym w 1995r przedstawiała się następująco:

Tabela 13

Działy gospodarki	Ogółem	Miasto	Wieś
1	2	3	4
Pracujący ogółem	1 656	1 363	293
w tym kobiety	867	704	163
1. Przemysł	346	320	26
2. Budownictwo	50	50	-
3. Handel i naprawy	230	221	9
4. Transport, składowanie, łączność	138	116	22
5. Administracja publiczna i obrona narodowa	92	92	-
6. Edukacja	353	170	183
7. Ochrona zdrowia	304	292	12

Źródło: Rocznik statystyczny województwa białostockiego 1996, WUS Białystok.

3.1.7. Bezrobocie

Wielkość i struktura bezrobocia w mieście i gminie Dąbrowa Białostocka według płci i wykształcenia według stanu na 31.03.1997r przedstawiała się następująco:

Tabela 14

Wykształcenie	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
1	2	3	4
Wyższe	10	5	5
Średnie zawodowe	292	191	101
Średnie ogólne	93	63	30
Zasadnicze	397	152	245
Podstawowe	390	167	223
Razem	1 182	578	604

Źródło: Rejonowy Urząd Pracy w Dąbrowie Białostockiej 1997 r.

Spośród zarejestrowanych bezrobotnych 595 tj. 50,3% wszystkich bezrobotnych posiadało prawo do zasiłku dla bezrobotnych.

W ostatnich latach obserwuje się spadek liczby bezrobotnych na terenie miasta i gminy.

3.2. Zasoby i warunki mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe w gminie Dąbrowa Białostocka w latach 1988 - 1995 kształtowały się następująco:

Tabela 15

Wyszczególnienie	1988			1995			przyrost 1988-1995		
	Og.	M.	W	Og.	M.	W	Og.	M.	W
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mieszkania	3501	1582	1919	3951	1932	2019	450	350	100
Izby	12973	5961	7012	15122	7534	7588	2149	1573	576
Pow. użytkowa (m ²)	244153	97614	146539	281430	122789	158641	37277	25175	12102
Przeciętne:									
-mieszkań na 1000 M.	253,7	260,5	248,4	280,0	291,4	269,8	26,3	30,9	21,4
-m ² p.uż./osobę	17,7	16,1	19,0	19,9	18,5	21,2	2,2	2,4	2,2
-liczba osób w mieszkaniu	3,9	3,8	4,0	3,6	3,4	3,7	-0,3	-0,4	-0,3
-liczba osób/izbę	1,1	1,0	1,1	0,9	0,88	0,98	-0,2	-0,12	-0,02
-m ² p.uż./mieszkanie	69,7	61,7	76,4	71,2	63,6	78,6	1,5	1,9	2,2

Źródło: NSP 1988r, Rocznik statystyczny woj. białostockiego 1996r, WUS Białystok.

Na przestrzeni 7 lat, od 1988r do r 1995 przybyło w mieście Dąbrowa Białostocka i na terenach wiejskich gminy ogółem 450 mieszkań (średnio 64 mieszkania w ciągu roku) z tego w mieście przybyło 350 mieszkań (średnio 50 mieszkań w roku). Ruch budowlany na wsi jest niewielki i w tym okresie przybyło zaledwie 100 mieszkań (średnio 14 mieszkań rocznie).

W wyniku wzrostu substancji mieszkaniowej uległy poprawie wszystkie wskaźniki mieszkaniowe np. nasycenie mieszkań liczone ich ilością na 1000 mieszkańców wzrosło w 1995r do 280, w tym w Dąbrowie Białostockiej do 291,4.

Wzrosła także przeciętna wielkość mieszkań zarówno w mieście, jak i na wsi, gdzie mieszkania są większe niż w mieście.

Udział potencjału mieszkaniowego gminy Dąbrowa Białostocka w potencjale mieszkaniowym województwa białostockiego nieznacznie wzrósł w latach 1988 - 1995, co oznacza, że więcej się tu buduje niż średnio w województwie.

Udział miasta i gminy w mieszkaniach województwa białostockiego wynosił:

w 1988 r - 1,75%

w 1995 r - 1,78%

Udział miasta Dąbrowa Białostocka w mieszkaniach miast województwa białostockiego wynosił:

w 1988 r - 1,3%

w 1995 r - 1,4%

Udział terenów wiejskich gminy Dąbrowa Białostocka w mieszkaniach terenów wiejskich województwa białostockiego wynosił:

w 1988 r - 2,42%

w 1995 r - 2,45%

Budowane w mieście Dąbrowa Białostocka mieszkania mają przeciętnie o wiele mniejszą powierzchnię niż mieszkania budowane w miastach województwa białostockiego. W 1995 r w budownictwie indywidualnym w Dąbrowie Białostockiej

średnie mieszkanie oddawane do użytku liczyło 96,9 m², podczas gdy w miastach województwa liczyło ono 139,4 m².

Inaczej jest na terenach wiejskich gminy Dąbrowa Białostocka, gdzie budowane w 1995r mieszkanie liczyło średnio 155 m², zaś na terenach wiejskich województwa białostockiego 141,6 m².

Ruch budowlany w niektórych ostatnich latach na terenie miasta i gminy Dąbrowa Białostocka przedstawiał się następująco:

Tabela 16

Wyszczególnienie	m. Dąbrowa Białostocka			Tereny wiejskie gminy		
	1988	1994	1995	1988	1994	1995
1	2	3	4	5	6	7
Wybudowane						
1) mieszkania	12	47	34	33	7	3
w tym w bud. indywidualnym.	12	22	9	18	7	3
2) izby	73	192	128	146	34	22
w tym w bud. indywidualnym	73	138	43	104	34	22
3) pow. użytkowa m ²	1370	3709	1984	2971	715	465
w tym w bud. indywidualnym	1370	2568	872	2232	715	465
4) przeciętna pow. uż. m ²	114	78,9	58,4	90,0	102,1	155,0
w tym w bud. indywidualnym	114	116,7	96,9	124,0	102,1	155,0

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Zasoby mieszkaniowe znajdujące się na terenie miasta i gminy należą głównie do osób fizycznych i spółdzielni mieszkaniowej.

W 1995 r w mieście Dąbrowa Białostocka było 186 mieszkań w zasobach komunalnych z tego 130 stanowiło własność gminy, co stanowi 6,7% zasobów mieszkaniowych miasta.

Na terenach wiejskich były zaledwie 4 mieszkania komunalne.

W Dąbrowie Białostockiej istnieje Spółdzielnia Własnościowo-Lokatorska, licząca 752 członków zamieszkujących (stanowi to 38,9% mieszkań w mieście) oraz 230 członków oczekujących.

3.3. Urządzenia obsługi ludności

3.3.1. Oświata i wychowanie

a) Przedszkola

Sytuacja w opiece przedszkolnej w mieście Dąbrowa Białostocka i na terenach wiejskich gminy w latach 1988 - 1995 przedstawiała się następująco:

Tabela 17

Wyszczególnienie	1988			1995		
	Ogółem	Miasto	Wieś	Ogółem	Miasto	Wieś
1	2	3	4	5	6	7
1. Placówki	10	2	8	10	2	8
w tym:						
-przedszkola	2	1	1	2	1	1
-oddziały przedszkolne przy szkołach	8	1	7	8	1	7
2. Oddziały	20	10	10	14	7	7
w tym:						
-przedszkola	8	7	1	2	1	1
-oddziały przedszkolne przy szkołach	12	3	9	12	6	6
3. Miejsca	209	184	25	67	42	25
w tym:						
-przedszkola	209	184	25	67	42	25
-oddziały przedszkolne przy szkołach	-	-	-	-	-	-
4. Dzieci	414	279	135	301	182	119
w tym:						
-przedszkola	216	197	19	60	30	30
-oddziały przedszkolne przy szkołach	198	82	116	241	152	89
5. Nauczyciele	29	18	11	19	9	10
w tym:						
-przedszkola	17	15	2	4	2	2
-oddziały przedszkolne przy szkołach	12	3	9	15	7	8

Źródło: Roczniki statystyczne woj. białostockiego 1989 i 1996, WUS Białystok.

W latach 1988 - 1995 ilość placówek przedszkolnych nie uległa zmianie, natomiast zakres świadczonych usług zmalał w wyniku likwidacji 6 oddziałów przedszkolnych, 142 miejsc w placówkach, zmniejszenia liczby uczestniczących dzieci a także liczby nauczycieli.

W 1995r w gminie i mieście było 10 placówek przedszkolnych, w tym 2 przedszkola oraz 8 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

Z opieki przedszkolnej korzystało 301 dzieci w tym 60 w przedszkolach.

b) Szkoły podstawowe

Sytuacja w szkołach podstawowych w mieście Dąbrowa Białostocka oraz na terenach wiejskich gminy w latach 1988 i 1995 przedstawiała się następująco:

Tabela 18

Wyszczególnienie	1988/89			1995/96		
	Ogółem	Miasto	Wieś	Ogółem	Miasto	Wieś
1	2	3	4	5	6	7
1. Szkoły podstawowe	9	1	8	9	1	8
w tym kl. I - VIII	9	1	8	9	1	8
2. Pomieszczenia do nauki	105	35	70	112	43	69
w tym izby lekcyjne	.	.	.	71	18	53
3. Oddziały szkolne	92	40	52	91	42	49
4. Nauczyciele	123	50	73	139	64	75
5. Liczba uczniów na 1 pomieszczenie	17,7	32,8	10,2	17	28	10
6. Liczba uczniów na 1 oddział	20,2	28,7	13,7	21	29	14
7. Uczniowie	1863	1149	714	1911	1203	708
8. Absolwenci	255	154	101	235	146	89

Źródło: Roczniki statystyczne 1988 i 1995, WUS Białystok

W latach 1988 - 1995 nie zmieniła się w zasadzie baza szkolna w mieście jak i na wsi. W istniejących szkołach przybyło tylko 7 pomieszczeń do nauki oraz 16 nauczycieli. Przybyło także uczniów w Dąbrowie Białostockiej.

W roku szkolnym 1996/97 szkoły podstawowe istniały w następujących miejscowościach:

-Dąbrowa Białostocka	- 1180 uczniów.
-Zwierzyniec	- 151 - - -
-Bagny	- 47 - - -
-Harasimowicze	- 47 - - -
-Kamienna Nowa	- 84 - - -
-Nierośno	- 109 - - -
-Różanystok	- 125 - - -
-Reszkowce	- 45 - - -
-Suchodolina	- 105 - - -

Łącznie na terenie miasta i gminy naukę w szkołach podstawowych pobierało 1 893 uczniów.

c) Liceum ogólnokształcące - Szkoły zawodowe

W Dąbrowie Białostockiej funkcjonuje 1 Liceum Ogólnokształcące, organizacyjnie połączone ze szkołą zawodową w Zespół Szkół.

W Zespole Szkół w roku szkolnym 1996/97 uczyło się 589 uczniów, w tym w części ogólnokształcącej ok. 470 uczniów.

Zespół Szkół dysponuje 17 oddziałami ogólnokształcącymi i 3 oddziałami Zasadniczej Szkoły Zawodowej o specjalności mechanik pojazdów samochodowych. Szkoła dysponuje 18 salami lekcyjnymi. Na 1 salę lekcyjną przypada 33 uczniów. Przy Zespole Szkół istnieje sala gimnastyczna, boisko do koszykówki i piłki ręcznej.

Na terenie gminy istnieje ponadto Zespół Szkół Zawodowych w Różanymstoku, gdzie naukę pobiera 409 uczniów w tym: o specjalności:

- technik rolnik - 129 uczniów,
- technik ekonomista - 157 uczniów,
- 3 letnia zasadnicza o specjalności ogrodnik - 72 uczniów,
- 3 letnia zasadnicza zawodowa specjalności rolnik mechanik - 51 uczniów.

3.3.2. Kultura

Na terenie miasta i gminy istnieje szereg placówek i instytucji z zakresu kultury : biblioteki (filie), kluby , kino, świetlice, kościoły, miejsca pamięci narodowej.

a) Biblioteki

Rozwój czytelnictwa w gminie w latach 1990-1995 ilustruje poniższe zestawienie:

Tabela 19

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995
1	2	3	4	5	6	7
1. Biblioteki	13	10	8	8	8	7
-miasto	1	1	1	1	1	1
-wieś	12	9	7	7	7	6
2. Księgozbiór (tys. woluminów)	92,8	93,2	92,0	92,1	92,3	93,6
-miasto	36,6	37,3	37,1	37,2	37,5	38,2
-wieś	56,2	55,9	54,9	54,9	54,8	55,4
3. Czytelnicy	3330	3032	2856	2968	3048	3011
-miasto	1750	1596	1624	1671	1758	1788
-wieś	1580	1436	1232	1297	1290	1223
4. Wypożyczenia (tys.)	74,0	59,9	66,7	74,7	79,7	78,3
-miasto	33,8	28,8	37,2	42,0	46,9	43,8
-wieś	40,2	31,1	29,0	32,7	32,8	34,5
5. Księgozbiór na 1000 M., w tym:	6,66	6,69	6,48	6,49	6,51	6,57
-miasto	8,70	5,77	5,69	5,66	5,68	5,76
-wieś	7,53	7,49	7,16	7,20	7,23	7,40

Źródło: Kultura w województwie białostockim w latach 1990 - 1995, WUS, Białystok 1996r.

Na przestrzeni lat 1990 - 1995 obserwuje się spadek liczby bibliotek na terenach wiejskich, co wpłynęło na spadek księgozbioru, jak i liczby czytelników oraz wypożyczeń.

W mieście Dąbrowa Białostocka, przy niezmienniej liczbie bibliotek wzrosło zainteresowanie czytelnictwem.

W Dąbrowie Białostockiej istnieje Miejska Biblioteka Publiczna, natomiast filie biblioteczne istnieją we wsiach: Zwierzyniec Wielki, Kamienna Stara, Suchodolina, Nierośno, Różanystok.

b) Kina

Kino istnieje w Dąbrowie Białostockiej, które liczy 188 miejsc. W 1995 r. odbyło się 113 seansów z udziałem 4800 widzów.

W ostatnich latach systematycznie spada ilość seansów, jak też ilość widzów w kinie.

Budynek kina kwalifikuje się do remontu.

c) Instytucje kultury

W Dąbrowie Białostockiej istnieje Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, w którym działają zespoły: teatralny, dwa wokalne-muzyczne, dwa disco polo, dwa taneczne i trzy rockowe.

Ponadto istnieją sekcje: plastyczna, lalkowa, komputerowa, szachowa, brydżowa, a także stałe kluby seniora i kobiet.

Członkami zespołów jest 117 osób, w tym 81 dzieci i młodzieży poniżej 15 lat.

Dom Kultury posiada salę widowiskową na 80 miejsc i Izbę Regionalną. Budynek wymaga remontu.

W 1995 r. zorganizowano 126 imprez dla 20 710 uczestników.

Teren miasta i gminy posiada tradycje twórców ludowych: zespół kobiecy z Nierośni, chór seniorów, pisanstwo.

d) Świetlice

Świetlice istnieją w następujących wsiach: Bagny, Grzebienie, Jaczno, Kamienna Stara, Ostrowie, Suchodolina, Olsza.

Większość świetlic jest nieczynna.

e) Miejsca pamięci istnieją w miejscowościach:

- Dąbrowa Białostocka (grób żołnierzy z 1939r),
- Harasimowicze (1 mogiła zbiorowa żołnierzy radzieckich),
- Jaczno (mogiła żołnierzy radzieckich),
- Kol. Kropiwno (mogiły żołnierzy radzieckich),
- Kropiwno (pomnik),
- Dąbrowa Białostocka (grób nieznanego żołnierza z 1939 r),
- Zwierzyniec Mały (mogiła żołnierza radzieckiego),
- Lewki (grób z II wojny światowej),
- Trzyrzeczki (grób nieznanego żołnierza).

Obiekty sakralne istnieją w miejscowościach:

- Dąbrowa Białostocka (kościół katolicki i cerkiew prawosławna),
- Bagny (kaplica zabytkowa),
- Brzozowo (kapliczka zabytkowa),
- Jaczno (cerkiew zabytkowa),
- Jałówka (kaplica),
- Jasionówka (kapliczka zabytkowa),
- Kamienna Stara (kościół zabytkowy),
- Krugło (kapliczka zabytkowa),

- Małyszówka (kapliczka zabytkowa),
- Miedzianowo (kapliczka zabytkowa),
- Nierośno (3 kapliczki zabytkowe),
- Nowa Wieś (kapliczka zabytkowa),
- Różanystok (kościół i cerkiew zabytkowe),
- Wesołowo (kapliczka zabytkowa),
- Zwierzyniec Wielki (kościół).

Miejszem szczególnego kultu jest Sanktuarium Maryjne w Różanymstoku, nawiedzane przez licznych pielgrzymów z całego województwa i z terenu kraju.

3.3.3. Zdrowie i pomoc społeczna

Organizacja usług w gminie zajmuje się Zespół Opieki Zdrowotnej w Dąbrowie Białostockiej, którego obszar działania stanowi obwód profilaktyczno-leczniczy ludności zamieszkałej na terenie gmin: Dąbrowa Białostocka, Suchowola i Nowy Dwór, zamieszkały przez ok. 30 tys. mieszkańców.

Zadaniem ZOZ jest zapewnienie ogółowi ludności zamieszkałej na obszarze działania świadczeń w zakresie opieki zdrowotnej:

- podstawowej,
- stacjonarnej (szpitalnej),
- diagnostycznej.

Liczba przyjętych pacjentów w l. 1990 - 1996 przedstawia się następująco:

- w podstawowej opiece zdrowotnej w 1990 r przyjęto 61745 osób, zaś w r. 1996 - 51058 osób,
- w opiece specjalistycznej w 1990r przyjęto 26640 osób, zaś w r. 1996 - 30746 osób,
- w opiece szpitalnej w 1990 r przyjęto 2036 osób, zaś w 1996r - 2769 osób.

W minionych latach zarysował się spadek leczonych w podstawowej opiece zdrowotnej, zaś nastąpił wzrost osób leczonych specjalistycznie i hospitalizowanych.

W skład Zespołu Opieki Zdrowotnej w Dąbrowie Białostockiej wchodzi:

- Szpital Rejonowy w Dąbrowie Białostockiej,
- Przychodnia Rejonowa - Specjalistyczna w Dąbrowie Białostockiej,
- Przychodnia Rejonowa w Suchowoli,
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Nowym Dworze,
- Wiejskie Ośrodki Zdrowia w Zwierzyncu Wielkim, Nierośnie, Różanymstoku i Wólce,
- Centralne Laboratorium,
- Pracownia Diagnostyki Obrazkowej,
- Pracownia Endoskopowa,
- Apteka Szpitalna.

Na dzień 31.12. 1996r ZOZ zatrudniał : 29 lekarzy medycyny, 6 lekarzy stomatologów, 5 osób personelu wyższego innego, 94 pielęgniarki, 12 położnych, 38 osób personelu średniego. 62 osoby personelu niższego wraz z obsługą, 17 osób personelu administracji.

Natomiast na terenie miasta i gminy Dąbrowa Białostocka stan personelu ZOZ był następujący:

- lekarzy medycyny 23, w tym na wsi 2,
- lekarzy dentystów 3 (na wsi brak),
- farmaceutów 6, w tym na wsi 3,
- pielęgniarek 100, w tym na wsi 3,
- położnych 11 (na wsi brak).

Istnieją także gabinety lekarskie i dentystyczne prywatne.

Na 10000 mieszkańców gminy przypada 31,7 lekarzy i 4,3 dentysty, przy odpowiednich wskaźnikach wojewódzkich 29,1 i 6,2.

a) Szpital Rejonowy

W skład szpitala wchodzi:

- 1) Izba Przyjęć,
- 2) Oddziały szpitalne:
 - a) chorób wewnętrznych, z pododdziałem opieki długoterminowej,
 - b) chirurgiczny,
 - c) położniczo - ginekologiczny,
 - d) dziecięcy,
 - e) noworodkowy,
- 3) Blok Operacyjny - Zabiegowy,
- 4) Punkt Krwiodawstwa,
- 5) Gabinet fizykoterapii,
- 6) Prosektorium,
- 7) Centralna sterylizatornia,
- 8) Kuchnia,
- 9) pralnia.

Budynek szpitalny, trzykondygnacyjny, murowany, pow. całkowita 1700 m². Konstrukcja budynku nie posiada właściwej izolacji poziomej fundamentów. Stolarka okienna zniszczona, co powoduje duże straty ciepła.

Brak odpowiedniej powierzchni zaplecza gospodarczego i sanitarnego.

Liczba łóżek szpitalnych na poszczególnych oddziałach i ilość osób hospitalizowanych w roku 1990 i 1996 przedstawia się następująco:

Tabela 20

Oddziały	Liczba łóżek		Liczba osób leczonych	
	Rok		Rok	
	1900	1996	1990	1996
1	2	3	4	5
1. Wewnętrzny	28	23	543	916
-pododdział opieki długoterminowej	-	20	-	208
2. Chirurgiczny	27	16	455	525
3. Położniczy	18	8	419	290
4. Ginekologiczny	7	8	224	276
5. Dziecięcy	25	15	395	554
Razem	105	90	2036	2769

Źródło: Dane ZOZ w Dąbrowie Białostockiej 1997r

Od 1990 r zwiększyła się liczba hospitalizowanych przy spadku liczby łóżek, która w wyniku decyzji Wojewody Białostockiego zmniejszyła się w 1992r ze 105 do 90.

Podstawowe wskaźniki dotyczące działalności szpitala 1996r w porównaniu ze wskaźnikami wojewódzkimi i Ministerialnymi przedstawiają się następująco:

Tabela 21

Wskaźniki	1996r		Oddział	Pow. oddziału w m ²	Wskaźnik pow.dostępu do łóżka w szpitalu w m ² /łóżko	
	wskaźnik wojew.	Szpital w D.B.			szpital w D.B.	Wymagany przez MZ i OS
1	2	3	4	5	6	7
1. Wskaźnik leczonych mieszkańców na łóżko	24,3	30,7	1. Wewnętrzny -pododdział opieki długoterminowej	77,30 69,10	3,30 3,45	6,0 6,0
2. Wskaźnik średniego pobytu pacjenta	12,5	9,6	2. Chirurgiczny	70,70	4,41	6,0
3. Wskaźnik średniego wykorzystania łóżek	261,7	296,4	3. Ginekologiczny	30,30	3,78	6,0
			4. Położniczy	42,65	5,33	6,0
			5. Dziecięcy	62,60	4,17	6,0
			Razem	352,65	3,91	6,0

Źródło: jak w tabeli 20

Z powyższych liczb wynika, że do norm Ministerialnych szpitalowi w Dąbrowie Białostockiej brakuje 187 m² powierzchni sal z łózkami szpitalnymi, nie licząc braków powierzchni zaplecza szpitalnego.

b) Przychodnia Rejonowa - Specjalistyczna

Poradnie Przychodni zlokalizowane są w trzech obiektach:

- a) Poradnia Specjalistyczna i Ogólna w budynku przy ul. Południowej o powierzchni całkowitej 660 m².

Jest tu 16 gabinetów o łącznej powierzchni 216 m².

Obiekt ma wady w postaci złego stanu technicznego kotłowni, braku wentylacji grawitacyjnej oraz braku wydzielonej poradni dermatologicznej. Z tego względu budynek nie odpowiada normom wymagany obiektom służby zdrowia.

- b) Poradnia dla Dzieci przy ul. M.C. Skłodowskiej 15 o powierzchni 102 m² i 3 gabinetach. Stan techniczny budynku dobry.

- c) Poradnia dla Kobiet, Poradnia p/Gruźlicza, Poradnia Odwykowa wraz z antynikotynową zlokalizowane przy Pl. Kościuszki 3. Budynek jest w złym stanie technicznym i wymaga remontu lub rozbiórki.

Ponadto na terenie miasta Dąbrowa Białostocka istnieje prywatna przychodnia zdrowia „Zespół Opieki Zdrowotnej” oraz 9 gabinetów lekarskich i poradni.

- c) Wiejski Ośrodek Zdrowia w Zwierzyńcu Wielkim mieści się w budynku dwupiętrowym, będącym w dobrym stanie technicznym. Znajduje się tu 2 gabinety lekarskie o łącznej powierzchni użytkowej 67 m². W ośrodku funkcjonuje też gabinet zabiegowy, punkt szczepień i stanowisko pracy pielęgniarki środowiskowej.
- d) Wiejski Ośrodek Zdrowia w Nierośnie mieści się na parterze dwukondygnacyjnego budynku mieszkalnego. Posiada 2 gabinety lekarskie, gabinet zabiegowy, punkt szczepień i stanowisko pielęgniarki środowiskowej.
- e) Wiejski Ośrodek Zdrowia w Różanymstoku mieści się w budynku Zespołu Szkół Rolniczych. Obiekt zabiegowy w bardzo złym stanie technicznym. Istnieją tu 2 gabinety lekarskie i gabinet medycyny szkolnej. Jest też punkt szczepień i stanowisko pielęgniarki środowiskowej.
- f) Pozostałe placówki
Na terenie gminy Dąbrowa Białostocka istnieje 1 żłobek na 15 miejsc, z którego korzysta 23 dzieci, 2 apteki oraz Miejski Zespół Opieki Społecznej i Pogotowie Ratunkowe.

3.3.4. Handel i gastronomia

Na sieć handlową na terenie miasta i gminy składają się 33 sklepy, 5 stacji paliw i rozlewnia gazu płynnego w Dąbrowie Białostockiej oraz 5 sklepów we wsiach: Łozowo, Nierośno, Suchodolina, Różanystok, Zwierzyniec Wielki.

Sieć sklepowa w Dąbrowie Białostockiej posiada następujące branże:

- 14 sklepów ogólnospożywczych,
- 1 sklep mięsny,
- 1 sklep z napojami alkoholowymi,
- 3 sklepy z meblami i oświetleniem,
- 1 sklep ze sprzętem RTV i AGD,
- 1 księgarnia,
- 12 sklepów z różnymi artykułami.

Na terenach wiejskich jest 1 sklep ogólnospożywczy i 4 z różnymi artykułami.

Sieć sklepowa pozostaje w rękach prywatnych. Na 33 sklepy w Dąbrowie Białostockiej 29 jest prywatnych.

Z zakresu gastronomii funkcjonuje w Dąbrowie Białostockiej 5 barów.

3.3.5. Turystyka i wypoczynek, sport.

Na terenie miasta funkcjonują następujące urządzenia sportowe:

- stadion sportowy
- boisko do koszykówki przy Zespole Szkół,
- 2 boiska do piłki ręcznej i nożnej (przy Zespole Szkół i Szkole Podstawowej),
- boisko do siatkówki przy Zespole Szkół,
- boisko uniwersalne przy Szkole Podstawowej,
- sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej,
- sala pomocnicza przy Zespole Szkół,

-boisko do tenisa ziemnego w lesie komunalnym

Na terenach wiejskich gminy istnieją następujące urządzenia sportowe:

- boiska do piłki ręcznej i nożnej przy Szkołach (Zwierzyniec Wielki, Reszkowce, Kamienna Nowa, Suchodolina, Zespół Szkół Rolniczych Różanystok, Harasimowicze),
- boiska do siatkówki przy Szkołach (Kamienna Nowa, Zespół Szkół Rolniczych Różanystok, Harasimowicze),
- boisko uniwersalne (Zespół Szkół Rolniczych Różanystok),
- sala gimnastyczna (Zespół Szkół Rolniczych Różanystok),
- sala pomocnicza przy Szkołach Podstawowych (Nierośno, Zwierzyniec Wielki, Różanystok),
- siłownia (Zespół Szkół Rolniczych Różanystok).

Inne obiekty sportowo rekreacyjne występujące w gminie to:

- hotel (nieczynny) w Dąbrowie Białostockiej,
- kąpieliska nieurządzone we wsiach: Harasimowicze, Jaczno, Kamienna Nowa,
- stanica harcerska i pole namiotowe w Kamiennej Nowej (wypoczywa ok. 300 osób rocznie),
- usługi hotelarsko-gastronomiczne oferuje także w okresie letnim Zespół Szkół Średnich w Dąbrowie Białostockiej.

3.3.6. Łączność

Na terenie gminy istnieją placówki pocztowo - telekomunikacyjne w Dąbrowie Białostockiej, Różanymstoku, Zwierzyncu.

W 1995 r liczba abonentów telefonicznych wynosiła:

- w Dąbrowie Białostockiej 880 tj. 132,7 na 1000 mieszkańców (przy 243 w miastach województwa białostockiego),
- na terenach wiejskich 131 tj. 17,5 na 1000 mieszkańców (przy 73,9 we wsiach województwa).

W 1995 r liczba abonentów radiowych wynosiła:

- w Dąbrowie Białostockiej 1190 tj. 179,5 na 1000 mieszkańców (przy 262,7 w miastach województwa),
- na terenach wiejskich 1036 tj. 138,5 na 1000 mieszkańców (przy 190,6 we wsiach województwa).

W 1995 r liczba abonentów telewizyjnych wynosiła:

- w Dąbrowie Białostockiej 1171 tj. 176,6 na 1000 mieszkańców (przy 256,9 w miastach województwa),
- na terenach wiejskich 1020 tj. 136,3 na 1000 mieszkańców (przy 186,2 we wsiach województwa).

Jak widać wyposażenie gminy Dąbrowa Białostocka daleko odbiega od średniego poziomu wyposażenia województwa białostockiego.

3.3.7. Administracja

Z zakresu administracji na terenie miasta Dąbrowa Białostocka istnieją następujące urządzenia:

- Urząd Rejonowy - Biuro w Dąbrowie Białostockiej,
- Rejonowy Urząd Pracy,

- Urząd Gminy i Miasta,
- Komisariat Policji,
- Powszechny Bank Kredytowy - filia,
- Bank Spółdzielczy,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
- Dekanat Kościoła Rzymsko-Katolickiego i Kościoła Prawosławnego.

3.3.8. Inne usługi

- a) cmentarze istnieją w miejscowościach:
Dąbrowa Białostocka - katolicki, prawosławny oraz cmentarz żydowski, Jaczno, Kropiwno, Stock, Zwierzyniec Wielki.
- b) Remizy strażackie i inne obiekty straży pożarnej istnieją w miejscowościach:
-Dąbrowa Białostocka (jednostka ratowniczo - gaśnicza),
-Remizy we wsiach: Bagny, Grzebień, Jaczno, Kamienna Stara, Olsza, Ostrowie, Suchodolina.
- c) 5 stacji paliw istnieje w Dąbrowie Białostockiej
- d) Baseny przeciwpożarowe istnieją w: w Dąbrowie Białostockiej (5) oraz we wsiach: Bagny, Grodziszczany, Jaczno, Miedzianowo, Osmołowszczyzna, Nierośno.
- e) tereny zielone istnieją w miejscowościach: Dąbrowa Białostocka, Kamienna Stara (park podworski, Różanystok).

4. Sfera produkcyjna

4.1. Wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej

4.1.1. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Wartość ogólnego wskaźnika rolniczej przestrzeni produkcyjnej - uwzględniającego : wartość gleb, agroklimat, rzeźbę terenu i warunki wodne wynosi dla gminy Dąbrowa Białostocka 50 - 60 punktów (według IUNG w Puławach). Są to warunki średniokorzystne dla produkcji rolnej z przewagą kompleksów: żyniego dobrego i bardzo dobrego.

Kompleksy przydatności rolniczej gleb dot. gruntów ornych są w gminie następujące:

- 1) Pszenny bardzo dobry - brak,
- 2) Pszenny dobry - 356 ha,
- 3) Pszenny wadliwy - 15 ha,
- 4) Żytni bardzo dobry - 4329 ha,
- 5) Żytni dobry - 4499 ha,
- 6) Żytni słaby - 2901 ha,

- 7) Żytni bardzo słaby - 514 ha,
- 8) Zbożowo past. mocny - 847 ha
- 9) Zbożowo past. słaby - 255 ha.

Kompleksy przydatności rolniczej użytków zielonych są następujące:

- 1) Z. bardzo dobry - brak,
- 2) Z.z. średnie - 3971 ha,
- 3) Z.b. słabe - 2266 ha.

Gruntów rolniczo nieprzydatnych jest w gminie 97 ha.

Klasy gruntów miasta i gminy Dąbrowa Białostocka przedstawione są w poniższej tabeli:

Tabela 22

Klasy gleb	Grunty orne		Użytki zielone	
	Ha	%	ha	%
1	2	3	4	5
Ogółem	13459	100,0	6591	100,0
II	-	-	-	3,5
III	-	-	231	-
III ^a	31	0,2	-	-
III ^b	626	4,7	-	0
IV	-	-	2742	41,6
IV ^a	3184	23,7	-	-
IV ^b	5309	39,4	-	-
V	3326	24,7	2377	36,1
VI	932	6,9	1193	18,1
VIz	51	0,4	48	0,7

Źródło: Materiały Studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego. WBPP Białystok 1997r

4.1.2. Struktura własności gruntów

Podstawową formą własności w rolnictwie w gminie jest gospodarka indywidualna, we władaniu której znajduje się 84,6% powierzchni gminy i 93,3% użytków rolnych. Strukturę użytkowania gruntów w gospodarce indywidualnej ilustruje tabela III-1 zamieszczona w części tabelarycznej.

Na terenie miasta i gminy funkcjonuje 1956 gospodarstw rolnych, z tego 482 w mieście i 1474 na terenach wiejskich. Średnie gospodarstwo indywidualne w skali miasta i gminy liczy 9,8 ha, w tym w mieście 3,7 ha, zaś na wsi 11,8 ha.

Struktura gospodarstw rolnych według ich powierzchni użytków rolnych w 1996 r jest następująca:

Tabela 23

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych według pow. użytków rolnych w 1996 r.

Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie	Liczba gospodarstw		
	Miasto Dąbrowa Białostocka	Wsie gminy	Razem miasto i gmina
1	2	3	4
do 1 ha	115	122	237
1 - 2 ha	72	31	103
2 - 3 ha	37	31	68
3 - 5 ha	41	34	75
5 - 7 ha	48	132	180
7 - 10 ha	64	302	366
10 - 15 ha	72	433	505
15 - 20 ha	18	235	253
20 - 30 ha	13	128	141
30 - 50 ha	2	26	28
Razem gospod.	482	1474	1956

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 r.

Na terenie gminy istnieje 2 Rolnicze Spółdzielnie Produkcyjne : we wsiach Kirejewszczyzna i Stock.

Użytkowanie gruntów w RSP jest następujące:

Powierzchnia ogólna	- 337,9 ha
Użytki rolne	- 319,2 ha
Grunty orne	- 287,2 ha
Sady	- -
Łąki	- 3,6 ha
Pastwiska	- 28,4 ha
Lasy i grunty zalesione	- 5,6 ha
Pozostałe	- 13,1 ha

4.1.3. Struktura zasiewów, zbiory, plony

Powierzchnię zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych w gminie Dąbrowa Białostocka przedstawia tabela 24.

Tabela 24

Zasiewy	1988 r (ha)			1996 r (ha)		
	Razem	Miasto	Wieś	Razem	Miasto	Wieś
1	2	3	4	5	6	7
Zasiewy ogółem	11733	1403	20330	11908	1677	10231
w tym:						
1. Zboża ogółem	6385	769	5616	9482	1325	8157
w tym:						
-pszenica	1284	183	1101	1150	173	977
-żyto	1666	155	1511	2400	348	2052
-inne	3435	431	3004	5932	804	5128
2. Ziemniaki	1986	243	1743	1660	259	1401
3. Przemysłowe	291	22	269	53	1	52
w tym:						
-buraki cukrowe	3	-	3	1	-	1
-rzepak	28	-	28	-	-	-
-inne	260	22	238	52	1	51
4. Inne uprawy (pastewne, warzywa)	3071	369	2702	713	92	621

Źródło: Materiały Studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego. WBPP Białystok 1997r, Spis rolny 1996 r.

W strukturze zasiewów w gospodarstwach indywidualnych dominują zboża (54,4% zasiewów w 1988 r i prawie 76% w 1994r.)

W latach 1988 - 1996 nastąpił wzrost arealu upraw zbożowych, głównie innych zbóż i żyta. Znacznie spadło zainteresowanie uprawami przemysłowymi i nieznacznie ziemniakami.

Zbiory i plony zbóż i ziemniaków w indywidualnych gospodarstwach rolnych w latach 1988 i 1994 przedstawia tabela 25.

Tabela 25

Wyszczególnienie	Zbiory w t.*		Plony z 1 ha			
	1988	1996	1988		1996	
			M. i Gm.	Woj.	M.i Gm.	Woj.
1	2	3	4	5	6	7
1. Zboża ogółem	20865	21147,3	24,9	24,1	22,8	23,3
w tym						
-pszenica	3494	2681,6	27,2	26,7	24,3	27,5
-żyto	3815	5046,1	22,9	21,0	21,5	20,8
-jęczmień	3025	1815,5	24,0	24,9	24,0	24,0
-owies	5013	4021,6	24,1	23,7	22,0	21,6
-pszenżyto	231	433,7	24,3	25,4	24,5	29,1
-mieszanki		7146,4	-	-	23,5	23,8
2. Ziemniaki	41706	35272,8	210,0	185,0	213,0	216

Źródło: jak w tabeli 24

*- łącznie dla miasta i wsi

Źródło: Materiały Studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego. WBPP Białystok 1997r.

4.1.4. Hodowla

Zwierzęta gospodarskie w indywidualnych gospodarstwach rolnych i na 100 ha użytków rolnych w latach 1988 i 1996 przedstawia tabela 26.

Tabela 26

Wyszczególnienie	1988r		1996r					
	Ogółem Miasto i gmina	na 100 ha uż. rolnych	M. i Gm.		Miasto		Gmina	
			Ogółem	Na 100 ha uż. rolnych	Ogółem	Na 100 ha uż. rolnych	Ogółem	Na 100 ha uż. rolnych
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Bydło ogółem	12018	60,9	10618	54,0	937	34,0	9681	56,0
w tym: krowy	5429	27,5	4710	24,0	439	15,9	4271	24,7
2. Trzoda chlewna	18947	96,0	18986	96,6	2955	107,1	16031	92,8
w tym : lochy	1910	9,7	1653	8,4	257	9,3	1396	8,1
3. Owce	3810	19,3	504	2,6	45	1,6	459	2,7
4. Konie	983	5,0	490	2,5	96	5,5	394	2,2

Źródło: Materiały Studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego. WBPP Białystok 1997r, Spis rolny 1996r.

Na przestrzeni lat 1988 - 1996 spadło w gminie pogłowie bydła. Na niezmiennym poziomie utrzymało się pogłowie trzody chlewnej. W 1996r pogłowie bydła i trzody chlewnej w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych było w gminie Dąbrowa Białostocka wyższe niż średnio w województwie i wynosiło odpowiednio 54,0 i 96,6 sztuki, przy 47,7 i 60,7 w województwie białostockim.

W latach 1988 0- 1996 drastycznie obniżył się poziom hodowli owiec. O połowę obniżyła się hodowla koni.

4.1.5. Urządzenia obsługi rolnictwa

Na terenie gminy występują:

- zlewnie mleka we wsiach: Bagny, Grabowo, Harasimowicze, Kamienna Stara, Krugło, Lewki, Łozowo, Różanystok, Sławno oraz Dąbrowa Białostocka.
- punkty skupu: w Dąbrowie Białostockiej (tytoń, konie, żywiec), Zwierzyniec Wielki (żywiec),
- bazy produkcyjne rolnictwa i jego obsługi istnieją we wsiach: Grzebienie, Kirejewszczyzna, Różanystok, Stock, miasto Dąbrowa Białostocka (baza magazynowo składowa GS).

Pracownicze ogrody działkowe

W Dąbrowie Białostockiej istnieją 2 ogrody działkowe o łącznej powierzchni 35,82 ha.

4.1.6. Inne urządzenia obsługi rolnictwa

W Dąbrowie Białostockiej istnieją:

- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
- Bank Spółdzielczy
- Baza techniczna „Spółdzielni Transportu Wiejskiego”

4.2. Przemysł i rzemiosło

4.2.1. Podmioty gospodarcze

W 1996 r na terenie miasta i gminy zarejestrowanych było 334 podmiotów gospodarczych.

Główne dziedziny działalności gospodarczej to:

- handel artykułami spożywczo-przemysłowymi,
- usługi remontowo budowlane,
- usługi transportowe.

Rodzaje działalności gospodarczej ilustruje tabela 27.

Tabela 27

Rodzaj działalności	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych		
	1994	1995	1996
1	2	3	4
Usługowa	142	140	148
Produkcyjna	7	7	7
Usługowo-produkcyjna	5	6	7
Handlowa	98	116	145
Gastronomiczna	6	8	7
Usługi transportowe	16	18	20
RAZEM	274	295	334

Źródło: Strategia rozwoju Gmin Biebrzańskiego Parku Narodowego 1996r.

4.2.2. Zakłady przemysłowo składowe

Zakłady typu przemysłowo-składowego istnieją w następujących miejscowościach:

a) w Dąbrowie Białostockiej:

- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska,
- Wytwórnia Mas Bitumicznych,
- 2 masarnie,
- piekarnia,
- baza magazynowo-składowa GS,
- baza techniczna „Spółdzielni Transportu Wiejskiego”,
- baza techniczna Rejonu Dróg Publicznych,
- Ośrodek Maszynowy

b) we wsiach:

- Nowa Wieś (cegielnia)

4.2.3. Niewykorzystane obiekty gospodarcze i tereny

Na terenie miasta i gminy istnieje dużo obiektów gospodarczych nieużytkowanych lub terenów przeznaczonych na cele gospodarcze - dotychczas nie zagospodarowanych.

Obiekty lub tereny występują w miejscowościach:

- Grzebień (SKR w ruinie),
- Jaczo (stary młyn w ruinie),
- Kamienna Stara (byłe zaplecze techn. SKR),
- Kamienna Stara (były magazyn SKR),
- Kamienna Stara (była chlewnia SKR),
- Reszkowce (ferma),
- Nowa Wieś (była ferma bydła),
- Olsza (ruiny po obsłudze rolnictwa),
- Zwierzyniec Wielki (były SKR),
- Kirejewszczyzna (ferma),
- Łozowo (ferma).

Szczegółowe zestawienie terenów przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy Dąbrowa Białostocka i miasta Dąbrowa Białostocka pod różnego rodzaju zainwestowanie produkcyjno - usługowe i mieszkaniowe - dotychczas nie wykorzystanych przedstawia się następująco:

Tabela 28

Rezerwa terenów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Dąbrowa Białostocka pod zainwestowanie

Nr wsi na planie	Miejscowość	Symbol przezn.	Pow. w ha	Uwagi
1	2	3	4	5
1	Bagny	UH	0,30	
6a	Różanystok	MN MN UZ	1,43 0,48 0,30	oprac. plan szczegół.
7	Grzebień	UI RPU	0,65 1,20	(SKR w ruinie)
9	Harasimowicze	UH	0,20	
10	Jaczo	US	0,42	
12	Kirejewszczyzna	RPZ WZ	5,30 0,40	(ferma pusta)
13	Kropiwno	UH,UI	0,49	pomniki
18	Małowista	U	0,63	
16	Lewki	UH,UI	0,36	
19	Miedzianowo	MN	0,40	
20	Mościcha	MN	0,40	

1	2	3	4	5
21	Nierośno	RPU MN UI	0,70 0,70 0,40	brak zgody Min. jak wyżej
22	Kamienna Nowa	ML	1,40	brak zgody Min.
23	Nowa Wieś	RPZ, UH,UI	1,20 0,50	ferma pusta
25	Olsza	RPZ	4,00	ferma pusta
26	Osmołowszczyzna	UH	0,25	
27	Ostrowie	US, UH	0,56 0,24	
30	Reszkowce	UH, RPZ	0,40 1,00	(ferma pusta)
34	Kamienna Stara	MN, RPU S US UH RPZ	0,78 0,20 1,00 0,90 0,30 1,00	obok b.SKR-puste mag. po SKR ferma pusta
37	Szuszalewo	UH UI	0,25 0,30	
39	Wesołowo	UH,UI	0,30	
41	Wroczyńszczyzna	UH,UI	0,42	
43	Zwierzyniec Wielki	U MN S	0,50 0,65 1,20	
	Razem		35,71	
	w tym fermy SKR i			
	inne puste		17,50	
Rezerwa terenów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowa Białostocka - przeznaczonych pod zainwestowanie				
		UO UO UZ U U U UR UR UR UT US	4,00 0,85 1,00 0,40 0,75 0,35 0,90 0,28 0,25 1,27 0,36	pow. szpitala
	Razem tereny przeznaczone pod usługi		10,41	

40,12

1	2	3	4	5
		MS MN MNj MNj MNj MNJ	5,00 2,30 1,56 3,00 3,00 1,00	opr. plan szcz.
Razem tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową			15,86	
		MRj RO	20	Uzupełnienie zab. w ciągu zabud. wiejskiej wsi Jasionówka, Małyszówka
		KS KS	0,65 0,55	
Razem tereny pod obsługę komunikacji			1,20	
		P,S,RUP	4,50 8,00 1,00 2,60 5,25	na gruntach wsi Stock
Razem tereny pod zabudowę przemysłowo-składową			21,35	
		NU WZ WZ EC	1,40 0,30 1,90 1,70	
Razem tereny pod urządzenia komunalne			5,30	
		ZC ZP	1,23 4,40 2,00	rozb. cmentarza nowy cm. miejski
Razem tereny pod zielen publiczną			7,63	
Rezerwa terenów ogółem w mieście			81,75	

Źródło: Plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego m. i gm. Dąbrowa Białostocka

4.2.4. Tereny powierzchniowej eksploatacji surowców

Na terenie gminy istnieje kilka małych, dzikich wyrobisk, gdzie eksploatuje się kruszywo na potrzeby lokalne.

Udokumentowane zasoby surowców obejmują złożę „Nowa Wieś” o zasobach bilansowych 587439 m³ (surowce do produkcji kafli) oraz złożę Sadowo o zasobach 38000 m³ (kruszywo dla potrzeb budownictwa i drogownictwa).

Perspektywiczne obszary surowców mineralnych dla potrzeb lokalnych wymienione są w części dotyczącej środowiska przyrodniczego.

5. Infrastruktura techniczna

5.1. Zaopatrzenie w wodę

5.1.1. Charakterystyka ogólna systemu zaopatrzenia w wodę

Miasto

Miasto Dąbrowa Białostocka na koniec 1996r zajmowało wśród miast w woj. białostockim 15 miejsce pod względem procentowej ilości mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej ze wskaźnikiem 69,5%, który jest niższy od średniego wojewódzkiego wynoszącego dla miast 89,7%.

Długość sieci wodociągowej wynosiła 13,8 km. Podłączeń do budynków mieszkalnych było 584. Zużycie wody w gospodarstwach domowych wynosiło na 1 mieszkańca 26,1 m³/r (71,3 dm³/d) poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 42,6 m³/r (116,4 dm³/d).

Gmina

Gmina Dąbrowa Białostocka na koniec 1996 r zajmowała w województwie białostockim 23 miejsce pod względem zwodociagowanych wsi. Na 41 wsi sieć wodociągowa znajdowała się w 31, co stanowi 75,6% ogółu wsi, powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 66,1%.

Ilość zwodociagowanych mieszkań stanowiło 40,3% poniżej średniej wojewódzkiej dla gmin wynoszącej 52,6% i daje to gminie 37 miejsce w województwie.

Długość sieci wodociągowej wynosiła 97,3 km.

Podłączeń do budynków mieszkalnych było 631.

Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 9,3 m³/r tj. 25,5 dm³/d, poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 15,2 m³/r tj. 41,5 dm³/d.

5.1.2. Źródła zaopatrzenia w wodę mieszkańców

Miasto

Zaopatrzenie w wodę mieszkańców miasta odbywa się z miejskiego ujęcia wody i stacji uzdatniania zlokalizowanej przy ulicy 1000-lecia Państwa Polskiego. Eksploatacją urządzeń zajmuje się Zakład Wodociągów i Kanalizacji Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Dąbrowie Białostockiej.

Gmina

Źródłami zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy jest 5 ujęć i stacji uzdatniania, eksploatowanych przez Wojewódzki Zakład Konserwacji Urządzeń Melioracyjnych z siedzibą w Białymstoku - Zaściankach ul. Usługowa 6, znajdujące się w miejscowościach:

-**Jałówka** - zaopatruje w wodę 8 wsi i 2 kolonie w gminie Dąbrowa Białostocka: Bagny, Jałówkę + kol., Lewki, Olszę, Pięciowłoki, Sławno, Suchodolinę, Wiązówkę i Wroczyńszczyznę z kolonia oraz wieś Pokośno w gm. Suchowola,

- Nierośno** - zaopatruje w wodę 5 wsi i 1 kolonię : Brzozowo, Krugło, Łozowo, Mościcha i Nierośno z kolonią,
- Stock** - zaopatruje w wodę 9 wsi i 7 kolonii : Grzebienie + kolonia, Grodziszczany + kolonia, Harasimowicze + kolonia, Jaczno, Kropiwno, Ostrowie + kolonia, Różanystok, Stock + kolonia, Szuszałewo + kol. i kolonia Grabowo,
- Sadowo** - zaopatruje w wodę 3 wsie + kolonię : Nowinka, Reszkowce i Sadowo + kolonia,
- Zwierzyniec Wielki** - zaopatruje w wodę 4 wsie + 1 kolonię w gminie Dąbrowa Białostocka: Kuderewszczyzna, Małowista + kolonia, Zwierzyniec Wielki i Zwierzyniec Mały oraz w gminie Suchowola wsie: Chmielniki, Chmielówka i Domuraty.

Z wodociągu miejskiego w Dąbrowie Białostockiej zaopatrywane w wodę są 2 wsie: Grabowo i Osmołowszczyzna.

5.1.3. Rozwój wodociągów w latach 1985 - 1996

Miasto

Zwodociągowanie miasta od 1985 roku przedstawia tabela 29.

Tabela 29

Wyszczególnienie	Stan na koniec roku							
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Długość sieci wodociągowej w km	4,3	11,2	11,8	12,3	12,4	13,3	13,8	13,8
Połączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.	199	347	358	401	521	507	539	584
Zużycie wody w gospodarstwach domowych w tys. m ³ /rok	147,5	203,3	262,4	192,0	180,7	200,8	180,5	173,3
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca m ³ /r	25,5	32,3	40,9	29,7	27,6	30,5	27,3	26,1
dm ³ /d	69,8	88,5	112,0	81,1	75,6	83,6	74,8	71,3
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca korzystającego z m ³ /r	44,7	31,8	61,0	44,1	41,1	44,6	39,5	37,6
wodociągu miejskiego dm ³ /d	122,5	87,1	167,0	120,5	112,6	122,2	108,2	103,0
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w %	56,9	64,6	66,8	-	67,5	68,1	68,8	69,5
Miejsce w województwie pod względem % korzystających w sieci wodociągowej	12	12	12	-	12	13	14	15

W okresie pięciolecia 1986 - 1990 wybudowano 6,9 km sieci wodociągowej, podłączono 148 budynków mieszkalnych i przybyło 2,5 tys. mieszkańców korzystających z wodociągu miejskiego. Daje to wzrost średnioroczny 1,38 km sieci wodociągowej, 29 budynków mieszkalnych i 500 osób. W następnym pięcioleciu wybudowano 2,6 km sieci wodociągowej, podłączono 192 budynki mieszkalne i przybyło 1,1 tys. mieszkańców korzystających z wodociągu

miejskiego. Średnioroczny wzrost wynosił 0,52 km sieci wodociągowej, 38 budynków mieszkalnych i 220 osób.

Tempo przyrostu sieci wodociągowej oraz mieszkańców korzystających z wodociągu zmalało w stosunku do poprzedniego pięciolecia, ale ilość budynków podłączonych zwiększyła się o 31%, gdyż były to przede wszystkim budynki jednorodzinne podłączone do nowowytbudowanej sieci, jak również do zrealizowanej wcześniej. W roku 1996 nie było przyrostu sieci wodociągowej, podłączono 45 jednorodzinnych budynków mieszkalnych do sieci wodociągowej istniejącej.

Rozwój sieci wodociągowej w mieście spowodował wzrost ilości mieszkańców korzystających z wodociągu z 2,4 tys. w 1985r do 4,6 tys. w 1996r tj. o 91,7%.

Zużycie wody w gospodarstwach domowych na jednego mieszkańca do 1991 roku wzrosło. Od 1992 r. zaznaczył się wyraźny spadek wynikający głównie z podłoża ekonomicznego. Masowo zakładane liczniki wody w budownictwie wielorodzinnym i jednorodzinnym pozwalają na kontrolowany pobór wody i obniżenie kosztów utrzymania tych gospodarstw, przy rosnących cenach wody z wodociągu komunalnego.

Gmina

Zwodociągowanie gminy w latach 1985 - 1996 przedstawia tabela 30.

Tabela 30

Wyszczególnienie	Stan na koniec roku							
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Długość sieci wodociągowej w km	9,8	35,5	39,6	49,7	57,5	74,7	78,8	97,3
Podłączenia do budynków mieszkalnych w szt.	125	429	464	464	464	589	609	631
Ilość wsi zwodociągowanych szt.	8	17	19	21	24	26	29	31
% zwodociągowanych wsi	19,5	41,5	46,3	51,2	58,5	63,4	70,8	75,6
%mieszkańców podłączonych do sieci wodociągowej	9,8	26,7	31,5	31,5	31,5	39,0	40,3	40,3
Miejsce gminy w województwie pod względem % zwodociągowanych mieszkań	30	19	19	25	28	26	33	37
Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych w dm ³ /r	87,5	186,1	106,5	106,7	72,6	98,7	94,1	69,2
Zużycie wody wodociągowej m ³ /r w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca gminy	10,9	23,1	14,2	14,3	9,5	13,0	12,5	9,3
dm ³ /d	29,8	63,3	38,9	39,0	26,0	35,6	34,2	25,5

W 1997 roku wykonano sieć wodociągową do wsi Szuszałewo i kol. Grabowo - 4,6 km, kol. Jałówka - 2,0 km.

W okresie pięciolecia 1986 - 1990 zwodociągowano 9 wsi, przybyło 25,7 km sieci wodociągowej i podłączono 304 budynki mieszkalne. Daje to wzrost średnioroczny 1,8 wsi, 5,14 km sieci wodociągowej i 61 podłączeń do budynków mieszkalnych. W latach 1991 - 1996 zwodociągowano 14 wsi, wybudowano 61,8 km sieci wodociągowej i podłączono 202 budynki mieszkalne.

Średnioroczny wzrost wynosił 2,3 wsi, 10,3 km sieci wodociągowej i 34 podłączeń budynków mieszkalnych. W latach dziewięćdziesiątych tempo wodociągowania wsi wzrosło o 28%, dwukrotnie więcej realizowano sieci wodociągowej, natomiast ilość podłączonych budynków spadła o połowę, gdyż część mieszkańców w zwodociągowanych wsiach nie podłączyło się do wodociągu. Z wodociągu korzysta ok. 40,3 % ludności gminy, a we wsiach zwodociągowanych mieszka 76,0 % ogółu mieszkańców gminy.

5.1.4. Stan zwodociągowania poszczególnych wsi w gminie na k. 1996r.

Tabela 31

Nazwa wodociągu	Wsie podłączone do sieci wodociągowej	Długość sieci wodociąg. w km	Czynne źródła uliczne szt.	Bud. mieszk. podłączone do sieci wodociągowej		% mieszk. podłączonych do sieci wodociągowej
				budynki szt.	mieszk. w tych budynkach szt.	
1	2	3	4	5	6	7
Grupowy wodociąg wiejski NIEROŚNO	Brzozowo	1,5	-	20	20	83
	Krugło	1,5	-	21	21	49
	Łozowo	1,5	-	34	34	58
	Mościcha	0,6	-	17	17	85
	Nierośno kol.	5,1	-	46	46	70
						65,0
Grupowy wodociąg wiejski JAŁÓWKA	Bagny	5,7	-	20	20	43
	Jałówka	6,7	-	35	35	76
	Lewki, Olsza, Pięciwłoki	6,0	-	20	20	35
	Sławo	0,3	-	9	9	50
	Suchodolina	0,7	-	15	15	68
	Wiązówka	2,9	-	10	10	62
	Wroczyńszczyzna + kol.	3,5	-	15	15	94
						47,0
Grupowy wodociąg wiejski STOCK	Grzebień + kol.	2,7	-	-	-	0
	Grodziszczany + kol.	2,7	-	45	45	75
	Hierasimowicze + kol.	3,9	-	41	45	59
	Jaczno	2,5	-	24	24	83
	Kropiwno	3,6	-	-	-	0
	Ostrowie + kol.	9,9	-	67	67	84
	Różanystok	2,8	-	33	96	100,0
	Stock + kol.	8,2	3	29	29	55
			3			59,7
Grupowy wodociąg wiejski SADOWO	Nowinka	1,9	-	4	4	27
	Reszkowce	4,0	-	32	32	45
	Sadowo + kol.	5,6	2	19	19	50
			2			44,3

1	2	3	4	5	6	7
Grupowy wodociąg wiejski	Kuderewszczyzna	1,7	-	8	8	38
	Małowista + kol.	4,6	-	9	9	19
ZWIERZYNIEC	Zwierzyniec Mały	2,3	-	10	10	55
WIELKI	Zwierzyniec Wielki	1,1	1	20	20	57
			1			38,2
Wodociąg miejski w DĄBROWIE BIAŁOSTOCKIEJ	Grabowo	3,0	-	22	22	55
	Osmołowszczyzna	0,8	-	6	6	17
		3,8				36,8
Razem gmina		97,2	6	631	694	

Zwodociągowanie budynków mieszkalnych w poszczególnych wsiach jest bardzo zróżnicowane, od 17% we wsi Osmołowszczyzna do 100% we wsi Różanystok. Wskaźnik zwodociągowania poniżej 50% mieszkań występował w 10 wsiach, w przedziale: 50 - 59,9% - 8, 60 - 69,9% - 2, 70 - 79,9% - 3 i 80% - 100% - 6 wsiach. W zwodociągowanych wsiach do sieci podłączono około 54,8% budynków mieszkalnych, znajdujących się w tych wsiach.

We wsiach Grzebienie i Kropiwno zwodociągowanych w 1996r nie wykonano do końca tego roku podłączeń do budynków mieszkalnych.

5.1.5. Charakterystyka komunalnych ujęć wody i stacji uzdatniania.

Miasto

Ujęcie wód podziemnych miejskiego wodociągu składa się z dwóch otworów studziennych:

-studnia SW-1A o głębokości 79 m. i wydajności eksploatacyjnej $Q_e=96\text{m}^3/\text{h}$ przy depresji $Se=5,5\text{ m}$.

-studni SW-3 o głębokości 79 m. i wydajności eksploatacyjnej $Q_e=109\text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $Se=6,0\text{ m}$.

Zasoby eksploatacyjne ujęcia w kat."B" zostały zatwierdzone w wysokości odpowiadającej wydajności eksploatacyjnej bardziej wydajnej studni Nr 3 tj. $Q=109\text{ m}^3/\text{h}$ przy $Se=6,0\text{ m}$.

Ujęcie eksploatowane w układzie studnia podstawowa + studnia awaryjna.

Obie studnie znajdują się na ogrodzonym terenie stacji wodociągowej. Ujmują one do eksploatacji warstwę wodonośną z utworów czwartorzędowych, odizolowaną od powierzchni terenu mięszszym kompleksem utworów słaboprzepuszczalnych:

studnia SW-1A - 27 m. glin zwałowych i 12 m. pyłów i ilów warwowych

studnia SW-3 - 32,5 m. glin zwałowych

Izolacja ta jest ciągła w promieniu kilkuset metrów od omawianego ujęcia. Jakość wody z otworów studziennych bakteriologicznie nie budzi zastrzeżeń. Pod względem fizyko - chemicznym występuje zwiększona ilość związków żelaza ($07 - 1,5\text{ mgFe/dm}^3$).

Gmina

Grupowy wodociąg wiejski NIEROŚNO oparty jest o dwie studnie głębinowe o zatwierdzonych zasobach dla ujęcia dwutorowego, eksploatowanego w systemie otwór podstawowy + otwór awaryjny, w wysokości $Q_e = 122 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S_e = 12 \text{ m}$. Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych z warstwy wodonośnej zalegającej w przelocie 44-88 m. p.p.t. wykształconej w postaci piasków różnej granulacji przechodzących w części stropowej w pospółki i żwiry. Zwierciadło wody ma charakter napięty i stabilizuje się w zakresie głębokości ok. 15 - 16 m. p.p.t. Warstwa wodonośna izolowana jest od powierzchni terenu 44-metrowym kompleksem utworów gliniastych (gliny zwałowe i żwiry zaglinione). Zasilanie warstwy ma charakter lateralny oraz pionowy poprzez wieloletnie przesączanie wód opadowych przez utwory słaboprzepuszczalne.

Jakość wody z utworów studziennych bakteriologicznie nie budzi zastrzeżeń. Pod względem fizyko-chemicznym występuje zwiększona ilość żelaza $1,2 - 1,0 \text{ mg Fe/dm}^3$ (norma $0,5 \text{ mg Fe/dm}^3$).

Grupowy wodociąg wiejski JAŁÓWKA oparty jest o dwie studnie głębinowe SW-1 głębokości 150 m. i wydajności $Q_e = 25,4 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S_e = 22,5 \text{ m}$. i SW-2 głębokości 152 m. i wydajności $Q_e = 25,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S_e = 16,8 \text{ m}$.

Ujęcie działa w systemie otworów podstawowy + otwór awaryjny, eksploatowane przemiennie - pojedynczo. Wydajność ujęcia $Q = 25,0 \text{ m}^3/\text{h}$. Studnia SW-1 znajduje się na terenie wsi Jałówka, a SW-2 na terenie stacji wodociągowej. Woda ujmowana jest z warstwy wodonośnej izolowanej od powierzchni terenu miększym kompleksem utworów słaboprzepuszczalnych - zwięzłych (SW-1 kompleksu glin o miąższości 113 m., żwirów i pospółek zaglinionych o miąższości 7m., SW-2 kompleksem glin zwałowych o łącznej miąższości 103,5 m. i żwirów zaglinionych o miąższości 9m.).

Woda z utworów studziennych przekracza dopuszczalną zawartość jonów żelaza i magnezu SW-1- $0,8 \text{ mg Fe/dm}^3$ i SW-2 - $1,1 \text{ mg Fe/dm}^3$.

Pozostały skład fizyko - chemiczny i bakteriologiczny korzystny. Woda poddawana jest procesowi uzdatniania i po uzdatnieniu odpowiada wymaganym normom.

Grupowy wodociąg wiejski STOCK oparty jest o 3 studnie głębinowe: SW-1 o wydajności $Q_e = 46,7 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S = 16,5 \text{ m}$. i głębokości 51 m., SW-3 - $Q_e = 52,2 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S = 8,3 \text{ m}$., głębokości 52 m. i SW-2 głębokości 53 m. i wydajności $Q_e = 57 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S = 20,7 \text{ m}$. (awaryjna). Łączna wydajność ujęcia wynosi $Q_e + 99 \text{ m}^3/\text{h}$.

Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych z warstwy wodonośnej, która posiada nakład nieprzepuszczalny w postaci glin zwałowych miąższości od 18 m. do 38 m. lub glin o miąższości 7 m. i pyłów piaszczystych miąższości 48 m. Woda ze studni zawiera ponadnormatywną ilość żelaza i poddawana jest procesowi uzdatniania. Woda uzdatniona jest w stopniu zadowalającym i nadaje się do picia i potrzeb gospodarczych.

Wodociąg grupowy SADOWO oparty jest o 1 studnię głębinową SW-2 (SW-1 została zlikwidowana) o głębokości 120,5 m. i wydajności eksploatacyjnej $Q_e = 57 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji 6,7 m. Studnia znajduje się na terenie stacji wodociągowej.

Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych z trzeciej warstwy wodonośnej izolowanej od powierzchni terenu miększym kompleksem utworów słaboprzepuszczalnych - zwięzłych o sumarycznej miąższości glin 14,1 m., ilów i pyłów 14,0 m.

Zwierciadło wody ma charakter napięty i stabilizuje się na głębokości 28-31 m. p.p.t.

Jakość ujmowanej wody charakteryzuje się korzystnym składem fizyko-chemicznym i bakteriologicznym poza zawartością jonów żelaza - $2,2 \text{ mg Fe/dm}^3$ przekraczającą normę $0,5 \text{ mg Fe/dm}^3$. Woda poddawana jest procesowi uzdatniania i po uzdatnieniu nadaje się do picia i potrzeb gospodarczych.

Wiejski wodociąg grupowy we wsi ZWIERZYNIEC WIELKI oparty jest o dwie studnie głębinowe: SW-1 o głębokości 82,5 m. i wydajności eksploatacyjnej $Q_e=58,5 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $Se=31,7 \text{ m.}$, SW-2 o głębokości 81 m. i wydajności eksploatacyjnej $Q_e=54 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $Se=24 \text{ m.}$

Zasoby ujęcia zostały zatwierdzone w kat. „B” dla ujęcia dwutorowego, eksploatowanego w systemie otwór podstawowy + otwór awaryjny w wysokości $Q=58,5 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $Se=31,7 \text{ m.}$

Studnie zlokalizowane są na terenie stacji wodociągowej.

Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych z II warstwy wodonośnej izolowanej od powierzchni terenu miąższem kompleksu utworów słaboprzepuszczalnych - zwięzłych (SW-1 - 37,5 m. glin zwałowych i 1 m. ilów warstwowych, SW-2 - 39 m. glin zwałowych i 14 m. ilów).

Zwierciadło wody ma charakter napięty i stabilizuje się na głębokości 7,4 - 8,5 m. p.p.t.

Woda z utworów studziennych charakteryzuje się, poza przekroczoną zawartością jonów żelaza $0,7 - 1,1 \text{ mg Fe/dm}^3$, korzystnym składem fizyko-chemicznym i stanem bakteriologicznym i poddawana jest procesowi uzdatniania w odżelaziaczach pionowo-ciśnieniowych.

Skład fizyko-chemiczny wody uzdatnionej nie budzi zastrzeżeń i nadaje się ona do picia i potrzeb gospodarczych.

Szczegółową charakterystykę wodociągów komunalnych przedstawiono w tabeli 32.

Wszystkie wodociągi mają aktualne pozwolenie wodno-prawne na pobór wody i eksploatację urządzeń oraz ustalone decyzyjnie strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej.

Sieć wodociągowa w Dąbrowie Białostockiej jest połączona z siecią wodociagową grupowego wodociągu wiejskiego w Nierośnie.

Wskaźnik ludności korzystającej z sieci wodociągowej w mieście jest największy i wynosi 69,5%.

Na terenie gminy najwięcej mieszkańców korzysta z wody wodociągowej w miejscowościach podłączonych do wodociągu Nierośno - 65%, a najmniej do wodociągu miejskiego - 36,8%. W pozostałych wodociągach wiejskich wskaźnik ten waha się od 38,2% w Zwierzyńcu Wielkim do 59,7% w Stocku.

Tabela 32

Szczegółowa charakterystyka wodociągów komunalnych

Nazwa wodociągu	Ujęcie wody				Urządzenia stacji wodociągowej	Ilość miejscowości podłączonych do ujęcia	% ludn. korzystając z sieci wod.w miejsc. podł. do wodoc.	Strefy ochronne		Pozwolenie wodnoprawne
	Studnie			Zatw. zasoby				bezpośrednie	pośrednie	Nr decyzji UW WOŚ w Białymstoku
	Nr	głębokość w m	wydajność w m³/h							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Wodociąg wiejski w DĄBROWIE BIAŁOSTOCKIEJ	SW-1A SW-3	79 79	96,0 109,0	109,0 Se=6,0 m.	2 hydrofory \varnothing 1,2 m. poj.2,5 m. 5 odżelaziaczy \varnothing 1,4 m. z mieszaczami wodno-powietrznymi \varnothing 500 mm 2 sprężarki powietrza 2 wodomierze skrzydełkowe MZDn=100 mm na przewodach tłocznych ze studni i jeden MZDn=150 mm na przewodzie ze stacji	miasto + 2 wsie	69,5 36,8	r=8 m. ze zmniejszeniem od str.płn. wsch. Do 6 m. Przyjęto wygradzony teren ujęcia	nie jest wymagana-korzystne warunki hydrogeologiczne	OŚ.II.6210/130/96 z 2 grudnia 1996 ważne do 31.12.2001r
Grupowy wodociąg wiejski NIEROŚNO	SW-2 SW-3	68 91	122 94	122 Se=12 m.	2 hydrofory poj. 6,0 m³ każdy \varnothing 1,8 m. 5 odżelaziaczy \varnothing 1,4 każdy 2 sprężarki 2 wodomierze MZDn=100 mm chlorofor C-52	5 wsi + 1 kol.	65	10m. x 10 wokół studni.Przyjęto wygradzony teren ujęcia	wewnętrzna nie jest wymagana.Zewnętrzna r=215m. od studni 2 i 3	OŚ.II.6210/57/95 z dn. 19.V.95 ważne do 31.05.2005r
Grupowy wodociąg wiejski JAŁÓWKA	SW-1 SW-3	150,0 152,0	25,4 25,0	25,0 Se=16,8 - 22,5 m	2 hydrofory poj. 2,5 m³ każdy \varnothing 1,2 m. 3 odżelaziacze \varnothing 0,8m każdy + mieszacze wodno-powietrzne 2 sprężarki powietrza 2 wodomierze MZDn=80mm 2 zbior. wyrównawcze poj.75m³ każdy	8 wsi + 2 kol. z gm.Suchowla 1 wieś	47	promień r=8-10 m. wokół studni	nie jest wymagana-korzystne warunki hydrogeolog.	OŚ.II.6210/16/96 z dn.29.I.1996r ważne do 31.01.2001r
Grupowy wodociąg wiejski STOCK	SW-1 SW-2 SW-3	51 53 52	46,7 57,0 52,2	99,0 Se=8,3 -20,7m	2 hydrofory \varnothing poj. 4,0 m³ każdy 4 odżelaziacze \varnothing 1,4 m. 2 agregaty sprężarkowe chlorofor C -51 3 wodomierze o 80 mm w studniach i 1 \varnothing 100 mm na wyjściu z hydroforni	9 wsi + 6 kolonii	59,7	r=10 m. wokół SW-2,SW-3 i r=8m. wokół SW-1	nie jest wymagana - korzystne warunki geologiczne	OŚ.II.6210/35/93 z dn.9.07.1993 ważne do 31.07.2003r

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Grupowy wodociąg wiejski SADOWO	SW-1	120,5	57,0	57,0 Se=6,7 m.	2 hydrofory o poj. 1,5 m ³ każdy o 10 m. 2 odżelaziacze o 1,0 m. każdy sprężarka powietrza wodomierz MZDn= 50 mm	3 wsie + 1 kol.	44,3	r= 8 m. wokół studni	nie jest wymagana- korzystne warunki geologiczne	Oś.II.6210/56/95 z dn. 17.05.95 ważne do 31.12.2000r
Grupowy wodociąg wiejski ZWIERZYNIEC WIELKI	SW-1 SW-2	82,5 81,0	58,5 54,0	58,5 Se= 31,7 m	2 hydrofory o 1,5 m. o poj. 3,5 m ³ każdy 2 odżelaziacze o 1,5 m. mieszacze wodno-powietrzne 1 sprężarka powietrza chlorofor C - 52 2 wodomierze MZDn=100 mm	4 wsie + 1 kol. z gm. Sucho- wola 3 wsie	38,2	r+ 8 m. wokół każdej studni	nie jest wymagana - korzystne warunki geologiczne	Oś.II.6210/64/95 z dn. 29.06.95 ważne do dnia 30.06.2005r

5.1.5. Ocena wydajności istniejących komunalnych ujęć wody.

Miasto

Pobory wody z ujęcia miejskiego w ostatnich 5-ciu latach ulegają zmniejszeniu, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 33

	1992	1993	1994	1995	1996
Pobór wody z ujęcia w ciągu roku w tys. m ³ /r	332,8	278,8	303,0	310,0	251,0
Pobór wody średniodobowy w m ³ /d	909,3	763,8	830,0	849,3	685,8
Pobór wody maksymalny godzinowy w m ³ /h	84,7	71,3	77,5	79,3	64,0
Zatwierdzone zasoby ujęcia wody z m ³ /h	109,0	109,0	109,0	109,0	109,0
Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów przy poborze maksymalnym godzinowym, w %	77,7	65,4	71,1	72,8	58,7

Zapotrzebowanie na wodę ustalone w programie ogólnym wodociągu wynosiło : 1980 r - 146 m³/h, 1990- 193m³/h i 2010 r - 327 m³/h. Z zestawienia aktualnych poborów wody z prognozowanymi, gdzie w roku 1990 przewidywano zapotrzebowanie wody trzykrotnie większe niż było w 1996r widać, że przyjęte wartości są znacznie zawyżone i wymaga to uaktualnienia.

Wodociąg miejski nie posiada zbiorników wyrównawczych, w związku z tym wydajność ujęcia wody powinno zapewnić maksymalne godzinowe pobory wody. W roku 1996 wykorzystanie ujęcia wody w szczytowym poborze wynosiło ok. 58,7%.

Gmina

Grupowe wodociągi wiejskie, za wyjątkiem Jałówki, nie posiadają zbiorników wyrównawczych i wydajność ujęcia wody winno zapewnić maksymalne godzinowe pobory wody.

Analizę poboru wody z poszczególnych wodociągów wiejskich w 1996r obrazuje poniższa tabela.

Tabela 34

	Pobór wody w 1996r w m ³ /r	Pobór wody średnio-dobowy w m ³ /d	Pobór wody max godzinowy w m ³ /h	Zatwierdzone zasoby ujęcia wody w m ³ /h	Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów przy poborze max. godzin. w %
1	2	3	4	5	6
Grupowy wodociąg wiejski Nierośno	18868,0	51,0	4,5	122,0	3,7
Grupowy wodociąg Jałówka	20679,0	56,5	5,3	25,0	21,2
Grupowy wodociąg wiejski Stock	40856,0	111,6	10,4	99,0	10,5
Grupowy wodociąg wiejski Sadowo	8191,0	22,4	2,1	57,0	3,7
Grupowy wodociąg wiejski Zwierzyniec Wielki	23879,0	65,2	6,0	58,5	10,3

Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów na ujęciach wodociągów wiejskich w godzinach maksymalnego rozbioru jest niewielkie od 3,7% z wodociągu Nierośno i Sadowo do 21,3% z wodociągu Jałówka.

Małe wykorzystanie istniejących wodociągów wiejskich wynika z faktu, że nie wszystkie budynki w zwodociągowanych wsiach podłączone są do sieci wodociągowej. Klasa wyposażenia mieszkań w wielu wypadkach jest niska, gdyż brak jest kanalizacji sanitarnej. Ponadto część zapotrzebowania na wodę gospodarstwa podłączone do sieci wodociągowej pokrywają z istniejących studni kopanych, zwłaszcza do hodowli zwierząt i gospodarki roślinnej.

5.1.7. Badania hydrogeologiczne w kat."B" zasobów wód podziemnych z utworów czwartorzędowych dla potrzeb nowego ujęcia miejskiego.

W roku 1980 zostały przeprowadzone badania hydrogeologiczne w kat."B" zasobów wód podziemnych w zachodniej części miasta w rejonie Posterunku Energetycznego dla potrzeb nowego ujęcia miejskiego.

Badania objęły odwiercony otwór rozpoznawczy RI oraz studnię na terenie Posterunku Energetycznego.

W podłożu dokumentowanego terenu występują dwa poziomy wodonośne - przypowierzchniowy i międzymorenowy- ujmowany przez studnie głębinowe. Poziom międzymorenowy posiada miąższość 18,5 - 23,8 m. (średnio 20,9 m.). Spąg warstwy wodonośnej kształtuje się na rzędnej 70 - 75 m. n.p.m. Zwierciadło wody jest napięte i stabilizuje się na rzędnej 135 - 140 m. n.p.m. (głębokość od kilku do kilkudziesięciu metrów pod powierzchnią zależnie od ukształtowania terenu). Stwierdzono, że na terenie dokumentowanym parametry hydrogeologiczne są lepsze niż w innych częściach miasta.

Ujmowana warstwa wodonośna odizolowana jest od powierzchni terenu grubym nakładem utworów nieprzepuszczalnych 43 - 53 m. kompleksu glin zwałowych.

Woda z otworów studziennych pod względem bakteriologicznym odpowiada wymaganiom sanitarnym. Pod względem fizykochemicznym występuje podwyższona ilość żelaza 0,8 - 1,0 mg Fe /dm³ i twardość ogólna 6,7 - 7,6 mvl/l.

Ustalono zasoby wód podziemnych w kat."B" terenu projektowanego ujęcia miejskiego w Dąbrowie Białostockiej w wielkości 336 m³/h przy depresji Se=9 m. Odwiercony otwór RI posiada wydajność 112 m³/h.

Zasoby wodne zostały zatwierdzone decyzją Prezesa Centralnego Urzędu Geologii Nr KDH/013/4607/M/80 z dnia 30.VI.1980r.

5.1.8. Istniejące studnie głębinowe z wyłączeniem komunalnych ujęć wody.

Miasto

Na terenie miasta znajdują się następujące studnie głębinowe:

- a) Stacji PKP - 1 studnia głębinowa głębokości 75 m. i wydajności 16,0 m³/h stanowi awaryjne źródło zaopatrzenia w wodę, gdyż stacja podłączona jest do miejskiej sieci wodociągowej,
- b) Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej - ujęcie oparte o dwie studnie SW-2a głębokości 70 m. i SW-3 awaryjna o łącznej wydajności 117 m³/h,
- c) Zespołu Opieki zdrowotnej - 1 studnia głębinowa głębokości 23 m. i wydajności 18,2 m³/h jako awaryjne źródło zaopatrzenia w wodę - podłączony do sieci wodociągowej,
- d) PPU „Ośrodek Maszynowy” ul. Kunawina 66 - 2 studnie głębinowe SW-1 głębokości 45 m. i wydajności 42,5 m³/h i SW-2 głębokości 46 m. i Qe=45,0 m³/h.
- e) PPHU „Centrum Dabi” ul. Kunawina 31 - studnia głębinowa głębokości 76,5 m i wydajności Qe= 50 m³/h.
- f) Posterunek Energetyczny ul. Wyzwolenia 33 - 1 studnia głębinowa głębokości 57,7 m. i wydajności 50 m³/h
- g) studnia głębinowa przy budynku Urzędu Miasta i Gminy ul. 1-go Maja 1
- h) studnia głębinowa w północno-wschodniej części miasta odwiercona dla potrzeb Zakładu Owocowo-Warzywnego - nieczynna.
- i) studnia głębinowa na terenie Małyszówki gł. 67 m. i wydajność Qe=46,2 m³/ha - nieczynna.
- j) studnia głębinowa publiczna przy ul. 1000-lecia Państwa Polskiego głębokości 57,5 m. i wydajności 23,4 m³/h.

Gmina

Na terenie gminy studnie głębinowe posiadają:

- a) Zespół Szkół Rolniczych w Różanymstoku- 1 studnia głębokości 63 m. i wydajności Qe=43 m³/h.
- b) Stacja PKP w Różanymstoku - 1 studnia głębinowa 40 m. i wydajność 11,0 m³/h
- c) PKP Stacja Kamienna Nowa - 1 studnia gł. 34 m. i wydajności Qe=41 m³/h.
- d) Ośrodek Hodowlany SKR w Kamiennej Starej - 1 studnia gł. 40 m. i wydajności 15,0 m³/h
- e) Leśniczówka w Trzyrzeczce - studnia gł. - 20,5 m. i wydajność 7,0 m³/h.

5.1.9. Ogólna ocena zaopatrzenia w wodę

Miasto

Wodociąg miejski zlokalizowany w centrum miasta nie ma możliwości rozbudowy na tym terenie. Spadek poboru wody trwający od 1992 roku spowodował, iż posiada on jeszcze około 40% rezerwy w godzinach maksymalnego rozbioru.

Połączenie miejskiej sieci wodociągowej z siecią wodociagową z grupowego wodociągu wiejskiego Nierośno pozwala na współpracę obu wodociągów. Fakt ten pozwala na zwiększenie poborów wody w mieście ponad wydajność ujęcia miejskiego.

Możliwości zapewniania dostawy wody są atutem rozwojowym miasta.

Gmina

Rozwój scentralizowanych systemów zaopatrzenia w wodę wsi należy uznać za dosyć dobry.

Ponad 76% mieszkańców gminy może korzystać z wody wodociągowej, gdyż taki odsetek ludności mieszka w zwodociagowanych miejscowościach. Słabe jest jednak tempo podłączenia się mieszkańców do wybudowanej sieci, co obrazuje wskaźnik podłączonych mieszkań w zwodociagowanych miejscowościach wynoszący około 54,8%. Wydajność wszystkich wodociągów wiejskich znacznie przekracza pobory wody, które obecnie są niewielkie od 3,7% do 21,2% zatwierdzonych zasobów wodnych i należałoby dokonać analizy optymalizacji funkcjonowania komunalnych systemów zaopatrzenia w wodę w celu obniżenia jednostkowych kosztów produkcji. Wodociąg wiejski Sadowo oparty o jedną studnię nie zapewnia ciągłości dostawy wody w przypadku jej awarii.

W miarę dobrze rozwinięty scentralizowany system zaopatrzenia w wodę oraz wolne moce w źródłach wody są atutem rozwojowym gminy.

5.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych, gospodarka odpadami.

5.2.1. Kanalizacja sanitarna

Miasto

Rozwój kanalizacji sanitarnej w mieście przedstawia tabela .

Tabela 35

	Stan na koniec roku							
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Długość sieci kanalizacji sanitarnej w km	5,3	7,8	8,6	8,6	8,6	8,9	8,9	8,9
Połączenie kanalizacyjne do budynków mieszkalnych w szt.	20	63	66	75	346	360	378	383
% ludności korzystającej z kanalizacji	44,8	50,3	51,1	-	52,8	53,2	53,9	59,4
Miejsce miasta w województwie pod względem % ludności korzystającej z kanalizacji	8	8	7	-	7	7	7	7

Do końca sierpnia 1997r wybudowano 0,66 km kanalizacji sanitarnej.

W roku 1985 do kanalizacji sanitarnej odprowadzane były ścieki przede wszystkim z budynków wielorodzinnych. W latach późniejszych sukcesywnie podłączane były budynki jednorodzinne z największą ilością podłączeń w 1993 r, w którym wzrost był do roku poprzedniego 4,6 raza.

Na tle województwa Dąbrowa Białostocka zajmuje od 1991 r wśród miast 7 miejsce pod względem procentowej ilości mieszkańców korzystających z kanalizacji ze wskaźnikiem w 1996r 59,4%, poniżej wskaźnika średniego wojewódzkiego wynoszącego dla miast 74,6%. Budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji stanowią 65,6% budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej.

Gmina

Na terenie gminy sieć kanalizacji sanitarnej znajduje się w Różanymstoku - 1,8 km, do której podłączonych jest 23 budynki mieszkalne, znajdujące się na terenie Zespołu Szkół Rolniczych.

5.2.2. Oczyszczalnie ścieków

Miasto

Miasto Dąbrowa Białostocka posiada oczyszczalnię ścieków o przepustowości $Q_{d\acute{s}r}=1500 \text{ m}^3/\text{d}$ i $Q_{d\acute{m}ax}=1650 \text{ m}^3/\text{d}$. Oczyszczalnia została oparta na metodzie oczyszczania ścieków w warunkach naturalnych z zastosowaniem stawów ściekowych. Ścieki z terenu miasta dopływają kanałem grawitacyjnym do przepompowni zlokalizowanej przy ul. Wojska Polskiego przy skrzyżowaniu z ulicą 11-Listopada i stąd przetłaczane są do oczyszczalni ścieków rurociągiem tłocznym $\phi 300 \text{ mm}$.

Oczyszczalnia składa się z 1 stawu beztlenowego o poj. 11000 m^3 oraz 3 stawów napowietrzających, pracujących w układzie dwustopniowym ze zróżnicowanym napowietrzaniem i zróżnicowaną strefą sedimentacji (staw I - 140 aeratorów, staw II - 98 aeratorów i staw III - 22 aeratory). Sprężone powietrze do aeratów dostarczane jest ze stacji dmuchaw zlokalizowanej na terenie przepompowni. Oczyszczalnia była modernizowana od 1992 roku do połowy 1995 roku.

Ilość ścieków dopływająca do oczyszczalni w 1996 r wynosiła 547 tys. m^3/r - 1498 m^3/d tj. w granicach przepustowości oczyszczalni, w tym ścieki odprowadzane do kanalizacji sanitarnej (bez ścieków opadowych i dowożonych oraz wód infiltracyjnych) 388 tys. m^3/r - 1063 m^3/d .

Oczyszczalnia przyjmuje ścieki socjalno-bytowe z terenu miasta oraz z Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej i Zakładu Masarniczego Braci Szestowickich. Zakład Masarniczy posiada podczyszczalnię oddaną do eksploatacji w grudniu 1995r.

Przeprowadzone w 1996r badania ścieków odprowadzanych do odbiornika wykazały przekroczenie dopuszczalnych stężeń we wskaźniku azot ogólny o 13% i azot amonowy ponad pięciokrotnie.

Pozostałe wskaźniki określone w pozwoleniu wodnoprawnym były poniżej dopuszczalnych i ich redukcja wynosiła : $B2T_5$ - 98,6%, $ChzT$ -96,3% i zawiesina - 93,7%.

Eksploatacją oczyszczalni zajmuje się Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Spółka z o.o. w Dąbrowie Białostockiej. Przedsiębiorstwo posiada pozwolenie wodnoprawne na eksploatację urządzeń oczyszczających i odprowadzanie ścieków do rzeki Kropiwniej, wydane przez Wydział Ochrony

Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku Nr OŚ.II.6210/131/95 z 29 grudnia 1995r ważne do 31.12.2000 roku.

Oczyszczalnia ścieków nie ma ustalonej rzeczywistej strefy ochronnej. Wyznaczona jest orientacyjna strefa szerokości 300 m. od oczyszczalni.

Gmina

Na terenie gminy znajduje się jedna oczyszczalnia ścieków Zespołu Szkół Rolniczych w Różanymstoku. Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna jest typu „BOS-200” o przepustowości 200 m³/d i została oddana do eksploatacji w 1991 roku.

Ścieki oczyszczone odprowadzane są do rowu melioracyjnego i dalej do rzeki Sidry zaliczonej do II klasy czystości.

Do oczyszczalni odprowadzane są ścieki z budynków szkolnych oraz 23 budynków mieszkalnych.

Ilość ścieków odprowadzonych w 1996r średniodobowo wynosiła ok. 65m³/d, w dobie maksymalnych rozbiórów ok. 135m³/d.

Eksploatacją oczyszczalni zajmuje się Szkoła. Posiada ona pozwolenie wodnoprawne na eksploatację urządzeń oczyszczających i odprowadzanie ścieków do odbiornika wydane przez Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku Nr OŚ.II.6210/25/91 z 19 marca 1991r ważne do 31.03.2001r.

5.2.2.1. Ogólna ocena odprowadzania i oczyszczania ścieków sanitarnych

Gospodarka ściekowa na terenie miasta uległa znacznej poprawie. Ścieki oczyszczone z m. Dąbrowa Białostocka odprowadzane do odbiornika w podstawowych wskaźnikach spełniają ustalone wielkości, za wyjątkiem związków azotu. Jednak ich ilość dopływająca do oczyszczalni jest już w granicach przepustowości urządzeń, przy tylko 59,4% mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej. Rozbudowa kanalizacji i dalsze podłączenia będą powodowały przekroczenia hydrauliczne urządzeń, co wpłynie na jakość odprowadzanych ścieków i stworzy barierę dalszego rozwoju miasta.

Stan gospodarki ściekowej na terenie gminy należy ocenić jako niezadowalający. Przy zwodociągowaniu ponad 75% wsi (31) uporządkowana sprawa odprowadzenia ścieków jest w 1 wsi Różanymstoku, gdzie oczyszczalnia posiada jeszcze spore rezerwy.

Rozwiązanie problemu odprowadzenia i oczyszczenia ścieków z terenów wiejskich jest sprawą pilną, gdyż stanowi to barierę w rozwoju gminy.

5.2.3. Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów.

5.2.3.1. Miejsko- gminne składowisko odpadów stałych.

Na terenie Jasionówki wchodzącej w granice m. Dąbrowa Białostocka znajduje się składowisko odpadów stałych dla potrzeb miasta i gminy. Składowisko zajmuje powierzchnię 0,5 ha, eksploatowane od 1976 roku, jest już wykorzystane w 100%.

W budowie znajduje się nowe składowisko odpadów stałych zlokalizowane na gruntach miasta przy drodze krajowej Nr 670 Dąbrowa Białostocka - Suchowola. Powierzchnia przewidziana pod składowisko wynosi 3,0 ha. Zgodnie z postanowieniem PTIS w Sokółce realizowane składowisko posiada wyznaczoną strefę

uciażliwości o zasięgu 300 m. W strefie przewiduje się pas zieleni izolacyjnej na terenie inwestycji o szerokości 10 m. z poszerzeniem do 30 m. od drogi krajowej.

Wokół składowiska tereny objęte strefą sanitarną są użytkowane jako rolnicze lub tereny leśne i nie zmieniają dotychczasowej funkcji produkcyjnej z ograniczeniem jednak upraw warzyw w stanie zielonym, prowadzenia plantacji sadowniczych i truskawek oraz intensywnych trwałych użytków zielonych. W strefie tej nie można lokalizować obiektów rekreacyjnych jak i przeznaczać teren na cele rekreacyjne. Realizacja składowiska przewidziana jest w dwóch etapach. W pierwszym etapie, który został już wykonany, budowa jednej sztucznie ukształtowanej komory o powierzchni 0,6 ha i pojemności umożliwiającej zgromadzenie 68600 m³ odpadów w stanie surowym (po ugnieceniu spycharkami - 27440 m³) i w II etapie komora o tych samych parametrach. Na terenie składowiska przewidziano 3 zbiorniki żelbetowe \varnothing 1,0 m. i wysokości 2,0 m. do gromadzenia bezzwrotnych opakowań po środkach ochrony roślin.

Przewidywany okres wypełnienia składowiska wynosi 14 lat (komora I - 8 lat + komora II - 6 lat).

5.2.3.2. Gospodarka odpadami na terenach wiejskich.

Na obszarze gminy brak jest wyznaczonych działek z przeznaczeniem na wiejskie wysypiska odpadów. Odpady gromadzone są w miejscach przypadkowych nie przystosowanych do tych potrzeb.

5.2.3.3. Ogólna ocena gospodarki odpadami

Gospodarka odpadami na terenie gminy prowadzona jest w sposób niekontrolowany. Składowane odpady na terenach wiejskich w miejscach przypadkowych, nie przystosowanych do tych potrzeb powodują zaśmiecenie terenu oraz mogą wywierać negatywny wpływ na środowisko w postaci skażenia gleby, wody i powietrza.

Budowa nowego składowiska miejsko-gminnego spełniającego obowiązujące w tym zakresie wymogi ustalone w rozporządzeniach, wytycznych i normach oraz jego prawidłowa eksploatacja rozwiąże problem utylizacji odpadów stałych.

Natomiast problem składowania odpadów na terenach wiejskich wymaga racjonalnego rozwiązania.

5.3. Elektroenergetyka

5.3.1. Zapotrzebowanie mocy (obciążenie całkowite)

-dla odbiorców gminy w latach 1975 - 96 przedstawia się następująco:

1975 r	- 1,2 MW
1985 r	- 3,9 MW
1990 r	- 6,7 MW
1996 r	- 7,5 MW

-dla odbiorców miasta Dąbrowa Białostocka przedstawia się następująco:

1975 r	- 0,97 MW
1985 r	- 1,99 MW

1990 r	- 2,78 MW
1996 r	- 3,60 MW

Jak z powyższego zestawienia wynika na przestrzeni lat 1975 - 96 obserwuje się sukcesywny wzrost zapotrzebowania mocy w gminie i mieście Dąbrowa Białostocka.

5.3.2. Elementy systemu elektroenergetycznego

Źródła zasilania

Źródłem zasilania w energię elektryczną miasta i gminy jest stacja transformatorowo-rozdzielcza RPZ 110/15 kV zlokalizowana w zachodniej części miasta.

Obciążenie rozdzielni w latach 1994 - 95 przedstawia się następująco:

Tabela 36

Stacja transformator. rozdzielcza	Moc transf.(MVA)	Obciążenie transformatora MW		Układ pracy stacji
		1994	1995	
RPZ 110/15 kV	16	8,0	8,0	układ H pełny po modernizacji

Istniejące źródło zasilania w pełni pokrywa zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej miasta i gminy. Pracując w układzie dwustronnym zasilania, zapewnia duży stopień pewności zasilania.

Linie elektroenergetyczne WN 110 kV

Istniejąca stacja transformatorowo-rozdzielcza 110/15 kV jest zasilana linią WN 110 kV napowietrznymi relacji Sokółka - Dąbrowa Białostocka - Augustów. Długość tej linii wynosi 69,4 km, przekrój 240 mm² a obciążalność dopuszczalna letnia 645 A, zimowa 735 A.

Istniejące linie WN są w stanie przenosić zakładane obciążenia.

Zakład Energetyczny Białystok zakwalifikował w/w linię do modernizacji po 2005 r.

Sieć średniego napięcia

Rozprowadzenie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców w mieście i gminie odbywa się poprzez system sieci SN 15 kV, który jest siecią napowietrzną (z wyjątkiem jednego odcinka). Stan techniczny sieci jest zróżnicowany.

Główne kierunki linii SN 15 kV, wychodzące ze stacji transformatorowo-rozdzielczej RPZ 110/15 kV Dąbrowa Białostocka to: pierścień miejski (2 półpierścienie), Lipsk, Telza, Lipsk, Hilimony, Nowy Dwór, Kuźnica, Sidra, Janów, Jałówka, Korycin, Suchowola, Mikłaszówka - Miedzianowo, Sztabin - Augustów.

Zasilanie poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez układ sieci SN, jako odgałęzień od w/w linii głównych.

Ze względu na zły stan techniczny, w ramach reelektryfikacji wiejskich sieci zakłada się remont lub przebudowę następujących odcinków linii:

-wyjście z WRS Dąbrowa Białostocka w kierunku Nierošno - Krugło - Jasionówka,
-odgałęzienia w kier. Miedzianowa, Szuszałewa i Ostrowia.

Na terenie miasta - remont lub przebudowa linii SN 15 kV będzie uzależniona od zapotrzebowania mocy i energii przez poszczególnych odbiorców.

Na terenie gminy jest 140 stacji transformatorowych słupowych. Pięć stacji jest w bardzo złym stanie technicznym i kwalifikuje się do demontażu i budowy nowych. Dotyczy to miejscowości: kol. Niewino, kol. Łozowo, Brzozowo - Jasionówka (3 stacje), Różanystok, Miedzianowo.

Do remontu kwalifikują się stacje w miejscowościach : Małyszówka, Olsza, Brzozowo - Jasionówka, Kirejewszczyzna.

Na terenie miasta Dąbrowa Białostocka jest 33 stacje transformatorowe, w tym: 18 słupowych, 14 wieżowych i 1 parterowa.

Stan techniczny ich jest zróżnicowany, ale generalnie wszystkie nie wymagają remontu.

Przy zwiększonym zapotrzebowaniu na energię elektryczną będzie potrzeba budowy nowych stacji transformatorowych, szczególnie na obszarach planowanych do zabudowy mieszkaniowej.

Istniejący układ sieci elektroenergetycznych WN i SN miasta i gminy przedstawiono na rys. studium.

5.3.3. Ocena dotychczasowego rozwoju systemu elektroenergetycznego oraz główne problemy do rozwiązania

System elektroenergetyczny gminy rozwija się na przestrzeni lat zgodnie z ogólnymi założeniami i programem określonym przez Zakład Energetyczny Białystok, Rejon Energetyczny Sokółka oraz ustaleniami zawartymi w planach zagospodarowania przestrzennego gminy Dąbrowa Białostocka i miasta Dąbrowa Białostocka.

Mimo rozbudowy systemu elektroenergetycznego pozostał do realizacji duży zakres zadań.

- Podstawowym problemem jest zsynchronizowanie potrzeb wynikających z zagospodarowania przestrzennego i jego rozwoju w poszczególnych obszarach gminy z możliwościami systemu elektroenergetycznego. Jest potrzeba ściślejszej współpracy samorządu terytorialnego z gestorami sieci i odbiorcami energii elektrycznej oraz odpowiednich rozstrzygnięć prawnych co do partycypacji w kosztach.
- Niedoinwestowanie sieci SN i NN jest „wąskim gardłem” w dziedzinie obsługi energetycznej gminy. Potencjał mocy zgromadzonej w rozdzielni RPZ 110/15 kV nie może być przesyłane w odpowiedniej ilości i jakości do poszczególnych odbiorców.

Przeprowadzona w latach pięćdziesiątych elektryfikacja wsi oraz późniejsza rozbudowa i modernizacja nie zabezpieczają obecnych potrzeb, gdyż w ostatnich

latach obserwuje się zwiększoną dynamikę wzrostu zapotrzebowania mocy i energii elektrycznej.

- Dotychczasowy sposób rozbudowy systemu sieci SN 15 kV i NN (poprzez łączenie poszczególnych odcinków istniejących i nowowybudowanych linii w pierścienie) w kolejnych przedziałach czasowych winien być kontynuowany.
- Utrzymanie prawidłowego funkcjonowania i rozwoju sieci elektroenergetycznych powinno być poprzez tworzenie rezerw terenów pod urządzenia elektroenergetyczne w postaci pasów ochronnych, mimo częstych konfliktów szczególnie z siecią osadniczą.
- Problemem do rozwiązania jest również dążenie do poprawy standardów zasilania, stopnia pewności zasilania oraz jakości przesyłanej mocy, przestrzegając jednocześnie wymogów ekologii oraz polityki oszczędnościowej terenów.

5.4. Zaopatrzenie w ciepło

5.4.1. Charakterystyka stanu istniejącego

Miasto

Na terenie miasta Dąbrowa Białostocka istniejące kotłownie (bez kotłowni w budownictwie jednorodinnym) mają wydajność ok. 21,9 MW w tym 17 kotłowni o wydajności powyżej 0,3 MW dających łączną moc cieplną 19,395 MW i ok. 34 kotłowni mniejszych o łącznej mocy cieplnej 2,51 MW.

Budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne zaopatrywane jest w ciepło z trzech kotłowni osiedlowych o łącznej mocy cieplnej 8,07 MW, w tym jedna olejowa - 4,72 MW i dwie węglowe 1,36 MW i 1,99 MW oraz z kotłowni zakładowej Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowego „Ośrodek Maszynowy” przy ul. Kunawina 66.

Pozostałe kotłownie zaopatrują w ciepło budynki użyteczności publicznej, zakłady przemysłowe i usługowe.

Zestawienie istniejących kotłowni Kotłownie olejowe

Tabela 37

		Moc cieplna w MW	Ilość i rodzaj kotłowni
1	2	3	4
✓ 1.	Kotłownia osiedlowa przy ul. Szkolnej Spółdzielni Mieszkaniowej	4,72	4xGTM-525 De Dietrich
✓ 2.	Szpital Rejonowy ul. M.C. Skłodowskiej 15	0,73	2xGT-410E
? 3.	Żłobek przy ul. Szkolnej + przedszkole	0,42	2xGT 308 De Dietrich
✓ 4.	Urząd Pocztowy ul. Plac Kościuszki 5	0,075	1 x Lumo
✓ 5.	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury	0,14	1 x GT-306
✓ 6.	Powszechny Bank Kredytowy ul. Kościuszki 1	0,035	1xFerrol
	Razem kotłownie olejowe	6,12	

Kotłownie węglowe

Tabela 38

Lp.	Obiekt	Moc cieplna w MW	Ilość i rodzaj kotłów	Urządzenia odpylające	Redukcje pyłów w %
1	2	3	4	5	6
✓ 1.	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska 3-go Maja 39	3,38	1xE-80/12-2 2xP-65/12 1xP-40/10	cyklon	10
①? 2.	Kotłownia osiedlowa ul. Szkolna - gminy	1,99	5xSZ II - 65	-	nie ma kotłowni
✓ 3.	Kotłownia osiedlowa ul. 1000-lecia Państwa Polskiego 15 - Spółdzielnia Mieszkaniowa	1,36	1xES-KA/50 1xEca IV/14	czopuch	10
✓ 4.	PPU „Ośrodek Maszynowy” ul. Kunawina 66	1,18	4xEca IV	-	
✓ 5.	Internat Zespołu Szkół ul. 1000-lecia Państwa Polskiego 24	0,93	2xRSW p.o.25 i 32 m ² 1xparowy Eca IV	-	
✓ 6.	Baza techniczna ul. Dworcowa 12 Zakład „w likwidacji” Spółdzielni Transportu Wiejskiego	0,74	2xRSW p.o.25 i 32 m ² 1xK-Z p.o. 8 m ²	-	
✓ 7.	PPHU „Centrum DABI” ul. Kunawina 31	0,8	3xRumia 350	-	
✓ 8.	Baza Techniczna Transportu Mleczarskiego ul. Braci Łozowskich 1	0,8	2xES-KA	-	
✓ 9.	Przedsiębiorstwo Nasiennno-Handlowe „Ferma” ul. 11 Listopada 30	0,4	2xM-807	-	
✓ 10.	Masarnia prywatna Braci Szestowickich ul. 11 Listopada 24	0,47	1xSR-25	czopuch	20
✓ 11.	Szkoła Podstawowa ul. Południowa 13	0,436	1xUKS-320 wodny 1xKZ 25 parowy rez.	czopuch	20
✓ 12.	Urząd Miasta i Gminy ul. 1-go Maja 1	0,36	2xINNOVEX MNTURBO	czopuch	20
✓ 13.	Pawilon handlowy „Spółdzielca” ul. Południowa GS	0,354	2xRSW 200	-	
✓ 14.	Magazyn GS ul. 1000-lecia Państwa Polskiego (Riekawa)	0,325	2xEca IV A	-	
✓ 15.	Zakład Masarniczy prywatny przy ul. 1000-lecia Państwa Polskiego	0,2	2xES-KA	-	
✓ 16.	Restauracja „Na Skarpie” ul. Obwodowa - prywatna	0,21	2xKZ-5 2x100Mcal/h 1xKZ-5-45,5 Mcal/h	-	

1	2	3	4	5	6
✓ 17.	Pawilon „Nowy Sącz” ul. Wesola GS	0,15	1xKZ-5 100 Mcal/h 1xKZ-5 76 Mcal/h	-	
✓ 18.	Przepompownia ścieków ul. Wojska Polskiego PGKiM	0,12	2xUKS 60	-	
✓ 19.	Przychodnia Rejonowa ul. Południowa	0,13	1xKZ5 p.o.15,5m ² 1xKZ-3-K5 p.o. 21 m ²	-	
✓ 20.	DODP Obwód Drogowo-Mostowy w Dąbrowie Białostockiej ul. Kunawina	0,123	1xEca IVa p.o.20 m ² 1xES-Zet p.o.6 m ²	-	
✓ 21.	Sklep motoryzacyjno-spożywczy ul. 1-go Maja GS	0,1	1xES-KA	-	
✓ 22.	Budynek administracyjny ul. Sulika 1	0,1	1xUKS-75	-	
✓ 23.	Sklep spożywczy ul. Kunawina	0,018	1xOgniwo	-	
✓ 24.	Punkt Skupu Mazurska Wytwórnia Tytoniu ul. 11 Listopada 28	0,075	1xES-ka	-	
✓ 25.	Liga Obrony Kraju ul. Kołłątaja 1	0,14	1xS1WI8K1	-	
✓ 26.	Posterunek Energetyczny ul. Wyzwolenia 33	0,01	KWD-K13	-	
✓ 27.	Apteka Plac Kościuszki 6	0,028	1xrzemieślniczy	-	
✓ 28.	Kino „Lotos” ul. Kunawina	0,141	1xEca - 1N	-	
✓ 29.	Sklep i magazyn meblowy ul. Kunawina GS	0,014	1 x Kam 24	-	
✓ 30.	Biurowiec GS”Samopoc Chłopska” Pl. Kościuszki 4	0,088	1xKZ-5	-	
✓ 31.	Komenda Policji ul. 1000-lecia Państwa Polskiego	0,078	1xKZ-5	-	
✓ 32.	PGK i M. - Stacja wodociągowa ul. 1000-lecia Państwa Polskiego	0,049	1xKamino	czopuch	30
✓ 33.	Komenda Straży Pożarnej ul. 1000-lecia Państwa Polskiego	0,065	1xEs-Ka II 1xKamino	-	
✓ 34.	Bank Spółdzielczy ul. 1000-lecia P.P.	0,021	1xrzemieślniczy	-	
✓ 35.	Firma prywatna handlowa materiałami budowlanymi - 1000- lecia P.P.	0,068	1xKZ-5 1xES-ka	-	
✓ 36.	PKP ul. Dworcowa	0,078	1xKZ-5	-	
✓ 37.	Składnica Maszyn ul. Dworcowa	0,017	Sezam	-	
✓ 38.	Zaopatr. Rolnictwa ul. Dworcowa	0,017	Sezam	-	
✓ 39.	Budynek prywatny po WZIR ul. 3- go Maja 74	0,02	Sezam	-	
✓ 40.	Sklep prywatny ul. Południowa	0,008	1xKWD-K11	-	
✓ 41.	Dom Katechetyczny ul. 3-go Maja	0,045	1xES-ka	-	
✓ 42.	Plebania ul. 3-go Maja	0,054	1xrzemieślniczy	-	
✓ 43.	Księgarnia”Dom Książki” ul. 3-go Maja	0,017	1xKam - 24	-	

1	2	3	4	5	6
44.	Budynek U.G. ul. Sienkiewicza 20	0,021	1xKZ-3	-	
45.	Lecznica Zwierząt ul. Wesoła 21	0,056	1xKZ-5	-	
	Razem kotłownie węglowe	15,786			

W zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej dominującym rozwiązaniem zaopatrzenia w ciepło są lokalne kotłownie na paliwo stałe lub piece kaflowe.

Gmina

Na terenie gminy istnieje jedna większa kotłownia w Zespole Szkół Rolniczych w Różanymstoku. Dostarcza ona ciepło do obiektów szkolnych i znajdującej się w odległości 50 m. zabudowy mieszkaniowej dwukondygnacyjnej.

W kotłowni zainstalowanych jest 6 kotłów typu Rumia 530 o łącznej mocy cieplnej 3,18 MW. Wykorzystuje się obecnie 4 kotłownie o łącznej mocy 2,12 MW, a dwa stanowią rezerwę.

Ponadto eksploatowanych jest szereg małych kotłowni w szkołach podstawowych w: Suchodolinie, Nierośnie, Zwierzyńcu Wielkim, Różanymstoku, Harasimowiczach i Bagnach, Ośrodkach Zdrowia w: Nierośnie i Zwierzyńcu Wielkim oraz w hydroforniach w: Nierośnie, Jałowie i Stocku. Wszystkie kotłownie opalane są węglem.

W zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej dominującym rozwiązaniem są lokalne kotłownie na paliwo stałe lub piece fizyczne.

5.4.2. Ogólna ocena stanu istniejącego

Istniejące źródła ciepła pokrywają zapotrzebowanie odbiorców. Większość kotłowni pracuje na paliwie stałym, bez urządzeń odpylających, co przyczynia się do zanieczyszczenia środowiska. Występuje jednak poprawa tego stanu, gdyż modernizowane kotłownie przechodzą na olej opałowy, który jest paliwem ekologicznym. Moc cieplna kotłowni opalanych olejem w mieście stanowi już ok. 30% ogólnej wydajności istniejącej kotłowni (bez budownictwa jednorodzinnego).

5.5. Gazownictwo

Stan gazyfikacji

Gmina nie posiada sieci gazowej.

W/g koncepcji opracowanej przez GAZOPROJEKT WROCŁAW, gmina będzie zasilana w gaz z systemu północnego (punkt rozliczeniowy w Lipsku woj. suwalskie). Układ ten będzie zasilany z tłoczni Iwacewicz zlokalizowanej na Białorusi (około 190 km od granicy polsko - białoruskiej) przy gazociągu tranzytowym Białoruś - Rosja, przebiegającej trasą Lipszczany - Lipsk - Augustów - Gołdap.

Alternatywnym rozwiązaniem w przypadku niezrealizowania w/w gazociągu tranzytowym gmina będzie zasilana w gaz z układu sieci w/c centralnego (zgodnie z podziałem studium województwa białostockiego).

**Zbiorcze zestawienie przewidywanego poboru gazu
w gminie Dąbrowa Białostocka**

Tabela 39

Etap	Energia (mln m ³ /rok)	Moc pobór szczytowy	tys.m ³ /hJ
		dolina	szczyt
I do 2000r	0,59	0,01	0,14
II do 2005r	3,55	0,08	0,84
III do 2010r	6,56	0,15	1,55

5.6. Telekomunikacja

5.6.1. Stan telekomunikacji w gminie

Stan telekomunikacji w gminie przedstawia się następująco:

Tabela 40

Lata	Ilość central		Pojemność central		Ilość abonentów		Wskaźnik nasyce- nia aparatu- ry tel. na 100 osób	Ilość zale- głych wnios- ków	przyna- leżność do rejonu
	automa- tyczne	ręczne	automa- tyczne	ręczne	automa- tyczne	ręczne			
1990	-	4	-	831	-	825	5,86	-	RT Sokółka
1995	1	2	888	137	800	107	11,5	441	RT Sokółka
1996	1	2	888	137	878	134	13,2 (m.) 1,8 (m.)	138	RT Sokółka

Ogólny wskaźnik nasycenia telefonii na 100 mieszkańców w 1995 wynosił:
w Polsce - 20,0 maks, 5,0 min
w województwie białostockim - 18,0
w gminie Dąbrowa Białostocka - 11,5

Jak wynika z powyższych danych wskaźnik gminy w stosunku do kraju i województwa (który jest jednym z najwyższych w Polsce) - był wynikiem średnim.

System telekomunikacyjny miasta i gminy składa się z centrali analogowej w Dąbrowie Białostockiej oraz 2 central ręcznych w miejscowościach Zwierzyniec Wielki: Różanystok. Centrala w mieście Dąbrowa Białostocka jest połączona z Sokółką linią kablową (miedzianą), natomiast z Suchowolą linią napowietrzną. Również centrale w Zwierzyncu Wielkim i Różanymstoku są połączone linią napowietrzną.

5.6.2. Ocena systemu telekomunikacyjnego w gminie

Stan telekomunikacji w mieście i gminie Dąbrowa Białostocka osiągnął w 1996r wyższy poziom w stosunku do roku 1990. Nie zaspokoiło to wszystkich potrzeb mieszkańców. W dalszym ciągu nie są zrealizowane wszystkie wnioski o zainstalowanie telefonów.

Praca 2 central ręcznych nie daje gwarancji dobrej jakości usług telekomunikacyjnych.

6. Komunikacja

System komunikacyjny gminy i miasta Dąbrowa Białostocka stanowią:

- sieć drogowa
- linia kolejowa
- komunikacja autobusowa PPKS

6.1. Układ drogowy

6.1.1. Struktura funkcjonalno-techniczna

6.1.1.1. Drogi krajowe:

nr 670 Osowiec - Dąbrowa Białostocka - Nowy Dwór - granica państwa,
nr 673 Lipsk - Dąbrowa Białostocka - Sokółka, są to drogi znaczenia regionalnego, IV klasy technicznej, według uchwały nr 192 Rady Ministrów z dnia 2 grudnia 1985 r, w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg krajowych (M.P. Nr 3, poz. 16 z 1986r).

6.1.1.2. Drogi wojewódzkie i ulice miejskie zaliczone do dróg wojewódzkich

Drogi wojewódzkie i ulice zaliczone do dróg wojewódzkich wg. rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 14 lipca 1986r (Dz. U. Nr 30, poz. 151) opublikowane w załączniku nr 1 z 29 sierpnia 1986r są:

- 03 103 droga 670 - Harasimowicze - Dubaśno
- 03 105 Jaczno - Harasimowicze - Ostrowie - Kropiwna - Szuszałewo
- 03 106 Dąbrowa Białostocka - Ostrowie
- 03 111 Dąbrowa Białostocka - Różanystok - Nierośno - Reszkowce - droga 03 161
- 03 112 Różanystok - Suchodolina - Jałówka - droga 03 181
- 03 113 Różanystok - Grzebienie - Kolonia - Butrymowce
- 03 161 Suchodolina - Sadowo - Romanówka - Bogusze - Sokółka
- 03 181 Zwierzyniec Wielki - Bagny - Jałówka - Kopciówka - Trofimówka
- 03 182 droga 03 181 - Sławno - Wiaźówka - Wesołowo - droga 670
- 03 200 Domuraty - Zwierzyniec Wielki - Miedzianowo - Dąbrowa Białostocka
- 03 202 droga 19 - Grodzisk - Pięciowłoki - Olsza - droga 03 200
- 03 204 (Jastrzębna) - granica województwa - Nowa Kamienna - Stara Kamienna - Dąbrowa Białostocka
- 03 205 Dąbrowa Białostocka - Nowa Wieś - droga 03 204,
- 03 206 Zwierzyniec Wielki - Kuderewszczyzna - Nowa Kamienna,

03 207 droga 03 206 - Trzrzeczki

03 228 droga 673 - Grabowo

ulice: Sportowa, H. Sienkiewicza, M. Konopnickiej, Małyszówka, M.C. Skłodowskie, Obwodowa, Południowa, Kunawina, b/n do Ostrowia i 1000-lecia P.P.

6.1.1.3. Drogi gminne i ulice lokalne miejskie

Drogi gminne i ulice lokalne miejskie wg. uchwały nr XVI/105/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 21 października 1986r w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych oraz lokalnych miejskich w woj. białostockim (Dz. Urz. Woj. B-stockiego nr 12, poz. 140) są:

0307001 Małowista - Trzrzeczki

0307002 ulica we wsi Hamulka

0307003 ulica we wsi Miedzianowo

0307004 droga 670 - Kierejowszczyzna

0307005 droga 03200 - droga 0307006

0307006 Bagny - droga 03182

0307007 Suchodolina - droga 03182

0307008 Nowinka - droga 03161

0307009 Bity Kamień - droga 03161

0307010 Grodziszczany - droga 03111

0307011 Jaczno - Różanystok

0307012 droga 03106 - droga 03103

0307013 ulica we wsi Grabowo

0307014 Wroczyńszczyzna - droga 02182

0307015 droga 670 - Grzebień Szostaki

0307016 Stock - droga 670

0307017 Harasimowicze - droga 670

0307018 Dąbrowa Białostocka - Jałówka (bez części drogi 03182),

ulice: Ks. J. Fordona, Górna, Kreta, M. Kopernika, H. Kołłątaja, Braci Łozowskich, Krzyżanowskiego, Leśna, Łąkowa, 1-go Maja, Mała, A.Mickiewicza, E. Orzeszkowej, Ogrodowa, Osiedlowa, Polna, Piękna, Szkolna, Słoneczna, J. Słowackiego, Gen. W. Sikorskiego, Gen. B. Sulika, J. Tuwima, Wąska, Wesola, Przytorowa i Wyzwolenia.

Do ulic lokalnych miejskich predystynowane są poza wyżej wymienionymi ulicami następujące ulice: Dworcowa, Plac Kościuszki, Klonowa, Świerkowa, Wierzbowa, Kasztanowa, Leszczynowa, Dębowa, Sosnowa i Lipowa.

6.1.1.4 Wnioski dotyczące struktury funkcjonalno-technicznej

Z analizy układu drogowego wynika, że zapewnia on połączenia pomiędzy wszystkimi jednostkami osadniczymi. W granicach miasta należy uporządkować sprawy formalno-prawne związane z zakwalifikowaniem do właściwej kategorii dróg leżących na przedłużeniu ulic Sienkiewicza i Sportowej do granicy miasta oraz ulic nie objętych uchwałą Nr XVI/105/86 WRN w Białymstoku z dnia 21 października 1986r, wymienionych w pkt. 1.1.3.

6.1.2. Charakterystyka stanów technicznych dróg

6.1.2.1. Drogi krajowe przedstawiono w tabeli.

Tabela 41

Nr drogi	Odcinek drogi		Długość	Rodzaj nawierzchni
	od km	do km		Twarda ulepszona bitumiczna
670	41+100 47+200*)	58+800 53+200*)	17.700 6.000*)	17.700 6.000*)
673	Lipsk - 5+490 10 + 4008*)	Sokółka 20+890 14+900)*)	15.400 4.500*)	15.400 4.500*)
Razem			33.100	33,100
Razem odcinek pozamiejski			22.600	22.600
Razem odcinek miejski			10.500*)	10.500*)

*) odcinek drogi w granicach miasta Dąbrowa Białostocka.

6.1.2.2. Drogi wojewódzkie i ulice miejskie zaliczone do dróg wojewódzkich
a) Drogi wojewódzkie przedstawiono w tabeli.

Tabela 42

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogo wg.ewi- dencji	Nawierzchni twarde (km)							Grunto- we ulep- szone żwirem i żużlem (km)	Grunto- we natural- ne (km)
				nieulepszone		ulepszone						
				tłuczni- wa żwirowa 24 cm	brukow- cowa	powierz. utrwal.	bitumiczne		Betono- we	kostkowe klinkiero- we		
A	S											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	03103	droga 670 -Harasimowicze - Dubaśno	3.935	1.350	0.300						2.285	
2	03105	Jaczno-Harasimowicze- Ostrowie-Kropiwno- Szuszałewo	11.292	5.692	2.550						3.050	
3	03106	Dąbrowa Białostocka- Ostrowie	2.700		2.700							
4	03111	Dąbrowa Białostocka - Różanystok-Nierośno- Reszkowce - droga 03161	14.500		5.370		4.594	4.286				
5	03112	Różanystok - Suchodolina- Jałówka - droga 03181	10.300		3.036		0.364	4.250			2.650	
6	03112	Różanystok - Grzebienie- Kolonia-Butrymowce	3.670								3.670	
7	03161	Suchodolina-Sadowo- Romanówka-Bogusze- Sokółka	8.000				8.000					
8	03181	Zwierzyniec Wielki-Łagany- Jałówka-Kopciówka- Trofimówka	8.750		5.000			3.750				
9.	03182	droga 03181 Sławno-Wiązówka- Wesółowo-droga 670	6.900		0.900						4.000	2.000
10.	03200	Domuraty-Zwierzyniec Wielki-Miedzianowo- Dąbrowa Białostocka	9.700					9.700				
11.	03202	droga 19-Grodzisk- Pięciwółki-Olsza dr 03200	5300		5.300							

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
12.	03204	(Jastrzębna)-granica województwa-Nowa Kamienna-Stara Kamienna-Dąbrowa Białostocka	9.500		7.100						2.400	
13.	03205	Dąbrowa Białostocka-Nowa Wieś-droga 03204	3.185	1.085	1.000							1.100
14.	03206	Zwierzyniec Wielki-Kuderewszczyzna-Nowa Kamienna	6.150				6.150					
15.	03207	droga 03206 - Trzyrzeczki	2.300		0,300							2.000
16.	03228	droga 673-Grabowo	0.800		0.150		0.350					0.300
		Razem	106.732	8.127	33.706		19.458	21.986			18.055	5.400

b) ulice miejskie zaliczone do dróg wojewódzkich przedstawiono w tabeli .

Tabela 43

Lp.	Nazwa ulicy	Długość/ szer.	Nawierzchnie twarde	
			nieulepszone	ulepszone
			brukowcowe	bitumiczne
1	Sportowa	910/6,5	910	-
2	Sienkiewicza	890/7,0	890	-
3	M. Konopnickiej	810/9,0	-	810
4	Małyszówka	1340/7,0	-	1340
5	M.C.Skłodowskiej	505.5,5	505	-
6	Obwodowa	305/7	-	305
7	Południowa	473/7,0	-	473
8	Kunawina	1157x8,0	-	1157
9	B/z do Ostrowia	1150x7,0	1150	-
10	1000-Lecia P.P.	1060/9,0	-	1060
	Razem	8,600	3,455	5,145

6.1.2.3. Drogi gminne i ulice lokalne miejskie
a) Drogi gminne przedstawiono w tabeli.

Tabela 44

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogi wg.	Nawierzchnie twarde (km)							Grunto- we ulepszo- ne żwi-	Grunto- we natural-
				nieulepszone		ulepszone				kostko- we		
				tłuczni- owa żwi-	brukow- cowa	powierz- chnia	bitumiczne					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	0307001	Małowista - Trzyrzeczki	2.000								2.000	
2	0307002	ulica we wsi Hamulka	0.350	0.350								
3	0307003	ulica we wsi Miedzianowo	0.970		0.970							
4	0307004	ulica 670 - Kierejewszczyzna	0.800 0.600		0.800 0.600							
5	0307005	droga 03200 - droga 0307006	3.360									3.360
6	0307006	Bagny - droga 03182	3.210	1.860	1.150							0.200
7	0307007	Suchodolina - droga 03182	1.470									1.470
8	0307008	Nowinka - droga 03161	0.480									0.480
9	0307009	Bity Kamień - droga 03161	0.900									0.900
10	0307010	Grodziszczany - droga 03111	1.360		1.360							
11	0307011	Jaczno-Różanystok	2.350									2.350
12	0307012	droga 03106-droga 03103	1.530	1.530								
13	0307013	ulica we wsi Grabowo	0.850		0.850							
14	0307014	Wroczyńszczyzna - droga 03182	1.500	1.500								
15	0307015	droga 670 - Grzebień Szostaki	2.240	2.240								
16	0307016	Stock-droga 670	0.480				0.480					
17	0307017	Harasimowicze - droga 670	1.170	1.170								
18	0307018	Dąbrowa Białostocka - Jałówka (bez części drogi 03182)	2.660	2.660								
		Razem	28.280	11.310	5.730		0.480				2.000	8.760

b) ulice lokalne miejskie przedstawiono w tabeli.

Tabela 45

Lp.	Nazwa ulicy	Długość/ szer. w (m.)	Nawierzchnie twarde			Grunto- wa
			nieulepszone		ulepszo- ne	
			żwirowe	brkow- cowe	bitumi- czne	
1	2	3	4	5	6	7
1	Ks.J. Fordona	255/5,5	255	-	-	-
2	Górna	470/5,0	200	270	-	-
3	Kręta	165/5,0	165	-	-	-
4	M. Kopernika	580/6,0	-	-	580	-
5	H. Kołłątaja	284/5,5	-	-	284	-
6	Braci Łozowskich	990/5,5	990	-	-	-
7	Krzyżanowskiego	310/5,5	310	-	-	-
8	Leśna	116/10,0	116	-	-	-
9	Łąkowa	220/7,0	-	220	-	-
10	1-go Maja	125/6,0	-	-	125	-
11	Mała	150/5,0	-	-	150	-
12	A. Mickiewicza	460/5,5	-	-	460	-
13	E. Orzeszkowej	348/25	348	-	-	-
14	Ogrodowa	290/5,5	-	-	290	-
15	Osiedlowa	187/3,5	-	-	187	-
16	Polna	255/8,5	-	-	255	-
17	Piękna	240/5,0	-	-	240	-
18	Szkolna	730/6,0	-	321	409	-
19	Słoneczna	156/5,5	-	-	156	-
20	J. Słowackiego	375/12,0	375	-	-	-
21	Gen. W. Sikorskiego	230/15,0	230	-	-	-
22	Gen. Sulika	490/9,0	-	-	490	-
23	Tuwima	115/5,0	-	115	-	-
24	Wąska	124/10,0	-	-	-	124
25	Wesoła	680/6,0	-	-	680	-
26	Przytorowa	800/20,0	-	-	-	800
27	Wyzwolenia	1300/9,0	-	-	1300	-
	Razem	10450	2989	926	5606	924
Wymagają podjęcia uchwały:						
28	Dworcowa	830/6,0	-	-	830	-
29	Plac Kościuszki	365/10,0	-	-	365	-
30	Klonowa	292/10,0	-	-	-	292
31	Świerkowa	45,2/10	-	-	-	45,20
32	Wierzbowa	191/10,0	-	-	-	191
33	Kasztanowa	304,2/10,0	-	-	-	304,20
34	Leszczynowa	145,6/10,0	-	-	-	145,60
35	Dębowa	151/10,0	-	-	-	151

1	2	3	4	5	6	7
36	Sosnowa	148,9/10,0	-	-	-	148,90
37	Lipowa	215,4/10,0	-	-	-	215,40
	Razem	2688,3	-	-	1195	1493,3
	Ogółem	13143	2989	926	6801	2417

6.1.3. Charakterystyka ogólna układu drogowego gminy i miasta

6.1.3.1. Długość dróg na dzień 31.12.1996r wynosiła:

a) w gminie

- krajowych o twardej ulepszonej nawierzchni 22,6 km
- wojewódzkich 106,7 km ; o twardej nawierzchni 83,3 km (w tym ulepszonych 41,4 km) oraz gruntowych 23,4 km
- gminnych 28,3 km ; o twardej nawierzchni 17,5 km (w tym ulepszonych 0,5 km) oraz gruntowych 10,8 km

b) w mieście

- krajowych o twardej ulepszonej nawierzchni 10,5 km
- ulic miejskich zaliczonych do dróg wojewódzkich o twardej nawierzchni 8,6 km, w tym ulepszonych 5,1 km
- ulic lokalnych miejskich 13,1 km; o twardej nawierzchni 10,7 km (w tym ulepszonych 6,8 km) oraz gruntowych 2,4 km.

6.1.3.2. Gęstość sieci drogowej o twardej nawierzchni wynosiła :

a) w gminie - 51,1 km/ 100 km² (w tym ulepszonych 19,7 km/100 km² natomiast w skali województwa wskaźnik ten wynosił odpowiednio 48,7 km/100 km² i 25,9 km/100 km²

b) w mieście - 129,6 km/100 km² (w tym ulepszonych 97,4 km/100 km²), natomiast w skali województwa wskaźnik ten wynosił odpowiednio 156,1 km/100 km² i 131,2 km/100 km².

6.1.3.3. Średni ruch dobowy w pojazdach rzeczywistych na dobę (p/d) na drogach krajowych w gminie wynosił:

	1990r	1995r
nr 670 Suchowola-Dąbrowa Białostocka	550	750
Dąbrowa Białostocka - Nowa Dwór	350	450
nr 673 Lipsk - Dąbrowa Białostocka	750	1000
m.Dąbrowa Białostocka	1800	1400
Dąbrowa Białostocka - Sokółka	1100	1400

Dało to średnio w 1990r - 910 p/d (w woj. białostockim 1337 p/d, a w kraju 2280 p/d) oraz w 1995r - 1000 p/d (w woj. białostockim 1876 p/d a w kraju 3227 p/d)..

6.1.3.4. Wskaźnik motoryzacji w gminie i mieście Dąbrowa Białostocka i województwie liczony w samochodach osobowych na 1000 mieszkańców przedstawiono w tabeli.

Tabela 46

Wyszczególnienie	Lata				Prognoza	
	1993	1994	1995	1996	2005	2010
1	2	3	4	5	6	7
Wskaźnik motoryzacji						
a) w mieście	175	190	196	238	340	400
b) w gminie	100	110	116	143	340	400
Ilość samochodów						
a) w mieście	1147	1249	1297	1578		
b) w gminie	764	832	865	1052		
Wskaźnik motoryzacji w województwie	130	140	148	157	263	310
Ilość samochodów w województwie	90923	98276	103445	110232	190700	234700

6.1.3.5. Parkingi i garaże

Lokalizację parkingów na terenie miasta przedstawiono w tabeli.

Tabela 47

Lp.	Nazwa ulicy	Ilość stano-wisk	Symbol	Lp.	Nazwa ulicy	Ilość stano-wisk	Symbol
1	2	3	4	5	6	7	8
1	1-go Maja	20	P.-20	10	Gen. Sulika	11	P.-11
2	Pl. Kościuszki	9	P.-9	11	Gen. Sulika	13	P.-13
3	Kunawina	4	P.-4	12	Dworcowa	9	P.-9
4	Kunawina	5	P.-5	13	Kopernika	31	P.-31
5	Szkolna	160	P.-160	14	Kopernika	31	P.-31
6	Południowa	10	P.-10	15	Kopernika	40	P.-40
7	Południowa	5	P.-5	16	Wyzwolenia	20	P.-20
8	Gen. Sulika	15	P.-15				
9	Gen. Sulika	4	P.-4				
	Razem					387	

Garaże mieszkańców budownictwa wielorodzinnego znajdują się przy następujących ulicach: Gen. Sulika - 262 szt., Szkolnej - 53 szt i Sportowej - 33 szt.

6.1.3.6. Stacje paliw

Na terenie miasta jest 5 stacji paliw przy następujących ulicach: Plac Kościuszki, Wojska Polskiego, Kunawina (dwie) i Braci Łozowskich.

6.1.3.7. Wnioski ogólne dotyczące stanów technicznych dróg i zaspokojenia potrzeb w zakresie parkingów, garaży i stacji paliw.

Z przedstawionych danych w pkt. 6.1.3.2. wynika, że gęstość dróg twardych w gminie była większa o 5% niż na terenach pozamiejskich w województwie, natomiast twardych ulepszonych mniejsza o 23,9%. W mieście gęstość dróg twardych była mniejsza o 17% niż na terenach miejskich w województwie i twardych ulepszonych mniejsza o 26%.

Należy dążyć do zwiększenia ilości dróg twardych w gminie i mieście. Szczególnie w gminie dróg twardych ulepszonych, których gęstość była znacznie mniejsza niż w województwie.

Do analizy zaspokojenia potrzeb w zakresie parkingów, garaży i stacji paliw przyjęto następujące wskaźniki:

- miejsca krótkiego postoju 30 stanowisk na 1000 mieszkańców
- miejsca długiego postoju 238 stanowisk na 1000 mieszkańców
- ilość garaży 1/3 ilości samochodów
- 1 stacja paliw może obsłużyć ok. 5000 pojazdów

Potrzeby w zakresie krótkiego postoju szacuje się na $0,03 \times (6639 + 0,10 \times 7340) + 221$ stanowisk. Obecnie stanowisk tych jest 329, co zapewnia potrzeby parkingowe w tym zakresie.

Potrzeby w zakresie długiego postoju szacuje się na $0,238 \times 329 = 783$ stanowisk.

W małych miastach 60% stanowisk można przewidywać na ulicach układu obsługującego tj. $0,6 \times 783 = 470$, a więc potrzeby w tym zakresie szacuje się na 313 stanowisk. Obecnie stanowisk tych jest $58 + 348$ (w garażach) = 406, co wskazuje, że potrzeby parkingowe w tym zakresie są spełnione.

Potrzeby na garaże szacuje się na $1/3 \times 783 = 294$, przy obecnej ilości 348 garaży, uważa się, że stan w tym zakresie jest zadowalający.

Przy obecnej ilości 4344 pojazdów do ich obsługi wystarczyłaby 1 stacja paliw o 4- 6 dystrybutorach. Istnienie 5 stacji paliw stwarza duże rezerwy dla rozwoju motoryzacji.

6.2. Kolej

Przez obszar gminy Dąbrowa Białostocka przebiega pierwszorzędna, jednotorowa linia kolejowa Sokółka - Augustów - Suwałki - Trakiszki - granica państwa. Wg. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 września 1996r (Dz. U. Nr 112, poz. 538) linia ta zaliczona jest do linii kolejowych o znaczeniu państwowym.

Długość w/w linii kolejowej na terenie gminy wynosi ok. 20 km. Gęstość sieci wynosi $7,7 \text{ km}/100 \text{ km}^2$ (w województwie $5,5 \text{ km}/100 \text{ km}^2$).

Obsługa podróżnych odbywa się na przystankach w: Różanymstoku, Dąbrowie Białostockiej i Nowej Kamiennej. Stan techniczny torów jest zadowalający.

W ostatnich latach w kraju sukcesywnie następował spadek przewozów towarów i pasażerów, natomiast w województwie nastąpił wzrost przewozu towarów w 1996r oraz pasażerów w 1995r, co przedstawiono w tabeli 48.

Tabela 48

Przewóz	Towarów w tys. ton				Pasażerów w tys.			
	1900	1993	1995	1996	1990	1993	1995	1996
1	2	3	4	5	6	7	7	9
w województwie	5072	2916	1917	2218	6200	3629	5811	5914
w kraju	278139	212665	224346	222628	787510	540086	465059	433476

6.3. Komunikacja autobusowa PPKS

Obszar gminy Dąbrowa Białostocka obsługiwany jest przez PPKS Białystok następującymi liniami:

1523 Sokółka - Sidra - Słomianka - Różanystok - Dąbrowa Białostocka

1523a Dąbrowa Białostocka - Butrymowce- Chworościany

Nowy Dwór

1524 Dąbrowa Białostocka - Reszkowce - Sokółka

Bogusze

1525 Dąbrowa Białostocka - Suchodolina - Suchowola

1526 Dąbrowa Białostocka - Kamienna Nowa -(Zwierzyniec Wielki) - Dąbrowa Białostocka

1527 Dąbrowa Białostocka - Pokośno - Suchowola

1528 Dąbrowa Białostocka - Kropiwno - Szuszałewo- Grabowo - Dąbrowa Białostocka

1530 Dąbrowa Białostocka - Lipsk - Lipszczany

Wołkusz

1533 Białystok - Sokółka - Dąbrowa Białostocka - Lipsk - Wołkusz

Augustów

Obsługa podróżnych odbywa się na dworcu w Dąbrowie Białostockiej i przystankach na poszczególnych trasach w/w linii. Przy przyjętym standardzie dostępności 2,0 km do przystanku wszystkie miejscowości znajdują się w założonym promieniu obsługi.

W ostatnich latach występuje ciągły spadek przewozu pasażerów w województwie jak i w kraju, co ilustruje tabela.

Tabela 49

Wyszczególnienie	Lata				
	1990	1992	1994	1995	1996
Przewóz pasażerów w mln					
a) w województwie	35,5	26,5	21,6	18,8	16,8
b) w kraju	2084,7	1513,1	1215,3	1131,6	1085,4

7. Syntetyczna ocena poziomu zaspokojenia potrzeb ludności i zagospodarowania miasta i gminy (według stanu na 1996r)

Tabela 50

Lp.	Wskaźniki, wielkości	Województwo			M. i gm. Dąbrowa Białostocka		M. Dąbrowa Białostocka		Gmina Dąbrowa Białostocka	
		Ogółem	miasto	wieś	wskaźniki, wielkości	udział 6:3(%)	wskaźniki, wielkości	udział 8:4(%)	wskaźniki, wielkości	udział 10:5(%)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Powierzchnia (km ²)	10055	486	9569	264	2,6	23	4,7	241	2,5
2.	Ludność	701164	446330	254834	13982	2,0	6639	1,48	7343	2,88
	w tym: kobiety	359191	232912	126279	6952	1,93	3390	1,45	3562	2,82
3.	Kobiety na 100 mężczyzn	105	109	98	99	94,2	104	95,4	94	95,9
4.	Gęstość zaludnienia M/km ²	70	918	27	53	75,7	289	31,4	30	112,8
5.	Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,2	1,4	-3,0	1,0	-	4,8	-	-	-
6.	Pracujący w gosp. narodowej	146006	125971	20035	1729	1,18	1443	1,14	286	1,42
7.	Bezrobotni	38342	25830	12539	1131	2,9	729	2,8	402	3,2
8.	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym	27,8	29,2	25,4	28,5	102,5	30,7	105,1	26,6	104,7
9.	Udział ludności w wieku produkcyjnym	56,8	59,5	52,4	54,9	96,7	58,5	98,3	51,6	98,5
10.	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym	15,4	11,3	22,2	16,6	107,8	10,8	95,6	21,8	98,2
11.	Mieszkań na 1000 mieszkańców	321			282,9	88,1	291,8		275	
12.	Pow. użytkowa mieszkań (tys. m ²)	13683,9	8004,16	5679,74	282,1	2,1	123,5	1,5	158,6	2,8
13.	Ilość osób na izbę	0,84	0,83	0,85	0,92	107,1	0,88	106,0	0,97	115,3
14.	m ² p.uż. na osobę	19,5	17,9	22,3	20,2	103,6	18,6	103,9	21,6	96,9
15.	Uczniowie szkół podstawowych na 1000 mieszkańców	128,8	143,8	102,6	135,6	105,3	178	123,8	97,2	94,7
16.	Lekarze na 10 tys. mieszkańców	29,1	43,7	3,6			34,6	79,2	2,7	75,6
17.	Lekarze dentyści na 10000 mieszkańców	6,2	8,3	2,4	4,3	69,4	6,0	72,3	1,4	58,3
18.	Łóżka szpitalne na 10 tys. mieszkańców	59,8	-	-	64,3	107,6	-	-	-	-
19.	Księgozbiór w bibliot. na 1000 M	3213	3008	3571	6635	206,5	5835	194,0	7360	204,4
20.	Czytelnicy na 1000 M	164	193	113,8	214,5	130,6	261,3	135,3	172,1	151,3
21.	Wypożyczenia na 1000 M	3801	4413	2730	5435	143,0	6311	143,0	4644	170,1
22.	Wypożyczenia na 1 czytelnika	23,1	22,9	24,0	26,0	112,6	24,2	105,7	27,0	112,5
23.	Abonenci telef. na 1000 M	202,3	271,3	81,4	77,4	35,8	132,2	48,7	18,2	22,4
24.	Abonenci radiowi na 1000 M.	233,0	262,7	190,6	159,0	68,2	179,5	68,3	138,5	72,7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
25.	Abonenci telewizyjni na 1000 M	227,0	256,9	186,2	156,5	67,8	176,6	68,7	136,3	73,2
26.	Użytki rolne w ha (w granicach administracyjnych)	587661	25847	561817	19651	3,34	1736	6,7	17915	3,2
27.	Plony zbóż podst. z 1 ha w tym: pszenicy żyta	23,3 27,5 20,8	23,6 26,8 21,6	23,8 29 21,2	22,8 24,3 21,5	97,9 88,4 103,4	- - -	- - -	- - -	- - -
28.	Plony ziemniaków z 1 ha q	216	213	214	213	98,6	-	-	-	-
29.	Udział gosp. nieuspołecznionej w pow. gruntów ogółem (%)	65,8	66,7	65,8	84,6	128,6	86,6	129,8	84,3	128,1
30.	Bydło na 100 ha uż. rolnych w tym: krowy na 100 ha uż.rol.	47,7 24,1	24,3 12,6	50,3 25,4	54,0 24,0	113,2 99,6	34,0 15,9	139,9 126,2	56,0 24,7	111,3 97,2
31.	Trzoda chlewna na 100 ha uż. rolnych	60,7	48,9	62,0	96,6	159,2	107,1	219,0	92,8	149,7
32.	Zużycie wody na 1 mieszkańca w m ³ /r	32,6	42,6	15,2			26,1	61,3	9,3	61,2
33.	Gęstość dróg publicznych o twardej nawierzchni w km/100 km ²	42,7	156,1	48,7	-	-	131,6	84,3	51,1	104,9
34.	Gęstość dróg publicznych o nawierzchni ulepszonej w km/100 km ² w 1995r	-	131,2	25,9	-	-	108,2	82,4	19,7	76,1
35.	% zwodociagowanych wsi	-	-	66,1	-	-	-	-	75,6	114,4
36.	% zwodociagowanych mieszkań	-	-	52,6	-	-	-	-	40,3	76,6
37.	Wartość brutto środków trwałych w 1994r - ogółem w tys. zł w tym:-budynki i budowle -maszyny i urządzenia techniczne -środki transportowe	3480987,3 2517446,9 800336,6 161126,7	3216138,4 2309021,5 767307,2 138625,5	264848,9 208425,4 33029,4 22501,2	29472,4 24846,1 3661,8 964,5	0,84 0,99 0,45 0,60	24528,9 20234,8 3499,2 794,9	0,76 0,88 0,45 0,57	4943,5 4611,3 162,6 169,6	1,87 2,2 0,49 0,75
38.	Dochody budżetów gmin (tys. zł) w 1995r	284635,1	-	-	4058,1	1,42	-	-	-	-
39.	Wydatki na inwestycje (tys. zł) w 1995r (%)	63817,4	-	-	755,0	1,18	-	-	-	-
40.	Udział inwestycji w wydatkach w 1995r(%)	22,4	-	-	19,3	86,2	-	-	-	-
41.	Zalesienie w % powierzchni (1995r)	32,1	19,19	32,7	15,7	48,9	3,2	16,7	16,9	51,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych zawartych w „Studium” i materiałów statystycznych

8. Elementy zagospodarowania przestrzennego o charakterze ponadlokalnym

Na terenie miasta i gminy znajdują się następujące urządzenia lub obszary o charakterze ponadlokalnym (ponadgminnym):

- a) W zakresie środowiska naturalnego:
 - obszar wchodzący w skład Biebrzańskiego Parku Narodowego
- b) W zakresie wartości kulturowych:
 - Zabytkowy Zespół Klasztorny Dominikanów w Różnymstoku (Sanktuarium Maryjne, miejsce pielgrzymek),
- c) W zakresie urządzeń obsługi ludności:
 - Liceum Ogólnokształcące w Dąbrowie Białostockiej
 - Zespół Szkół Zawodowych w Różnymstoku
 - Zespół Opieki Zdrowotnej w Dąbrowie Białostockiej
 - Szpital w Dąbrowie Białostockiej
 - Rejonowy urząd Pracy w Dąbrowie Białostockiej
 - Biuro Urzędu Rejonowego w Dąbrowie Białostockiej
 - Powszechny Bank Kredytowy w Dąbrowie Białostockiej
 - Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
 - Narodowy Bank Polski w Dąbrowie Białostockiej
 - Dekanat Rzymsko-Katolickiego Kościoła w Dąbrowie Białostockiej
 - Dekanat Kościoła Prawosławnego w Dąbrowie Białostockiej
- d) W zakresie przemysłu:
 - Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska
- e) W zakresie infrastruktury technicznej:
 - urządzenia wodociągowe zaopatrujące w wodę część wsi w gminie Suchowola tj.: Chmielniki, Chomiczówka i Domuraty z hydroforni w Zwierzycu Wielkim i wsi Pokośno z hydroforni w Jałowie,
 - linia energetyczna 110 kV Sokółka - Dąbrowa Białostocka - Augustów
- f) W zakresie drogownictwa:
 - droga krajowa regionalna nr 670 Osowiec - Dąbrowa Białostocka - Nowy Dwór - granica Państwa
 - droga krajowa nr 673 Lipsk - Dąbrowa Białostocka - Sokółka
 - drogi wojewódzkie i ulice miejskiej zaliczone do dróg wojewódzkich określone w punkcie 6.1.1.2. „uwarunkowań”
 - linia kolejowa jednotorowa, pierwszorzędna Sokółka - Augustów - Suwałki - Trakiszki - granica Państwa.

CZĘŚĆ II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY

DĄBROWA BIAŁOSTOCKA

1. Polityka przestrzenna gminy

Polityka przestrzenna gminy powinna być podporządkowana głównym funkcjom miasta i gminy.

Miasto Dąbrowa Białostocka pełnić będzie funkcje lokalnego ośrodka rozwoju w zakresie obsługi ludności, mieszkalnictwa oraz drobnego przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego.

Po uruchomieniu przejścia granicznego w Chworościanach miasto może pełnić funkcje obsługi ruchu międzynarodowego.

Podstawową funkcją gminy Dąbrowa Białostocka będzie produkcja rolna o specjalizacji hodowli bydła mlecznego, trzody chlewnej, uprawy zbóż i ziemniaków.

Uzupełniającą funkcją gminy będzie obsługa tranzytowego ruchu osobowego i towarowego (krajowego i międzynarodowego) przy przebiegających przez teren gminy drogach krajowych i wojewódzkich.

1.1. Problemy i bariery rozwoju miasta i gminy

W rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym miasta i gminy Dąbrowa Białostocka można wyodrębnić szereg problemów i barier rozwojowych, których rozwiązanie wymagać może dodatkowych sił i środków finansowych.

Świadomość istnienia przeszkód w rozwoju pozwoli w przyszłości przewidywać w budżetach gminy odpowiednie środki na pokonanie barier, o ile są one możliwe do pokonania środkami finansowymi.

Z uwarunkowań rozwoju przestrzennego miasta i gminy wyłaniają się następujące problemy rozwojowe:

- a) brak przemysłu i miejsc pracy dla ludności pozarolniczej oraz ludności zbędnej w rolnictwie,
- b) przeludnienie i starzenie się ludności wiejskiej,
- c) braki w systemie zaopatrzenia w wodę, kanalizacji sanitarnej, gazownictwie, elektroenergetyce, telekomunikacji, utylizacji, odpadów stałych,
- d) trudności w zagospodarowaniu istniejącego niewykorzystanego majątku produkcyjnego, obsługi rolnictwa i urzędzeń usługowych,
- e) potencjalne zagrożenie wynikające z utraty mocy prawnej planów zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowa Białostocka i gminy Dąbrowa Białostocka z końcem 1999r (z mocy art. 67, ust. 1 Ustawy z dnia 7 lipca 1994r o zagospodarowaniu przestrzennym - Dz. U. Nr 89, poz. 415, zm. 1996r Nr 106, poz. 496, z 1997r Nr 111, poz. 726).

Fakt ten może wpłynąć dezorganizująco na politykę ładu przestrzennego w mieście i gminie

- f) bariera rozwoju wynikająca z podłoża socjologicznego polegająca na fakcie, że wraz z rozwojem demokracji potęgują się protesty mieszkańców przeciw lokalizacji obiektów lub urzędzeń o przeznaczeniu ogólnospołecznym lub uciążliwym dla mieszkańców,
- g) uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska a także z ochrony gruntów rolnych i leśnych.

1.2. Szanse rozwoju miasta i gminy

Z uwarunkowań rozwoju przestrzennego miasta i gminy wyłaniają się pewne szanse rozwojowe, które należy wykorzystać w polityce gospodarczej i przestrzennej. Te elementy „studium” powinny być przedmiotem promocji miasta i gminy jako propozycje potencjalnym inwestorom.

Szansami rozwoju miasta i gminy są:

- a) wartościowa, lepsza od średniej wojewódzkiej rolnicza przestrzeń produkcyjna, co stwarza możliwości intensyfikacji produkcji rolniczej i rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego,
- b) bliskość rynków zbytu produkcji rolniczej w postaci obszarów przygranicznych Republiki Białoruś,
- c) położenie gminy i miasta na ciągu drogi krajowej Nr 670 Osowiec - Dąbrowa Białostocka - Nowy Dwór - granica Państwa i linii kolejowej Sokółka - Dąbrowa Białostocka - Suwałki - granica Państwa, co stwarza możliwość rozwoju urządzeń obsługi komunikacyjnej i turystyki a także zakładów produkcyjnych wymagających dobrych powiązań komunikacyjnych krajowych i zagranicznych,
- d) przebieg przez miasto i gminę drogi krajowej Nr 673 Sokółka - Dąbrowa Białostocka - Augustów,
- e) obszary przydatne dla rozwoju rekreacji i wypoczynku świątecznego oraz pobytowego o zasięgu ponadlokalnym w dolinie rzeki Biebrzy,
- f) walory środowiska przyrodniczego (czyste powietrze, gleby), co daje możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz turystyki i agroturystyki,
- g) stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura społeczna i techniczna w Dąbrowie Białostockiej oraz warunki mieszkaniowe,
- h) duża ilość obiektów i terenów infrastruktury społecznej, produkcyjnej oraz obsługi rolnictwa obecnie nieużytkowanych, stwarzające po przekształceniach funkcjonalnych i własnościowych możliwości rozwoju lokalnych i ponadlokalnych urządzeń usługowych i produkcyjnych,
- i) szansa na pełną gazyfikację gminy w związku z projektowanym przebiegiem gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Lipsk - Dąbrowa Białostocka - Sokółka i Dąbrowa Białostocka - Suchowola,
- j) istniejące i udokumentowane złoża kruszyw.

Czynnikami rozwoju miasta i gminy, które muszą być brane pod uwagę są:

- a) walory użytkowe wytworzone przez naturę (gleba, wody, klimat, krajobraz, ukształtowanie powierzchni, surowce mineralne),
- b) walory użytkowe będące wytworem działań człowieka (obiekty produkcyjne, obiekty infrastruktury technicznej i społecznej, urządzenia komunikacji, zasoby mieszkaniowe itp.),
- c) zasoby pracy (rozmiary, kwalifikacje, wydajność, tradycje dobrej i solidnej pracy),
- d) instytucje zajmujące się promocją i rozwojem miasta i gminy zlokalizowane poza terenem miasta i gminy (banki, agencje rozwoju i inne elementy składające się na tzw. otoczenie biznesu),
- e) kultura i tradycje gospodarcze miasta i gminy,

- f) atrakcyjność miejsc przebywania (tradycje mieszkańców, gościnność, porządek w obejściach i na ulicach, zagospodarowanie terenów, urządzenia umożliwiające realizację różnych potrzeb w zakresie wypoczynku, rozrywki a także stan środowiska naturalnego).

1.3. Cele rozwoju przestrzennego miasta i gminy

1.3.1. Główne cele rozwoju

- a) Generalnie celem rozwoju miasta i gminy pierwszego rzędu jest zapewnienie mieszkańcom pracy i dochodów pozwalających na godziwy, w odczuciu społecznym, poziom życia.
W rozwoju miasta i gminy należy dążyć do zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej i zabezpieczenie powiązań społeczno-ekonomicznych terenów wiejskich z miastem oraz z gminami sąsiednimi i województwem w sferach: społecznej, ekologicznej, infrastruktury technicznej.
- b) Należy wykorzystać dla rozwoju istniejące położenie miasta i gminy na potencjalnym szlaku wymiany międzynarodowej, istniejące walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, majątek trwały oraz sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości mieszkańców
- c) Społecznym efektem rozwoju miasta i gminy będzie poprawa szeroko rozumianych warunków życia mieszkańców.

1.3.2. Cele ekologiczne rozwoju

- a) Ochrona funkcjonowania i zachowanie ciągłości przestrzennej systemu środowiska przyrodniczego.
- b) Wzbogacanie i racjonalne wykorzystanie walorów systemu przyrodniczego dla rekreacji i rolnictwa.
- c) Utrzymanie i racjonalne wykorzystanie dla potrzeb turystyczno-krajoznawczych, rekreacyjnych i usługowych obiektów środowiska kulturowego.
- d) Zapewnienie normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności w zakresie: jakości powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

1.3.3. Cele społeczne w zagospodarowaniu przestrzennym

- a) Należy tworzyć warunki do wzrostu ilości miejsc pracy na terenie miasta i gminy, szczególnie w urządzeniach obsługi wsi i turystyki.
- b) Ważnym zagadnieniem jest likwidacja barier komunikacyjnych, przestrzennych i technicznych dla osób niepełnosprawnych.
- c) Należy mieć na uwadze walkę z patologią społeczną (pijaństwo, narkomania, nikotynizm).
- d) W polityce rozwoju mieszkalnictwa należy dążyć do stworzenia warunków do podniesienia standardu zamieszkiwania tj. wzrostu jakości budowanych mieszkań, ich wyposażenia oraz remontu mieszkań zaniedbanych.
- e) Należy sprzyjać podnoszeniu poziomu wykształcenia ludności, rozwojowi kultury, sportu, ochrony zdrowia i opieki społecznej.

1.3.4. Cele rozwoju gospodarczego

- a) Efektywne wykorzystanie niezagospodarowanego majątku produkcyjnego, surowców lokalnych, zasobów pracy i tradycji produkcyjnych.
- b) Rozwój funkcji produkcyjnych na wyznaczonych dla tego celu terenach.
- c) Poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych.
- d) Rozwój urządzeń obsługi rolnictwa i wsi.
- e) Właściwe wykorzystanie możliwości produkcyjnych rolnictwa zgodnie z uwarunkowaniami wynikającymi z jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
- f) Należy dążyć do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego na terenie miasta Dąbrowa Białostocka.

1.3.5. Cele rozwoju komunikacji

- a) Należy dążyć do stworzenia właściwych warunków do zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie przemieszczania się ludzi i towarów na terenie miasta i gminy, jak też przemieszczeń zewnętrznych, w tym tranzytu ludzi i towarów przez tereny miasta i gminy.
- b) Zapewnienie funkcjonowania w odpowiednim standardzie prędkości swobody ruchu tranzytowego na drogach krajowych i wojewódzkich.
- c) Minimalizacja kolizji między ruchami komunikacyjnymi a zabudową i środowiskiem przyrodniczym oraz między różnymi rodzajami komunikacji.
- d) Utrzymanie w należytym stanie dróg gminnych.
- e) Podnoszenie standardu wyposażenia dróg w urządzenia obsługi komunikacji, zwłaszcza przy drogach krajowych i wojewódzkich.

1.3.6. Cele rozwoju infrastruktury technicznej

- a) W zakresie zaopatrzenia w wodę i gospodarki ściekowej należy dążyć do rozwoju systemów wodociągów – kanalizacyjnych i utylizacji odpadów w celu zaspokojenia potrzeb wodnych mieszkańców, podmiotów gospodarczych i społecznych w odpowiednich standardach.
- b) W zakresie energetyki należy dążyć do:
 - podniesienia niezawodności funkcjonowania elektroenergetyki,
 - rozwoju telefonizacji gminy,
 - rozwoju gazyfikacji,
 - zapewniając zaspokojenie zapotrzebowania podmiotów gospodarczych, społecznych i mieszkańców na dostawę odpowiedniej ilości energii.
- c) Ochrona wody, powietrza, gleby i środowiska przyrodniczego a także miejsc zamieszkiwania ludności przed zanieczyszczeniami ściekami sanitarnymi, odpadami stałymi i zanieczyszczeniami energetycznymi.
- d) Zmniejszenie uciążliwości kolizji między sieciami i urządzeniami infrastruktury technicznej a siecią osadniczą i elementami systemu przyrodniczego gminy.
- e) Sprawne i niezawodne funkcjonowanie wszystkich systemów infrastruktury technicznej zapewniające zaspokojenie potrzeb w sposób ciągły i efektywny ekonomicznie.

1.4. Obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe.

Obowiązek opracowywania planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego wynika z art. 13 ustawy z dnia 7 lipca 1994r o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 89, poz. 415, zm. 1996r Nr 106, poz. 496, z 1997r Nr 111, poz. 726, Nr 133, poz. 885, Nr 141, poz. 943).

Zatem plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego muszą być opracowywane w przypadkach:

- a) Gdy przepisy szczególne tak stanowią tj.
 - w przypadku, gdy realizacja inwestycji wymaga uzyskania zgody odpowiedniego organu na przeznaczenie terenów rolnych lub leśnych na cele nierolnicze lub nieleśne, co wynika z art. 7 ustawy z dnia 3 lutego 1995r o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78, zm. 1997r Nr 60, poz. 370),
 - dla obszarów i zespołów poddawanych ochronie przez Radę Gminy, co wynika z art. 34, ust. 2 ustawy z dnia 16 października 1991r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114, poz. 492, zm. 1992r Nr 54, poz. 254, z 1994r Nr 89, poz. 415),
- b) Dla obszarów, na których przewiduje się realizację programów zawierających zadania rządowe służące realizacji celów publicznych (zadania centralne i wojewódzkie).
- c) Dla obszarów, na których przewiduje się zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych.

Celem publicznym jest każda działalność Państwa lub gminy wynikająca z ustawy, o ile wymaga ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu i jest finansowana w całości lub częściowo z budżetu Państwa lub gminy.

Poza obowiązkami opracowania planów miejscowych wynikających z przepisów Rada Miejska z własnej inicjatywy bądź na wniosek Zarządu Gminy i Miasta będzie każdorazowo decydowała o potrzebie opracowania planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego dla następujących terenów:

- a) **miasto**
 - dla terenów wyznaczonych w planie (studium) pod budownictwo mieszkaniowe (z wyjątkiem budownictwa plombowego),
 - dla terenów wyznaczonych pod lokalizację zakładów rzemieślniczych lub drobnych zakładów produkcyjnych oraz dla terenów wyznaczonych pod urządzenia obsługi ruchu turystycznego,
- b) **gmina:**
 - dla terenów wyznaczonych pod budownictwo jednorodzinne,
 - dla terenów wyznaczonych pod urządzenia „kolonii”, domów letniskowych lub zespołów obiektów o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym.

2. Kierunki i zadania zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy - realizacja celów rozwoju przestrzennego

2.1. Kierunki i zadania ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego

2.1.1. Realizacja ochrony prawnej Biebrzańskiego Parku Narodowego

Zadania:

- a) obligatoryjne uwzględnianie zakazów i nakazów dotyczących zasad zagospodarowania Parku zawartych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9

września 1993r w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania.

Na obszarze Parku zabrania się:

- polowania, rybołówstwa, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, zbierania poroży zwierzyny płowej, niszczenia nor i legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich, wybierania jaj,
 - pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzania drzew i innych roślin,
 - wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczenia wód, gleby oraz powietrza,
 - zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków,
 - wydobycia skał, minerałów i torfu,
 - niszczenia gleby,
 - biwakowania, poza miejscami do tego wyznaczonymi,
 - wypalania roślinności oraz palenia ognisk poza miejscami do tego wyznaczonymi,
 - stosowania środków chemicznych w gospodarce rolnej, leśnej, zadrzewieniowej i łowieckiej,
 - prowadzenia działalności przemysłowej, usługowej lub handlowej poza miejscami do tego wyznaczonymi,
 - zbioru dziko rosnących roślin, w szczególności owoców i grzybów poza miejscami do tego wyznaczonymi,
 - ruchu pojazdów poza drogami do tego wyznaczonymi,
 - umieszczania bez zgody dyrektora Parku tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną porządku publicznego i bezpieczeństwa,
 - zakłócania ciszy,
 - używania łodzi motorowych,
 - używania motolotni i lotni,
 - wykonywania lotów cywilnymi statkami powietrznymi poniżej 2000 metrów wysokości względnej nad obszarem chronionym, z wyjątkiem lotów patrolowych i interwencyjnych statków powietrznych Lasów Państwowych oraz lotów szybowcowych,
- b) utrzymanie nienaruszalnego przepływu biologicznego 2,45 m³/sek,
- c) działania na rzecz uzyskania I klasy czystości wód rzeki Biebrzy, II rzeki Sidry i III rzeki Kropiwny.
- d) priorytetowe zalesienie gruntów marginalnych,
- e) ograniczenie przeznaczania lasów i gruntów leśnych na cele nieleśne,
- f) rekultywację wyrobisk poeksploatacyjnych surowców mineralnych w kierunku „leśnym”.

2.1.2. Ochrona i wzbogacanie walorów przyrodniczych dolin rzek: Sidry, Kropiwny, Kamiennej i Mościszanki.

Zadania:

- a) utrzymanie nienaruszalnego przepływu biologicznego rz. Sidry 0,30 m³/sek oraz działania na rzecz uzyskania II kl. czystości wód: rzeki Kamiennej 0,012 m³/sek, rzeki Kropiwny 0,025 m³/sek oraz działania na rzecz uzyskania III kl. czystości,
- b) utrzymanie głównie rolniczego użytkowania obszarów dolin rzecznych,

- c) ograniczenie do niezbędnego minimum prowadzenia instalacji infrastruktury technicznej mogących spowodować zagrożenia sanitarne lub utrudnienia funkcjonowania systemów ekologicznych i melioracyjnych,
- d) ochronę istniejących zadrzewień i zalesień przed przeznaczaniem na cele nieleśne i wycinkami.

W ramach koncepcji budowy obiektów i urządzeń małej retencji opracowanej przez Biuro Studiów i Projektów Gospodarki Wodnej Rolnictwa „BIPROMEL” w Warszawie (1996r) na terenie miasta Dąbrowa Białostocka przewiduje się budowę 1 obiektu i odbudowę 1 obiektu małej retencji.

Tabela 51

Nr zbiornika	Nazwa rzeki	Pow. w ha	Pojemność w tys, m ³
23.Z.B/145	KROPIWNA	5,6	26
24.Z.B/145	Wody gruntowe	2,2	33

Realizacja powyższych zbiorników pozwoli na uzyskanie dodatkowej pojemności retencyjnej V-59 tys. m³.

2.1.3. Ochrona, zwiększanie powierzchni i racjonalne użytkowanie lasów.

Zadania:

- a) utrzymanie funkcji ochronnej lasów określonej w planie urządzeniowym gospodarstwa leśnego - obręb Kumiałka: lasy wodochronne i lasy przyrodniczo cenne,
- b) ograniczenie do niezbędnego minimum przeznaczania lasów do stałych i czasowych wylesień związanych z celami nieleśnymi - gł. realizacją infrastruktury technicznej,
- c) tworzenie warunków do zalesień gruntów marginalnych określonych w rysunku „kierunków” studium oraz szczegółowo w operacie granic gruntów polno-leśnych przygotowanym przez Wojewódzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych w Białymstoku,
- d) utrzymanie w pozostałych lasach ich funkcji ekologicznej i produkcyjnej z uwzględnieniem działań określonych w punkcie „b” i „c”.

2.1.4. Ochrona zieleni urządzonej; parkowej, cmentarnej oraz pomników przyrody.

Zadania:

- a) zakaz przeznaczania ich na inne cele w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- b) zakaz prowadzenia na tych terenach i w ich sąsiedztwie regulacji stosunków wodnych mogących spowodować zniszczenie drzewostanu, a w przypadkach bezwzględnej konieczności poprzedzenia ich stosownymi ekspertyzami,
- c) konserwacja i pielęgnacja.

2.1.5. Ochrona i wzbogacanie walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Zadania:

- ochrona kompleksów gruntów rolnych o wysokiej bonitacji (III i IV kl.) oraz lokalnych zabagnień i zatorfiń przed przeznaczeniem na cele nierolnicze w planach miejscowych, a w przypadkach uzasadnionej konieczności ograniczenie wyłączanej powierzchni do najniezbędniejszego minimum, z zastosowaniem ustawowych przepisów,
- ochrona systemów drenażowych przed zakłóceniami ich funkcjonowania na etapie planowania miejscowego (konieczność prognozy skutków wpływu zamierzenia na funkcjonowanie systemu regulacji stosunków wodnych) i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- rekultywacja zdegradowanych gruntów rolnych, w tym przeznaczonych w studium do eksploatacji surowców mineralnych,
- działania na rzecz czystości gleby, wody i powietrza.

2.1.5. Ochrona normatywnych warunków sanitarnych środowiska w zakresie hałasu, wibracji, elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego oraz powierzchniowej eksploatacji surowców.

Zadania:

Uwzględnianie w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego i następnie decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania następujących norm dopuszczalnego hałasu dla poszczególnych typów zagospodarowania terenów.

Tabela 52

lp	Typ zagospodarowania lub użytkowania terenu	Równoważny poziom dźwięku		Max. krótkotrwały poziom dźwięku
		od godz. 6 ⁰⁰ - 22 ⁰⁰	od godz. 22 ⁰⁰ - 6 ⁰⁰	
1	2	3	4	5
1	Obszary objęte szczególnymi formami ochrony: -parki narodowe	40 dB(A)	30 dB(A)	65 dB(A)
2	Tereny upraw rolnych i tereny masowego wypoczynku...	45 dB(A)	35 dB(A)	70 dB(A)
3	a) tereny zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej b) parki, ogrody działkowe, tereny sportowo-wypoczynkowe	55 dB(A)	45dB(A)	80 dB(A)
4	Tereny zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej inne niż 3a	50 dB(A)	40dB(A)	75dB(A)

- b) stosowanie zasady, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne normatywne natężenie nie mogą sięgać poza obręb działki, na której są wytwarzane. W szczególnych przypadkach braku możliwości spełnienia tego warunku konieczne może być utworzenie i zagospodarowanie strefy ochronnej wokół obiektu uciążliwego, na podstawie badań rzeczywistej uciążliwości i dokumentacji,
- c) wykonywanie prognoz wpływu projektowanej zabudowy i zagospodarowania terenów na etapie sporządzania planów miejscowych i na tej podstawie eliminowanie zamierzeń planistycznych zagrażających otoczeniu,
- d) wykonywanie stosownych ocen oddziaływania na środowisko inwestycji uciążliwych lub mogących pogorszyć jego stan na etapie uzyskania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania i na tej podstawie eliminowanie rozwiązań i propozycji niekorzystnych z punktu widzenia możliwości zachowania obowiązujących norm hałasu i wibracji,
- e) zachowanie w planach miejscowych stref ochronnych od linii napowietrznych WN 110 kV tj. min. 14,5 m. od skrajnego przewodu, a zalecanych 40m od osi linii
- f) utrzymanie ponadnormatywnego hałasu i wibracji rozdzielni energetycznych w granicach działki własnej obiektu,
- g) sukcesywne - w miarę potrzeb, przeznaczanie w planach miejscowych udokumentowanych złóż surowców na cele eksploatacji powierzchniowej - z wyłączeniem terenów podlegających ochronie prawnej środowiska przyrodniczego,
- h) wyznaczanie w bezpośrednim sąsiedztwie udokumentowanych złóż surowców mineralnych terenów dla ewentualnego ich przetwórstwa.

2.2. Kierunki i zadania ochrony dóbr kultury

Należy mieć na uwadze, że ochrona i utrzymanie w należytym stanie technicznym obiektów zabytkowych i kulturowych, w miarę ubytku ludności, będzie coraz trudniejsze i to gmina będzie musiała przejmować te obiekty oraz dbać o ich należyte utrzymanie.

Jednocześnie, istniejące na terenie gminy dobra kultury w postaci obiektów zabytkowych, obiektów o wartościach kulturowych, obiektów archeologicznych będą nabierały z biegiem lat wartości historycznej (niektóre z nich będą wpisane do rejestru zabytków), ale także ulegały dalszej degradacji technicznej, jeżeli nie podejmie się odpowiednich działań w celu utrzymania ich należytego stanu lub rekonstrukcji niektórych z nich.

Rozwiązanie tego trudnego problemu będzie wymagało skoordynowanych działań administracji rządowej i samorządowej.

W tym celu należy:

2.2.1. W przypadku obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych:

- a) ściśle współpracować z Państwową Służbą Ochrony Zabytków,
- b) ustalać w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego odpowiednie zalecenia w celu ochrony zabytków i wartości kulturowych,

- c) kontrolować stan techniczny obiektów oraz udzielać pomocy z udziałem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ich właścicielom w celu należytego utrzymania obiektów,
- d) dbać o właściwe wykorzystanie funkcji obiektów,
- e) dążyć w szczególnych przypadkach do wykupu obiektów przez gminę,
- f) w przypadku konieczności rozbiórki lub przeniesienia obiektu należy przed jego likwidacją lub przeniesieniem dokonać inwentaryzacji na zasadach określonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2.2.2. W przypadku stanowisk archeologicznych:

- a) wprowadzać odpowiednie ustalenia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego,
- b) w przypadku konieczności przeznaczenia terenów ze stanowiskami archeologicznymi na ważne cele publiczne należy w planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego ustalić sposób postępowania uzgodniony z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Archeologicznych,
- c) należy przewidzieć w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego zawiadamiania służb archeologicznych w przypadku natrafienia na obiekty nieznanego pochodzenia podczas prowadzenia prac ziemnych.

2.2.3. Tworzenie nowych wartości kulturowych:

- a) należy kultywować regionalne formy architektoniczne oraz tradycje materiałowe i konstrukcyjne,
- b) należy dążyć do indywidualizowania przestrzennych form zabudowy i zagospodarowania przestrzeni publicznych w dostosowaniu do otaczającej zabudowy i krajobrazu,
- c) wyżej wymienione działania należy zawierać w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

2.3. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb

2.3.1. Tendencje demograficzne

Biorąc pod uwagę prognozę rozwoju ludności województwa białostockiego do 2010 r. należy oczekiwać, iż liczba ludności w mieście Dąbrowa Białostocka będzie wzrastała, natomiast z terenów wiejskich ludność będzie ubywała.

Prognoza demograficzna przedstawia się następująco:

	miasto	gmina	razem
koniec 1996r	6639 osób	7343 osób	13982 osób
2000r	6800 -,-	7300 -,-	14100 -,-
2010r	7500 -,-	6500 -,-	14000 -,-

W strukturze wieku ludności należy oczekiwać:

- nieznacznego spadku udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym,
- spadku liczby i udziału ludności w wieku produkcyjnym,

-wzrostu liczby i udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.

Nieodwracalny proces starzenia się ludności gminy wymagać będzie podjęcia skutecznych działań związanych z budową nowoczesnego systemu zabezpieczenia społecznego.

Wyludnienie się wsi powodować będzie proces rozwoju gospodarstw typu fermowego o dużych arealach, co sprzyjać będzie właściwemu zagospodarowaniu wypadających gospodarstw rolnych.

Przemiany demograficzne wpłyną także na zmiany w użytkowaniu urządzeń infrastruktury społecznej i technicznej w kierunku podrożenia ich eksploatacji.

2.3.2. Mieszkalnictwo

Z prognozy demograficznej wynika, że na terenie miasta Dąbrowa Białostocka wystąpi potrzeba ilościowego wzrostu zasobów mieszkaniowych, zaś na terenach wiejskich potrzeby te będą ograniczone do wymiany zasobów zużytych.

Zakłada się teoretycznie na perspektywę osiągnięcie wskaźnika nasycenia na poziomie 400 mieszkań na 1000 mieszkańców. Gmina powinna w 2010 r. liczyć 2600 mieszkań.

Wskaźnik ten na terenach wiejskich osiągnięty zostanie częściowo w wyniku spadku liczby mieszkańców. Przy założonej liczbie ludności w 2010 r. należy wybudować na terenach wiejskich do tego czasu ok. 580 mieszkań, by osiągnąć zakładany wskaźnik nasycenia ludności w mieszkaniach (41 mieszkań rocznie).

Stan zasobów mieszkaniowych w Dąbrowie Białostockiej powinien w r. 2010 wynosić 3000 mieszkań, co oznacza, że w latach 1997 - 2010 należałoby wybudować 1068 mieszkań (76 rocznie).

Jest to zadanie bardzo trudne do zrealizowania i w związku z tym nie należy oczekiwać osiągnięcia w mieście Dąbrowa Białostocka do 2010 r. wskaźnika nasycenia na zakładanym poziomie.

Główne zadania w zakresie mieszkalnictwa to:

- a) przygotowanie nowych terenów budowlanych w Dąbrowie Białostockiej. W tym celu utrzymuje się w studium rezerwę terenu ok. 16 ha przeznaczoną w planie zagospodarowania przestrzennego miasta pod zabudowę mieszkaniową (bez zabudowy plombowej i zagrodowej). Ponadto rezerwuje się dodatkowe tereny (ok. 32 ha) na cele zabudowy mieszkaniowej.
- b) utrzymanie, modernizacja, wymiana i uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach istniejących między zabudową (plomby),
- c) zabezpieczenie środków budżetowych na właściwe utrzymanie istniejącego budownictwa komunalnego,
- d) dążenie do prywatyzacji zasobów komunalnych,
- e) rozwój systemów infrastruktury technicznej podnoszącej standard mieszkań i warunków zamieszkiwania ludności,
- f) przejmowanie do zasobów komunalnych zasobów prywatnych opuszczonych lub, których stan techniczny jest zagrożony a właściciele nie są w stanie dokonać remontu na własny koszt (będzie to możliwe przy zabezpieczeniu mieszkań dotychczasowym właścicielom,
- g) dokonanie zmian w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod kątem przeznaczenia niektórych obiektów zabudowy zagrodowej i plomb między tą zabudową i innych obiektów pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne, usługi i budownictwo letniskowe.

2.3.3. Usługi

2.3.3.1. W zakresie obsługi ludności na poziomie ponadpodstawowym:

w zakresie administracji państwowej, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, szkolnictwa średniego, kultury, sportu kwalifikowanego oraz specjalistycznego handlu, rzemiosła i usług - obsługę pełnić będzie miasto Dąbrowa Białostocka.

W zakresie innych urządzeń ponadgminnych jak prokuratura, sądownictwo i inne specjalistyczne usługi miasto i gmina będą obsługiwane przez urządzenia zlokalizowane w Sokółce.

2.3.3.2. W zakresie podstawowych usług komunalnych:

oświaty, zdrowia, kultury i sportu oraz innych usług zlokalizowanych w sieci osadniczej terenów wiejskich nie przewiduje się zwiększenia ich ilości wobec malejącej liczby ludności w gminie. Natomiast głównym problemem będzie utrzymanie istniejących urządzeń w dobrym stanie technicznym i podnoszenie jakości ich wyposażenia. Niektóre urządzenia z braku użytkowników mogą być zamienione na inny rodzaj użytkowania.

Wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym będzie powodował zwiększone zapotrzebowanie na miejsca pomocy społecznej.

Inna sytuacja w zakresie rozwoju usług zaistnieje w Dąbrowie Białostockiej.

Wobec przewidywanego wzrostu liczby mieszkańców przewiduje się konieczność budowy dodatkowej szkoły podstawowej oraz domu pomocy społecznej.

Główne zadania w zakresie usług komunalnych to:

a) zapewnienie w budżetach gminy odpowiednich środków finansowych na utrzymanie, modernizację i rozbudowę urządzeń, które w dalszym ciągu będą służyły miejscowej ludności tj.

- szkół podstawowych we wsiach: Zwierzyniec Wielki, Bagny, Harasimowicze, Kamienna Nowa, Nierośno, Różanystok, Reszkowce, Suchodolina oraz 2 szkół w Dąbrowie Białostockiej (przewiduje się budowę dodatkowej szkoły),
- przedszkoli : w Dąbrowie Białostockiej oraz oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych,
- Zespołu Szkół w Dąbrowie Białostockiej: należy oczekiwać przejęcia szkół przez samorząd gminny,
- Zespołu Szkół Zawodowych w Różanymstoku: należy oczekiwać przejęcia szkół przez samorząd gminny,
- Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Dąbrowie Białostockiej,
- Kina w Dąbrowie Białostockiej,
- Miejskiej Biblioteki Publicznej w Dąbrowie Białostockiej oraz filii we wsiach: Zwierzyniec Wielki, Kamienna Stara, Suchodolina, Nierośno, Różanystok,
- światlic we wsiach: Bagny, Grzebień, Jaczno, Kamienna Stara, Ostrowie, Suchodolina, Olsza,
- miejsc pamięci narodowej w miejscowościach: Dąbrowa Białostocka, Harasimowicze, Jaczno, Kol. Kropiwno, Kropiwno, Zwierzyniec Mały, Lewki, Trzrzeczki,
- Miejskiego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Dąbrowie Białostockiej oraz wiejskich ośrodków zdrowia we wsiach: Zwierzyniec Wielki, Nierośno, Różanystok,
- żłobka w Dąbrowie Białostockiej,

- urządzeń i terenów sportowych wymienionych w części I w pkt. 3.3.5.
- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Białostockiej,
- Urzędu Miasta i Gminy w Dąbrowie Białostockiej,
- remiz strażackich w miejscowościach: Dąbrowa Białostocka (jednostka ratowniczo-gaśnicza), Bagny, Grzebienie, Jaczno, Kamienna Stara, Olsza, Ostrowie, Suchodolina,
- basenów przeciwpożarowych w miejscowościach: Dąbrowa Białostocka (5), Bagny, Grodziszczany, Jaczno, Miedzianowo, Osmołowszczyzna, Nierośno,
- terenów zielonych w miejscowościach: Dąbrowa Białostocka, Kamienna Stara, Różanystok.

- b) Tworzenie warunków do zagospodarowania nieużytkowanych komunalnych obiektów i terenów usługowych oraz terenów przewidzianych w planach zagospodarowania przestrzennego, poprzez dokonanie zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowa Białostocka i gminy Dąbrowa Białostocka pod kątem rozszerzenia funkcji użytkowej obiektów, w zależności od potrzeb i warunków urbanistycznych i przyrodniczych. Zabieg ten zwiększy szansę prywatyzacji i znalezienia użytkowników.

Przedmiotem zbycia, dzierżawy lub zmiany planu mogą być tereny ujęte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy wyszczególnione w części I pkt. 4.2.3.

2.3.3.3. W zakresie usług pozostałych:

W stosunku do stanu usług istniejących zakłada się ich utrzymanie w kierunku modernizacji i podniesienia standardu świadczonych usług.

Przewiduje się ponadto rozwój innych usług w związku z rozwojem postępu cywilizacji.

Główne zadania to:

- a) Zapewnienie warunków do utrzymania i modernizacji istniejących obiektów usługowych tj.:
- obiektów handlowych w miejscowościach: Dąbrowa Białostocka, Łozowo, Nierośno, Suchodolina, Różanystok, Zwierzyniec Wielki,
 - obiektów sakralnych w miejscowościach: Dąbrowa Białostocka, Bagny, Brzozowo, Jaczno, Jałówka, Jasionówka, Kamienna Stara, Krugło, Małyszówka, Miedzianowo, Nierośno, Nowa Wieś, Różanystok, Wesołowo, Zwierzyniec Wielki.
- Miejszem szczególnego kultu będzie w dalszym ciągu Sanktuarium Maryjne w Różanymstoku.
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Dąbrowie Białostockiej obsługujący także sąsiednie gminy ,
 - Przychodnia Rejonowa w Dąbrowie Białostockiej,
 - Szpital Rejonowy obsługujący obszar wykraczający poza gminę -istnieje potrzeba jego rozbudowy do min. 100-110 łóżek
 - Przychodnia Rejonowa Specjalistyczna,
 - Pogotowie Ratunkowe,
 - 2 apteki w Dąbrowie Białostockiej,
 - placówki pocztowo - telekomunikacyjne w miejscowościach: Dąbrowa Białostocka, Różanystok, Zwierzyniec,
 - Rejonowy Urząd Pracy,

- Komisariat Policji,
 - Powszechny Bank Kredytowy,
 - Bank Spółdzielczy,
 - Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
 - Dekanaty Kościołów Katolickiego i Prawosławnego,
 - cmentarze w miejscowościach : Dąbrowa Białostocka, Jaczno, Kropiwno, Stock, Zwierzyniec Wielki,
 - 5 stacji paliw w Dąbrowie Białostockiej,
- b) Tworzenie warunków do rozwoju urządzeń usługowych z zakresu:
- handlu, gastronomii i bazy noclegowej dla obsługi turystyki i komunikacji, przewidywanej wzdłuż dróg krajowych i wojewódzkich,
 - innych urządzeń usługowych w miarę powstawania zapotrzebowania i napływających ofert.

Szczególnie potrzebne są domy pomocy społecznej.

Przygotowanie terenów pod te nowe usługi powinno się dokonywać poprzez opracowanie nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zmianę istniejącego planu zagospodarowania przestrzennego gminy - dostosowując istniejące obiekty, czy wyznaczone tereny do nowych funkcji.

Przedmiotem szczególnego zainteresowania zmianą planu powinny być tereny przeznaczone w planach miejscowych, lecz dotychczas nie wykorzystanych na przewidziane cele. Tereny te wyszczególnione zostały w części I pkt. 4.2.3. Ponadto utrzymuje się rezerwę terenów przeznaczonych w planie zagospodarowania przestrzennego miasta na cele usługowe i użyteczności publicznej.

Rezerwuje się też dodatkowe tereny (ok. 8,2 ha) pod usługi związane z obsługą ruchu turystycznego na drodze Nr 670 i przejściu granicznym w Chworościanach oraz pod zieleń urządzoną (9,8 ha), w tym pod nowy cmentarz (4 ha).

2.4. Kierunki i zadania rozwoju gospodarczego gminy i terenów dla tych potrzeb

2.4.1. Kierunki rozwoju przemysłu i rzemiosła oraz obszary pod zabudowę przemysłowo-rzemieślniczą

Przemysł i rzemiosło produkcyjne powinny się rozwijać w mieście i gminie w oparciu o:

- istniejące w Dąbrowie Białostockiej zakłady przemysłowe i rzemieślnicze,
- aktywność gospodarczą mieszkańców,
- niewykorzystany dotychczas majątek produkcyjny,
- tworzone warunki terenowe dla nowych inwestycji,
- tworzone warunki do eksploatacji surowców mineralnych.

Utrzymuje się dotychczas istniejące w mieście i gminie zakłady przemysłowe:

a) w Dąbrowie Białostockiej:

- Okręgową Spółdzielnię Mleczarską,
- Wytwórnię mas bitumicznych,
- 2 masarnie,
- piekarnię,
- bazę magazynowo-składową GS,
- bazę techniczną „Spółdzielni Transportu Wiejskiego”,

- bazę techniczną Rejonu Dróg Publicznych,
- Ośrodek Maszynowy

b) we wsiach:

- cegielnia we wsi Nowa Wieś

W polityce przemysłowo-produkcyjnej gminy należy sprzyjać dalszemu rozwojowi działalności gospodarczej. Działające dziś podmioty gospodarcze powinny być sprawnie obsługiwane, by ze strony władz samorządowych miały sprzyjający klimat do rozwoju swoich przedsiębiorstw.

Należy preferować rodzimych przedsiębiorców przy zakupie terenów służących rozwojowi swoich firm.

Przedmiotem szczególnego zainteresowania do rozwoju funkcji produkcyjno usługowych powinny być tereny przeznaczone w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy na te cele - dotychczas niewykorzystane, wymienione w części I pkt. 4.2.3. (tabela 28) - w tym w Dąbrowie Białostockiej ok. 21 ha.

Do rozwoju działalności gospodarczej powinien być wykorzystany przede wszystkim majątek produkcyjny po byłych bazach Spółdzielni Kółek Rolniczych i innych obiektach obsługi rolnictwa. Przed zaoferowaniem tych obiektów potencjalnym nabywcom należy uelastyczyć funkcje tych terenów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy. W tym celu należy dokonać zmiany planu, rozszerzając możliwość inwestowania na tych terenach w celu prowadzenia działalności usługowej, rzemieślniczej, przemysłowej i innej.

Rozszerzenie funkcji należy zastosować do następujących terenów:

- a) we wsi Grzebienie (SKR),
- b) we wsi Kamienna Stara (obiekty SKR),
- c) we wsi Reszkowce (obiekt fermy),
- d) we wsi Nowa Wieś (była ferma bydła),
- e) we wsi Olsza (obiekt po obsłudze rolnictwa),
- f) we wsi Zwierzyniec Wielki (obiekt SKR),
- g) we wsi Kirejewszczyzna (była ferma),
- h) we wsi Łozowo (obiekt byłej fermy).

Przy wprowadzaniu zmian do planu należy przyjmować zasadę, że w ramach terenów zwartej zabudowy wsi i innych terenów możliwych do zabudowy wskazanych w „studium” mogą być realizowane zakłady produkcyjne pod warunkiem, że uciążliwości tych zakładów będą mieściły się w granicach własnych terenów.

Tworzenie warunków do wykorzystania surowców mineralnych powinno się dokonywać poprzez:

- a) dokumentowanie geologiczne złóż piasków, żwirów i gliny,
- b) wyznaczanie ewentualnych miejsc przetwórstwa surowców w pobliżu udokumentowanych złóż,

2.4.2. Kierunki rozwoju rolnictwa i leśnictwa - obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, tereny leśne

2.4.2.1. Rolnictwo

Istniejące obecnie uwarunkowania glebowo-rolnicze stanowić będą w dalszym ciągu podstawę gospodarki rolnej w gminie.

Stopniowo zmniejszać się będzie ilość gospodarstw rolnych przy zwiększaniu się ich średniej powierzchni. Tempo tych zmian zależeć będzie od polityki rolnej prowadzonej przez Państwo (ceny produktów rolnych, ceny środków produkcji, możliwości zbytu, kredytowania rolnictwa) oraz od możliwości tworzenia nowych miejsc pracy na wsi i w miastach dla ludności odchodzącej z rolnictwa.

Należy oczekiwać wzrostu poziomu technologii rolniczej i warunków cywilizacyjnych życia mieszkańców wsi w wyniku rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

Powinna wzrosnąć powierzchnia upraw przemysłowych w wyniku odpowiedniej polityki cenowej.

Należy utrzymać dotychczasowe kierunki produkcji rolnej - odpowiadające jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej tj. upraw zbóż i hodowlę trzody chlewnej.

Tworzenie warunków do intensywnego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej i majątku produkcyjnego rolnictwa powinno polegać na:

- a) wspieraniu procesu zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych poprzez:
 - zbywanie gruntów rolnych Skarbu Państwa i komunalnych,
 - prowadzenie scaleń i wymianę gruntów,
 - popieranie rozwoju urządzeń obsługi rolnictwa i sfery pozarolniczej w celu umożliwienia zwiększenia ilości miejsc pracy na wsi dla ludności, która będzie rezygnowała z pracy w rolnictwie,
 - popieranie rozwoju dużych gospodarstw rolnych,
- b) poprawie jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez:
 - dalszą regulację stosunków wodnych (melioracje, drenaż),
 - zwiększenie udziału nawożenia naturalnego,
- c) popieraniu rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie mechanizacji prac rolniczych, zaopatrzenia w środki produkcji, zbytu produkcji rolnej, przetwórstwa rolniczego i obsługi weterynaryjnej poprzez:
 - promocję terenów przeznaczonych na działalność gospodarczą,
 - stosowanie priorytetów i ulg podatkowych na rzecz rolnictwa,

Terenami rozwoju otoczenia rolnictwa mogą być istniejące tereny przeznaczone na ten cel - niejednokrotnie opuszczone, wymienione w części I w punkcie 4.2.3. a także tereny przewidziane do rozwoju przemysłu, usług i rzemiosła na rysunku „studium”.
- d) podnoszeniu poziomu technologii produkcji rolniczej i warunków zamieszkiwania ludności wiejskiej poprzez:
 - rozwój we wsiach wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej: wodociągów, kanalizacji, elektroenergetyki, gazownictwa, telekomunikacji, usuwania i utylizacji odpadów,
 - utrzymanie istniejących urządzeń obsługi ludności i podnoszenie ich standardu w celu podniesienia jakości świadczonych usług w zakresie oświaty, zdrowia, kultury, sportu, bezpieczeństwa przeciwpożarowego,
 - tworzenie warunków do powstawania nowych usług,
 - poprawę stanu dróg na terenie miasta i gminy, zarówno o znaczeniu ponadgminnym, jak też dróg gminnych i polnych.

Należy rozwijać ekologizację terenów rolniczych poprzez:

- preferowanie rolnictwa ekologicznego na terenach posiadających najkorzystniejsze warunki do produkcji zdrowej żywności,

- realizację zmiany sposobu użytkowania terenów przeznaczonych na inne cele niż rolnicze, ze względu na ich złą jakość gleb oraz niekorzystne walory siedliskowe dla rolnictwa,
- systematyczne eliminowanie chemicznych środków ochrony upraw, zwłaszcza na terenach narażonych na skażenie wód,
- stopniowe ograniczenie stosowania nawozów mineralnych na rzecz nawożenia organicznego,
- przeciwdziałanie procesom obniżania się poziomu wód gruntowych oraz ujemnym skutkom melioracji,
- unikanie koncentracji nadmiernej hodowli oraz upowszechnienie jej w wielofunkcyjnych gospodarstwach rolnych,
- upowszechnienie samowystarczalności paszowej gospodarstw rolnych,
- upowszechnianie stosowania przyjaznych środowisku nośników energii: wody, wiatru, substancji organicznych (oleje, alkohol),
- wspieranie rozwoju pszczelarstwa.

2.4.2.2. Leśnictwo

Wykorzystanie lasów do produkcji nie ulegnie zasadniczej zmianie. Prowadzona będzie zgodnie z dotychczasowymi tendencjami głównie przeróbka drewna, zwłaszcza na własne potrzeby z lasów prywatnych.

W perspektywie należy zwiększać pozyskiwanie i przetwarzanie runa leśnego i owoców na cele konsumpcyjne i na eksport. Powinien też nastąpić wzrost powierzchni lasów na skutek dolesień i rekultywacji istniejących terenów powyrobiskowych.

Należy rozwijać proekologiczny kierunek gospodarki na terenach leśnych polegający na:

- ochronie różnorodności biologicznej lasów, naturalnych kierunkach hodowli lasów z zachowaniem zgodności siedliskowej,
- przeciwdziałanie monokulturom lasów,
- zwiększenie odporności biologicznej lasów poprzez wprowadzenie wielogatunkowości drzew oraz zapobieganie masowemu pojawieniu się szkodników,
- zwiększanie lesistości poprzez zalesienie marginalnych terenów rolniczych.

2.4.3. Kierunki rozwoju obszarów wypoczynkowych

Przewiduje się możliwość rozwoju następujących obszarów wypoczynku i turystyki:

- a) głównym elementem turystycznym gminy o znaczeniu ponadgminnym jest Sanktuarium Maryjne w Różanymstoku, gdzie należy rozwijać bazę obsługi pielgrzymów,
- b) obszary wypoczynkowe przydatne do organizacji wypoczynku świątecznego i pobyтового związane z doliną Biebrzy, lasów i otuliny Biebrzańskiego Parku Narodowego.
Mogą tu być lokalizowane pola biwakowe, zespoły domów letniskowych, pensjonaty i inne urządzenia wypoczynkowe.
- c) możliwe jest zorganizowanie 2 kąpielisk: na rzece Biebrza przy przeprawie drogowej w kierunku na Jastrzębno i na Chilimony, na rzece Siderka,

- d) szlak turystyczny biegnący skrajem Parku Narodowego z zachodu na wschód w kierunku Lipska,
- e) ścieżki rowerowe biegnące w kierunkach:
 - na południowy zachód do dębowych lasów,
 - z Dąbrowy do Różanegostoku,
 - z Dąbrowy do Kamiennej Starej.

2.4.4. Obszary przekształceń przestrzennych

Perspektywiczne kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Dąbrowa Białostocka, wynikające z istniejących uwarunkowań przestrzenno-gospodarczych oraz zamierzeń rządowych i innych - znanych obecnie zamierzeń instytucji działających na obszarze województwa - nie stwarzają generalnie przesłanek do wyróżnienia obszarów na terenie miasta i gminy, które ulegałyby zasadniczym przekształceniom przestrzennym.

Jednakże nawet niewielkie zmiany wynikające z zamierzonych działań gminy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego w okresie perspektywicznym spowodują pewne punktowe, liniowe względnie dot. określonych obszarów przekształcenia przestrzenne na obszarze działalności inwestycyjnej.

Przekształcenia te wynikają z zakładanego w „studium” rozwoju poszczególnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego.

Szczególnym przekształceniom mogą ulec:

a) na obszarze gminy:

- tereny powierzchniowej eksploatacji surowców, w tym dalsza eksploatacja użytkowanych dotychczas wyrobisk, oraz eksploatacja terenów złóż oznaczonych na rys. Nr 2 symbolem PE. Wyrobiska po wyeksploatowaniu winny być zrekultywowane w kierunku rolniczym lub leśnym.
- obszary po istniejącym wysypisku nieczystości stałych, oraz po „dzikich” wysypiskach występujących na obszarze gminy zrekultywowane j.w.
- obszary stanowisk archeologicznych oznaczonych na rys. Nr 1 i wymienionych w cz. I pkt. 2.2,
- tereny przewidziane pod zabudowę mieszkaniową wyznaczone w planie i studium (cz. II pkt. 2.3.2.) oraz zabudowa na działkach „plombowych”, dopuszczona na ter. zainwestowanych,
- tereny przewidziane pod zabudowę usługową i produkcyjną wymienioną w cz. II pkt. 2.3.3; 2.4.1. oraz rezerwy terenów oznaczone symbolem R,
- tereny wyznaczone pod urządzenia i obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe położone na obszarze otuliny BPN, oznaczone symbolem UT,
- obszary rolne, które w wyniku przekształceń rolnych i scaleń mogą ulec przeobrażeniom co do wielkości gospodarstw rolnych i struktury upraw,
- obszary leśne, które w wyniku ulepszania drzewostanu i zwiększenia pow. leśnych mogą spowodować przeobrażenia przestrzenne i krajobrazowe,
- w zakresie infrastruktury technicznej:
 - projektowana linia energetyczna WN 110 kV Augustów- Sidra,
 - projektowane linie energetyczne SN oraz stacje transformatorowe 15/0,4 kV, służące polepszeniu stanu zasilania gminy w energię elektryczną,
 - projektowany gazociąg wysokiego ciśnienia,
 - projektowane oczyszczalnie ścieków dla zespołów wsi - oznacz. na rys. Nr 2 symbolem NU.

b) na obszarze miasta:

1. Tereny rolne lub nieużytki przeznaczone pod:
 - budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne i jednorodzinne,
 - uzupełnienie zabudowy w ciągach b. wsi Małyszówka i Jasionówka,
 - usługi i obiekty użyteczności publicznej,
 - obiekty przemysłowe, składowe, bazy oraz rzemiosło uciążliwe,
 - zielenią urządzone,
 - cmentarz miejski,
 - urządzenia obsługi komunikacji,
 - przeprowadzenie ciągów komunikacyjnych niezbędnych do obsługi terenów rozwojowych miasta, oraz usprawnienie połączenia komunikacyjnego dworca PKP z zachodnią częścią miasta.
- 2.-Tereny istniejących wyeksploatowanych wyrobisk surowców naturalnych przewidzianych do rekultywacji,
- Tereny przewidziane pod eksploatację surowców naturalnych, które po ich wykorzystaniu powinny być zrekultywowane,
3. Obszary stanowisk archeologicznych oznaczonych na rys. Nr 1 oraz wymienionych w cz. I pkt. 2.2,
4. Tereny położone przy ciągach dróg krajowych i wojewódzkich, gdzie przewiduje się możliwość lokalizacji usług z zakresu obsługi ruchu turystycznego krajowego i międzynarodowego,
5. Projektowane urządzenia i ciągi infrastruktury technicznej:
 - oczyszczalnia ścieków,
 - ujęcie wody,
 - odcinek linii energetycznej WN 110 kV (Augustów - Sidra),
 - 9 linii energetycznych SN wyprowadzonych z RPZ w Dąbrowie Białostockiej,
 - odcinek gazociągu wysokiego ciśnienia wraz ze stacją redukcyjno-pomiarową.

2.5. Kierunki i zadania rozwoju komunikacji**2.5.1. Drogi krajowe**

Nr 670 i Nr 673 regionalne, IV klasy technicznej, o szybkości projektowej 70 km/h, o szerokości jezdni 6 i 7 m. o przepustowości przy poziomie swobody ruchu „D” 1050 i 1250 P/h.

Prognoza ruchu na podstawie pomiarów ruchu w 1995r na drogach krajowych przedstawia się następująco:

	1995r	2000r	2005r	2010r	2015r
Nr 670 Suchowola-Dąbrowa Białostocka	750	900	1050	1200	1350
Dąbrowa Białostocka-Nowy Dwór	450	600	700	850	1000
Nr 673 Lipsk-Dąbrowa Białostocka	1000	1300	1600	1900	2200
m.Dąbrowa Białostocka	1400	1850	2300	2750	3200
Dąbrowa Białostocka-Sokolany	1400	1800	2250	2700	3100

Z porównania przepustowości dróg i prognoz ruchu wynika, że istniejące przekroje dróg mają duże rezerwy przepustowości, mogą przenieść znacznie większy ruch niż prognozowany nawet w 2015r. (przy udziale 9,5% ruchu w 50 godzinie w odniesieniu do SDR).

Na etapie modernizacji w/w drogi wymagać będą:

- a) opracowania oceny oddziaływania drogi na środowisko (na podstawie właściwej prognozy ruchu) z określeniem zasad i warunków realizacji zabudowy w ich otoczeniu oraz ochrony istniejącej zwartej zabudowy przed uciążliwościami ruchu,
- b) uwzględnienia w/w parametrów dróg w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko,
- c) wprowadzenia urządzeń zabezpieczających w miejscach największych możliwości powstania kolizji na drodze z ruchem lokalnym i pieszym,
- d) wykonania zabezpieczeń istniejącej i projektowanej zabudowy przed uciążliwościami ruchu samochodowego w miejscach wskazanych w ocenie oddziaływania drogi na środowisko,
- e) minimalizowania ilości nowych włączeń ulic, z zachowaniem zalecanej odległości od 400 do 600 m. między skrzyżowaniami, z wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów budowlanych i uzgodnienia ich z zarządcą drogi,
- f) ograniczanie do niezbędnego minimum ilości wjazdów bramowych z istniejących terenów budowlanych,
- g) modernizacja drogi Nr 670 z dostosowaniem do nośności 100 kN/oś z zapewnieniem normatywnej skrajni pod wiaduktem kolejowym,
- h) przy drodze Nr 670 w sąsiedztwie istniejącej stacji paliw zarezerwowania miejsca pod urządzenia obsługi ruchu przeznaczonych do zaspokojenia podstawowych potrzeb uczestników ruchu,
- i) przy drodze nr 673, której ranga wzrośnie w przypadku otwarcia przejścia granicznego w Chworościanach należy ograniczać możliwość wyznaczania terenów budowlanych, szczególnie budownictwa mieszkaniowego, a każdorazowy zamiar ich wyznaczenia należy uzgadniać z zarządcą drogi.

2.5.2. Drogi wojewódzkie i ulice miejskie zaliczone do dróg wojewódzkich

W zakresie dróg wojewódzkich i ulic miejskich zaliczonych do dróg wojewódzkich przewiduje się:

- a) sprawne powiązania zewnętrzne gminy z otoczeniem będą realizowane poza drogami krajowymi Nr 670 i Nr 673 drogami wojewódzkimi o numerach : 03 112, 03 161, 03 181, 03 200 i 03 204,
- b) struktura funkcjonalno-techniczna i przestrzenna dróg wojewódzkich określona w pkt. 6.1.1.2." uwarunkowań" studium może ulec istotniejszym zmianom, co do podmiotu zarządzającego i ich ilości. Zmiany te mogą wyniknąć w związku z sygnalizowanymi rozstrzygnięciami w projekcie nowej ustawy o drogach publicznych, zmierzającymi do przekazania w zarząd samorządom dróg wojewódzkich o funkcjach wybitnie lokalnych. W sytuacji konieczności dokonania tych zmian, wyłączeniu z systemu dróg wojewódzkich mogą podlegać w szczególności drogi o numerach: 03 103, 03 105, 03 106, 03 112 na odcinku

Różanystok - Brzozowo, 03 113, 03 182, 03 202, 03 203, 03 205, 03 206, 03 207 i 03 228,

- c) przy założonym standardzie, że połączenia pomiędzy ośrodkami gminnymi powinny być realizowane drogami o nawierzchni twardej ulepszonej, w pierwszej kolejności widzi się potrzebę zmodernizowania dróg wojewódzkich 03 112 na odcinku Suchodolina - Jałówka oraz 03 181 na odcinku Jałówka - granica gminy - (Czerwonka),
- d) parametry techniczne dróg wojewódzkich V klasy technicznej, o szerokości jezdni 5,50m. oraz 6 i 7 m. w terenach zwartej zabudowy, o prędkości projektowej $V=60$ km/h i przepustowości przy poziomie swobody ruchu „D” 800 i 100 P/h,
- e) podjąć działania formalno-prawne związane z zakwalifikowaniem do właściwej kategorii dróg leżących na przedłużeniu ulic Sienkiewicza i Sportowej zaliczonych do dróg wojewódzkich,
- f) przy modernizacji dróg wojewódzkich wykonać oceny oddziaływania na środowisko i ich stosownego uwzględnienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

2.5.3. Drogi gminne i lokalne miejskie

W zakresie dróg gminnych i lokalnych miejskich przewiduje się:

- a) struktura funkcjonalno-techniczna i przestrzenna dróg gminnych określona w pkt. 6.1.1.3 „uwarunkowań” studium, może ulec istotnym zmianom w przypadku zaistnienia okoliczności określonych w pkt. 2.5.2. „kierunków i zadań rozwoju” tj. zwiększeniu ich ilości w przypadku przekazania części dróg wojewódzkich pod zarządek gminy,
- b) podjąć działania formalno-prawne związane z zakwalifikowaniem do ulic lokalnych miejskich ulic wymienionych w pkt. 6.1.1.3. „uwarunkowań” studium,
- c) wewnętrzne potrzeby transportowe gminy realizowane głównie systemem tych dróg wymagać będą w szczególności utrzymania parametrów dla dróg V i VI klasy technicznej o szerokości jezdni 5,0; 5,50 i 3,50 m. oraz 6,0 i 7,0 m. w terenach zwartej zabudowy o przepustowości ruchu od 150 do 500 P/d i o prędkości projektowej 50 i 40 km/h,
- d) bieżące remonty i modernizację dróg wykonywać z uwzględnieniem priorytetów dla:
 - odcinków dróg obsługujących największą liczbę mieszkańców i obszary o największej w skali gminy aktywności gospodarczej,
 - odcinków o największych zagrożeniach funkcjonowania ruchu, mogących wywołać paraliż życia społeczno-gospodarczego części sieci osadniczej,
- e) zarezerwować teren pod planowane ulice i wprowadzić je do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:
 - 1 L - 15/7 i 20/7** pomiędzy ul. 3 Maja a ul. Braci Łozowskich o szerokości w liniach rozgraniczających 15,0 m. na odc. do ul. Szkolnej, na dalszym odcinku 20,0 m. z przebiegiem w taki sposób, aby istniejąca linia elektroenergetyczna SN 15 kV znajdowała się w pasie ulicznym i szerokości jezdni 7,0 m.

2 L - 20/7 na przedłużeniu ul. Gen. B. Sulika do planowanej ul. 3 L - 20/7 o szerokości w liniach rozgraniczających 20,0 m. i szerokości jezdni 7,0 m.,

3 L - 20/7 pomiędzy ul. Jasionówka, a planowanym przedłużeniem ul. Dworcowej o szerokości w liniach rozgraniczających 20,0 m. i szerokości jezdni 7,0 m.,

4 L - 15/6 z symetrycznym przebiegiem w ciągu istniejącej drogi o szerokości w liniach rozgraniczających 15,0 m. i szerokości jezdni 6,0 m.,

5 L - 15/6 pomiędzy ul. Sportową a ul. 6 L - 15/6 o szerokości w liniach rozgraniczających 15,0 m. i szerokości jezdni 6,0 m.,

6 L - 15/6 pomiędzy drogą 670, a drogą 673 z symetrycznym przebiegiem w ciągu istniejących dróg za wyjątkiem odcinka ulicy pomiędzy ul. Sportową a planowaną 5 L - 15/6 i szerokości jezdni 7,0 m.

2.5.4. Tereny do wytyczenia ścieżek rowerowych

Tereny do wytyczenia trasy ścieżek rowerowych przewiduje się na kierunkach z Dąbrowy Białostockiej do Jałówki w ciągu dróg gminnej 03 07018 i wojewódzkiej 03 182, do Różanegostoku w ciągu drogi wojewódzkiej 03 111 oraz nad rzeką Biebrzą w ciągu drogi wojewódzkiej 03 204 i wzdłuż szlaku turystycznego nad rz. Biebrzą.

Rozwiązanie przebiegu tras powinno nastąpić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

2.5.5. Komunikacja autobusowa PKS

Utrzymać dostępność 2 km do przystanków autobusowych.

2.6. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej

Proponowane rozwiązania oparto na aktualnym rozeznaniu bieżących i przyszłych potrzeb.

Dopuszcza się możliwość wprowadzenia nowych elementów i rozwiązań systemów bez konieczności zmiany treści studium pod warunkiem, iż nie zostaną naruszone istotne jego elementy.

2.6.1. Zaopatrzenie w wodę

2.6.1.1. Analiza możliwości pokrycia potrzeb wodnych w okresie kierunkowym z istniejących wodociągów

a) Prognoza zapotrzebowania wody

Miasto

Do obliczenia zapotrzebowania wody przyjęto:

-prognozę rozwoju ludności w mieście ze studium zagospodarowania województwa białostockiego.

	2000r	2010r	2020r
-Liczba mieszkańców miasta ogółem	6800	7500	8300

-Liczba mieszkańców w zabudowie wielorodzinnej ok. 40% ogółu	2700	3000	3300
-Liczba mieszkańców w zabudowie jednorodzinnej	4100	4500	5000
-% korzystających z wodociągu w zabudowie jednorodzinnej	80	95	100

- Jednostkowe zapotrzebowanie wody na cele bytowo-gospodarcze mieszkańców w zabudowie wielorodzinnej $185 \text{ dm}^3/\text{Md}$ przy współczynniku nierównomierności dobowej 1,1 i godzinowej $N_h = 1,2$,
- Jednostkowe zapotrzebowanie wody w zabudowie jednorodzinnej w roku 2000 - 50% mieszkańców, $160 \text{ dm}^3/\text{Md}$, przy $N_d = 1,1$ i $N_h = 1,3$ i 50% mieszkańców $125 \text{ dm}^3/\text{Md}$ przy $N_d = 1,2$ i $N_h = 1,4$, a w latach następnych $160 \text{ dm}^3/\text{Md}$ przy $N_d = 1,1$ i $N_h = 1,3$,
- Jednostkowe zapotrzebowanie wody na cele bytowo-gospodarcze w zakładach pracy (charakter miasta rolniczo-przemysłowy, pracuje 50% mieszkańców) $10 \text{ dm}^3/\text{Md}$ przy $N_d = 1,1$ i $N_h = 2,2$,
- Jednostkowe zapotrzebowanie wody dla zakładów użyteczności publicznej $20 \text{ dm}^3/\text{Md}$ przy $N_d = 1,1$ i $N_g = 2,2$,
- Zapotrzebowanie wody na cele ogólnokomunalne $16 \text{ dm}^3/\text{Md}$ przy $N_d = 1,0$,
- Zapotrzebowanie wody na cele drobnego przemysłu 10% zapotrzebowania na cele bytowo-gospodarcze przy $N_d = 1,15$,
- Zapotrzebowanie wody na własne potrzeby wodociągu 15% średniego zapotrzebowania,
- Zapotrzebowanie wody p.poż $15 \text{ dm}^3/\text{s}$

Ogólne zapotrzebowanie wody przez miasto

Tabela 53

	2000 r			2010 r			2020 r		
	Qśr d m^3/d	Qmax $\text{d m}^3/\text{d}$	Qmax $\text{h m}^3/\text{h}$	Qśrd m^3/d	Qmax $\text{d m}^3/\text{d}$	Qmax $\text{h m}^3/\text{h}$	Qśr d m^3/d	Qmax $\text{d m}^3/\text{d}$	Qmax $\text{h m}^3/\text{h}$
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Cele bytowo-gosp. mieszkańców	966,9	1084,1	57,5	1239,0	1362,9	71,2	1410,5	1551,6	81,3
Cele bytowo-gospod. w zakł. pracy	34,0	37,4	3,4	37,5	41,3	3,8	41,5	45,7	4,2
Zakłady użyteczności publicznej	136,0	149,6	13,7	150,0	165,0	15,1	166,0	182,6	16,7
Cele ogólnokomunalne	108,8	108,8	4,5	120,0	120,0	5,0	132,8	132,8	5,5
drobny przemysł	96,7	111,2	4,6	123,9	142,5	5,9	141,0	162,2	6,8
razem	1342,4	1491,1	83,7	1670,4	1831,7	101,0	1891,8	2074,9	114,5
potrzeby własne wodociągu	201,4	201,4	8,4	250,6	250,6	10,4	283,8	283,8	11,8
	1543,8		92,1			111,4	2175,6	2358,7	126,3
cele p. poż.			54,0			54,0			54,0
ogółem			146,1			165,4			180,3

Gmina

Do obliczenia zapotrzebowania wody z grupowych wodociągów wiejskich przyjęto:

- wskaźnik zapotrzebowania wody na cele bytowo-gospodarcze mieszkańców w 2000r - 125 dm³/Md przy 80% mieszkańców korzystających z wodociągu, w 2010r - 150 dm³/d przy 95% mieszkańców korzystających z wodociągu i 2020r - 160 dm³/Md przy 100% mieszkańców korzystających z wodociągu, wskaźnik nierównomierności dobowej Nd=1,3 i godzinowej Ng=1,6,
- wskaźnik zapotrzebowania wody dla zakładów użyteczności publicznej 15 dm³/M/d przy Nd=1,1 i Ng=2,5,
- zapotrzebowanie wody dla zwierząt gospodarskich 10% zapotrzebowania na cele bytowo-gospodarcze przy Nd=1,2 i Ng=3,0,
- zapotrzebowanie wody na cele drobnego przemysłu 10% zapotrzebowania na cele bytowo-gospodarcze przy Nd=1,15,
- zapotrzebowanie wody na własne potrzeby wodociągu 15% średniego zapotrzebowania,
- zapotrzebowanie wody p.poż. - 5 l/sek,
- ilość mieszkańców we wsiach podłączonych i planowanych do podłączenia dla poszczególnych grupowych wodociągów.

	2000 r	2010 r	2020 r
-Nierośno	860	1030	990
-Jałówka + miejsc. w gm. Suchowola	1450	1600	1560
-Stock	2210	2100	2000
-Sadowo + planow. Bity Kamień	515	520	500
Zwierzyniec Wielki + miejsc. w gm. Suchowola i planow. Trzyrzeczka i Hamulka	1100	1050	1000
-ujęcie miejskie w Dąbrowie Białost. + planow. Wesołowo, Kirejewszczyzna, Miedzianowo, Nowa Wieś, Nowa i Stara Kamienna	1400	1300	1300

Ogólne zapotrzebowanie wody z poszczególnych wodociągów

Tabela 54

	WODOCIĄG GRUPOWY NIEROŚNO			WODOCIĄG GRUPOWY JAŁÓWKA			WODOCIĄG GRUPOWY STOCK		
	Ośrd m ³ /d	Qmax d m ³ /d	Qmax h m ³ /h	Ośrd m ³ /d	Qmax d m ³ /d	Qmax h m ³ /h	Ośrd m ³ /d	Qmax d m ³ /d	Qmax h m ³ /h
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2000r									
1. cele bytowo-gosp. mieszk..	83,7	108,9	7,3	145,0	188,5	12,6	221,3	287,6	19,2
2. zakłady użyteczności publicznej	10,0	11,0	1,1	17,4	19,1	2,0	26,6	29,3	3,0
3. zwierzęta gospodarskie	8,4	10,1	1,3	14,5	17,4	2,2	22,1	26,5	3,3
4. drobny przemysł	8,4	9,7	0,4	14,5	16,7	0,7	22,1	25,4	1,1
	110,5			191,4			292,1		
5.potrzeby własne wodociągu	16,6	16,6	0,7	28,0	28,0	1,2	43,8	43,8	1,8
razem	127,1	156,3	10,8	219,4	269,7	18,7	335,9	412,6	28,4
6.cele p.poż. 1 pożar			18,0			18,0			18,0
ogółem			28,8			36,7			46,4
2010 r									
1. cele bytowo-gosp. mieszk.	147,0	191,0	12,7	228	296,4	19,8	298,5	388,0	25,9
2. zakłady użyteczności publicznej	14,7	16,2	1,7	22,8	25,1	2,6	29,8	32,8	3,4
3. zwierzęta gospodarskie	14,7	17,6	2,2	22,8	27,4	3,4	29,8	35,8	4,5
4. drobny przemysł	14,7	16,9	0,7	22,8	26,2	1,1	29,8	34,3	1,4
razem	191,1			296,4			387,9		
5.potrzeby własne wodociągu	28,7	28,7	1,2	44,5	44,5	1,9	58,2	58,2	2,4
razem	219,8	270,4	18,5	340,9	419,6	28,8	446,1	549,1	37,6
6. cele p.poż.			18,0			18,0			18,0
ogółem			36,5			46,8			55,6
2020r									
1. cele bytowo-gosp. mieszk..	158,4	205,9	13,7	249,6	324,5	21,6	320,0	416,0	27,7
2. zakłady użyteczności publicznej	14,8	16,3	1,7	23,4	25,7	2,7	30,0	33,0	3,4
3. zwierzęta gospodarskie	15,8	19,0	2,4	25,0	30,0	3,8	32,0	38,4	4,8
4. drobny przemysł	15,8	18,2	0,8	25,0	28,8	1,2	32,0	36,8	1,5
razem	204,8			323,0			414,0		
5.potrzeby własne wodociągu	30,7	30,7	1,3	48,5	48,5	2,0	62,1	62,1	2,6
razem	235,5	290,1	19,9	371,5	457,5	31,3	476,1	586,3	40,0
6. cele p.poż.			18,0			18,0			18,0
ogółem			37,9			49,3			58,0

	WODOCIĄG GRUPOWY SADOWO			WODOCIĄG GRUPOWY ZWIERZYNIEC WIELKI			WODOCIĄG MIEJSKI W DĄBROWIE BIAŁ.		
	Ośrd m ³ /d	Qmax d m ³ /d	Qmax h m ³ /h	Ośrd m ³ /d	Qmax d m ³ /d	Qmax h m ³ /h	Ośrd m ³ /d	Qmax d m ³ /d	Qmax h m ³ /h
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2000r									
1. cele bytowo-gosp. mieszk..	51,3	66,6	4,5	110,0	143,0	9,5	140,0	182,0	12,1
2. zakłady użyteczności publicznej	6,2	6,8	0,7	13,2	14,5	1,5	16,8	18,5	1,9
3. zwierzęta gospodarskie	5,1	6,1	0,8	11,0	13,2	1,7	14,0	16,8	2,1
4. drobny przemysł	5,1	5,9	0,3	11,0	12,7	0,5	14,0	16,1	0,7
razem	67,7			145,2	183,4		184,8		
5.potrzeby własne wodociągu	10,2	10,2	0,4	21,8	21,8	0,9	27,7	27,7	1,15
razem	77,9	95,6	6,7	167,0	205,2	14,1	212,5	233,4	16,8
6.cele p.poż. 1 pożar			18,0			18,0			18,0
ogółem			24,7			32,1			34,8
2010 r									
1. cele bytowo-gosp. mieszk.	75,0	97,5	6,5	150,0	195,0	13,0	184,5	239,8	16,0
2. zakłady użyteczności publicznej	7,5	8,3	0,9	15,0	16,5	1,7	18,5	20,3	2,1
3. zwierzęta gospodarskie	7,5	9,0	1,1	15,0	18,0	2,3	18,5	22,1	2,8
4. drobny przemysł	7,5	8,6	0,4	15,0	17,3	0,7	18,5	21,3	0,9
razem	97,5			195,0			240,0		21,8
5.potrzeby własne wodociągu	14,6	14,6	0,6	29,3	29,3	1,2	36,0	36,0	1,5
razem	112,1	138,0	9,5	224,3	276,1	18,9	276,0	339,5	23,3
6. cele p.poż.			18,0			18,0			18,0
ogółem			27,5			36,9			41,3
2020r									
1. cele bytowo-gosp. mieszk..	80,0	104,0	6,9	160,0	208,0	13,9	208,0	270,4	18,0
2. zakłady użyteczności publicznej	7,5	8,3	0,9	15,0	16,5	1,7	19,5	21,4	2,2
3. zwierzęta gospodarskie	8,0	9,6	1,2	16,0	19,2	2,4	20,8	25,0	3,1
4. drobny przemysł	8,0	9,2	0,4	16,0	18,4	0,8	20,8	23,9	1,0
razem	103,5		9,4	207,0	262,1		269,1		
5.potrzeby własne wodociągu	15,5	15,5	0,6	31,0	31,0	1,3	40,4	40,4	1,7
razem	119,0	146,6	10,0	238,0	293,1	20,1	309,5	381,1	25,0
6. cele p.poż.			18,0			18,0			18,0
ogółem			28,0			38,1			43,0

b) Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów wodociągów przy uwzględnieniu prognozy zapotrzebowania wody

Tabela 55

NAZWA WODOCIĄGU	zatwierdzone zasoby ujęcia m ³ /h	2000 r		2010 r		2020 r	
		zapotrzebowanie Q _{max} h m ³ /h	wykorzystanie zatw. zasob. %	zapotrzebowanie Q _{max} h m ³ /h	wykorzystanie zatw. zasob. %	zapotrzebowanie Q _{max} h m ³ /h	wykorzystanie zatw. zasob. %
1	2	3	4	5	6	7	8
Wodociąg miejski w Dąbrowie Białostockiej	109,0	m.92,1 w.16,8 r 108,9	100	m.111,4 23,3 134,7	123,6	m.126,3 25,0 151,3	138,8
Gmina							
Wodociąg grupowy Nierośno	122,0	10,8 z p.poż. 28,8	13,6 23,6	18,5 z p.poż. 36,5	15,2 29,9	19,9 z p.poż. 37,9	16,3 31,1
Wodociąg grupowy Jałówka	25,0	18,7 z p.poż. 36,7	74,8 146,8	28,8 z p.poż. 46,8	115,0 187,2	31,3 z p.poż. 49,3	125,2 197,2
Wodociąg grupowy Stock	99,0	28,4 z p.poż. 46,4	28,7 46,9	37,6 z p.poż. 55,6	38,0 56,2	40,0 z p.poż. 58,0	40,4 58,6
Wodociąg grupowy Sadowo	57,0	6,7 z p.poż. 24,7	11,8 43,3	9,5 z p.poż. 27,5	16,7 48,2	10,0 z p.poż. 28,0	17,5 49,1
Wodociąg grupowy Zwierzyniec Wielki	58,5	14,1 z p.poż. 32,1	24,6 54,9	18,9 z p.poż. 36,9	32,3 63,1	20,1 z p.poż. 38,1	34,3 65,1
Ogółem gmina	361,5	78,7 z p.poż. 168,7	21,8 46,7	113,3 z p.poż. 203,3	31,3 56,2	121,3 z p.poż. 211,3	33,6 58,5

Z analizy wielkości istniejących wodociągów i prognozy zapotrzebowania wody wynika, że zatwierdzone zasoby wody w mieście Dąbrowa Białostocka pokrywają potrzeby miasta oraz podłączonych i planowanych do podłączenia wsi do 2000r. Biorąc pod uwagę fakt, że sieć wodociągowa miasta połączona jest z siecią wodociagową z ujęcia Nierośno te dwa wodociągi współpracując ze sobą pokrywają potrzeby nawet do 2020 roku.

Z pracujących obecnie 5 grupowych wodociągów wiejskich 4 pokrywają potrzeby okresu kierunkowego 2020 r z dużą rezerwą, z tym, że rezerwa wodociągu w Nierośnie może być wykorzystana dla potrzeb miasta. Ujęcie w Sadowie, mimo rezerwy, nie gwarantuje ciągłości pracy, gdyż oparte jest tylko o jedną studnię i w przypadku jej awarii następuje przerwa w dostawie wody. Przy założonym w prognozie zapotrzebowania wody tempie rozwoju miejscowości podłączonych i planowanych do podłączenia do wodociągu grupowego w Jałówce już w 2010 roku mogą wystąpić nieznaczne niedobory wody ok. 15%, a w 2020r. wzrosną do 25% w godzinach maksymalnego poboru, przy pracy stacji wodociągowej w układzie jednostopniowego pompowania. Stacja ta posiada zbiorniki wyrównawcze, obecnie nieeksploatowane, które po włączeniu pozwolą na zabezpieczenie również potrzeb maksymalnogodzinowych, gdyż w godzinie średniego rozbioru zatwierdzone zasoby mają w 2020 r rezerwę ok. 30%.

2.6.1.2. Kierunki działania i zadania w zakresie zaopatrzenia w wodę.

- a) Zapewnienie ciągłej dostawy wody o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi w ilości pokrywającej potrzeby określone w prognozie zapotrzebowania wody - pkt. 1.1 a poprzez:
- utrzymanie w należytych stanie technicznym z ewentualną modernizacją komunalnych ujęć wody wraz ze stacjami uzdatniania w: Dąbrowie Białostockiej, Nierośnie, Jałówce, Stocku, Sadowie, Zwierzyńcu Wielkim,
 - wykonanie studni awaryjnej ujęcia wody wodociągu w Sadowie,
 - z chwilą wystąpienia niedoborów wody w szczytowym poborze we wsiach podłączonych do stacji wodociągowej w Jałówce, włączenie do eksploatacji zbiorników wyrównawczych i przejście na pracę stacji wodociągowej w układzie dwustopniowego pompowania,
 - zwiększenie pewności i sprawności dystrybucji wody oraz zmniejszenie ilości sytuacji awaryjnych w wyniku diagnozowania stanu technicznego sieci wodociągowej i wymiany niesprawnej armatury (np. zasuwy) oraz odcinków sieci o dużej awaryjności, które są przyczyną przerw w dostawie wody, jej ubytków, okresowego pogorszenia jakości i strat ekonomicznych,
 - rozbudowę sieci wodociągowej w mieście w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zwartej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej istniejącej i projektowanej oraz w miarę zgłaszanych potrzeb zabudowy rozproszonej,
 - rozwój sieci wodociągowej w gminie z wykorzystaniem istniejących wodociągów, w szczególności podłączenie do systemu wsi dotychczas niezawodociągowanych tj.:
 - Kirejowszczyzna, Wesołowo, Miedzianowo, Nowa Wieś, Stara Kamienna i Nowa Kamienna z wodociągu miejskiego w Dąbrowie Białostockiej poprzez przedłużenie sieci wodociągowej z miasta,
 - Bity Kamień z wodociągu Sadowo poprzez przedłużenie sieci wodociągowej z kol. Reszkowce,
 - Trzyrzeczka i Hamulka z wodociągu Zwierzyniec Wielki poprzez przedłużenie sieci wodociągowej z tej wsi,
 - w miarę zgłaszanych potrzeb do gospodarstw kolonijnych,
 - na potrzeby potencjalnego rozwoju poszczególnych wsi,
 - na potrzeby potencjalnego rozwoju turystyki i wypoczynku przewidywanego na terenach wsi Trzyrzeczka, Kamienna Stara i Kamienna Nowa.
 - propozycje rozwoju sieci wodociągowej w mieście i gminie, pokazane w części graficznej, są orientacyjne i mogą ulec zmianom w trakcie szczegółowych analiz projektowych opartych o dokładniejsze rozeznanie stanu istniejącego i uwarunkowań realizacyjnych takich jak n.p. prawno-własnościowych terenu,
 - istniejącą w planie zagospodarowania przestrzennego m. Dąbrowa Białostocka rezerwę pod lokalizację nowego ujęcia utrzymuje się również w „studium”.
- b) Wdrożenie strefy ochrony pośredniej ujęcia wody w Nierośnie poprzez wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i przestrzegania w obrębie jej terenu zakazów:
- odprowadzania ścieków nieoczyszczonych do gruntu oraz ich rolniczego wykorzystania,

- lokalizowania obiektów uciążliwych dla środowiska bez wcześniejszego opracowania oceny ich oddziaływania na środowisko wód podziemnych,
 - magazynowania nawozów sztucznych i naturalnych oraz środków ochrony roślin bez odpowiedniego zabezpieczenia pomieszczeń magazynowych przed przesiąkaniem tych substancji do gruntu,
 - przechowywania i składowania odpadów promieniotwórczych,
 - lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych.
- c) Zabezpieczenie przed likwidacją i przystosowanie do sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego w sytuacjach kryzysowych i ewentualnych potrzeb obrony cywilnej istniejących studni głębinowych określonych szczegółowo w punkcie 5.1.8. „uwarunkowań” studium zlokalizowanych w mieście Dąbrowa Białostocka - 13 szt. i wsiach Różanymstoku - 2, Kamiennej Nowej - 1, Kamiennej Starej - 1 i Trzyczecze - 1.

2.6.2. Odprowadzenie ścieków i unieszkodliwianie odpadów stałych

2.6.2.1. Kierunki i zadania rozwoju systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków sanitarnych.

- a) System kanalizacyjny w mieście i gminie będzie typu rozdzielczego, czyli niezależny system kanalizacji sanitarnej do odprowadzenia ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych i oddzielna kanalizacja deszczowa do odprowadzenia wód opadowych, realizowana w miarę potrzeb przy budowie i modernizacji dróg na terenach zabudowanych.
- b) Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w mieście powinna być prowadzona w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zwartej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej istniejącej i projektowanej.
- c) Kolejność realizacji kanalizacji sanitarnej w mieście
- na terenach zabudowanych, które mogą być podłączone do istniejącej kanalizacji w układzie grawitacyjnym,
 - na terenach zabudowanych, które mogą być skanalizowane grawitacyjnie, ale podłączone do istniejącej kanalizacji sanitarnej wymaga budowy przepompowni,
 - tereny przewidziane pod rozwój budownictwa winny być skanalizowane łącznie z realizacją zabudowy.
- d) Oczyszczenie ścieków zebranych kanalizacją sanitarną wymagać będzie rozbudowy istniejącej oczyszczalni. Przewiduje się budowę mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków I^o, a istniejące stawy będą pełniły rolę oczyszczalni ścieków II°. Teren pod oczyszczalnię ścieków pokazany w części graficznej jest orientacyjny i może ulec zmianie w trakcie szczegółowych analiz projektowych, jednak powinien znajdować się w rejonie istniejących stawów.
- e) Systemy scentralizowane kanalizacji sanitarnej na terenie gminy powinny być rozwijane z uwzględnieniem priorytetów wynikających z następujących kryteriów
- w miejscowościach o największym w skali gminy odsetku ludności w ogóle, a produkcyjnej w szczególności, a także o najprężniejszej gospodarce. Stworzy to większe niż w innych wsiach szanse na uzyskanie od mieszkańców partycypacji finansowych w kosztach inwestycji, a także najefektywniejsze jej wykorzystanie,

- w miejscowościach zwodociągowanych leżących w obrębie strefy ochronnej Biebrzańskiego Parku Narodowego,
 - w miejscowościach, w których zlokalizowane są lub będą komunalne urządzenia obsługi ludności, generujące znaczne w skali lokalnej ilości ścieków sanitarnych, takie jak szkoła, ośrodek zdrowia,
 - w miejscowościach, w których przewiduje się rozwój mieszkalnictwa, sektora gospodarczego, turystyki.
- f) Kolejność rozwoju systemów scentralizowanych kanalizacji sanitarnej w/g kryteriów podanych w punkcie „e”
- budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków we wsi Zwierzyniec Wielki z podłączeniem w układzie grawitacyjno-pompowym wsi Małowista,
 - skanalizowanie i podłączenie za pośrednictwem przepompowni do miejskiej oczyszczalni ścieków wsi : Osmołowszczyzna, Kamienna Stara, Kamienna Nowa i Nowa Wieś (po zwodociągowaniu trzech ostatnich) oraz Brzozowo, Krygło, Nierośno, Łozowo, Mościcha i Grabowo.
- Alternatywne rozwiązanie przewiduje budowę kanalizacji i oczyszczalni ścieków we wsi Kamienna Stara i podłączenie do niej w układzie grawitacyjno-pompowym kanalizacji ze wsi Kamienna Nowa i Nowa Wieś oraz oczyszczalni ścieków we wsi Mościcha i podłączenie do niej systemów kanalizacyjnych grawitacyjno-pompowych z Łozowa, Nierośna, Krugła i Brzozowa.
- budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków we wsiach: Suchodolina, Reszkowce, Harasimowicze i Kropiwna z włączeniem do tej ostatniej ścieków z Szuszałewa i Ostrowa.,
 - skanalizowanie wsi Stock, Grodziszczany z odprowadzeniem ścieków do istniejącej oczyszczalni ścieków w Różanymstoku,
 - dalszy sukcesywny rozwój scentralizowanych systemów kanalizacji może być realizowany poprzez podłączenie za pośrednictwem ewentualnych przepompowni do oczyszczalni sąsiadujących wsi i tak:
 - do oczyszczalni w Zwierzyńcu Wielkim wsie Zwierzyniec Mały, Kuderewszczyzna, Hamulka, Trzyrzeczki, tereny turystyczne,
 - do oczyszczalni w Suchodolinie wsie: Jałówka, Bagny, Wroczyńszczyzna,
 - do oczyszczalni w Reszkowcach wsie: Nowinka, Sadowo, Bity Kamień,
 - do oczyszczalni w Harasimowiczach wieś Jaczno.
- g) Założony długofalowy do 2020 roku proces rozwoju systemów kanalizacji sanitarnej na obszarze gminy winien umożliwić oczyszczenie ok. 85 % wytwarzanych ścieków.

W długofalowym procesie rozwoju, szybki postęp technologii w dziedzinie oczyszczenia ścieków może zaowocować rozwiązaniami dziś nieprzewidywalnymi, a pozwalającymi oczyścić w ramach tych samych nakładów finansowych znacznie większe ilości ścieków niż założono.

- h) Podjęcie decyzji co do budowy oczyszczalni ścieków i scentralizowanego systemu kanalizacyjnego wymagać będzie każdorazowo dokonania:
- sondażu wśród mieszkańców co do chęci i możliwości partycypacji w kosztach inwestycji,
 - stosownych szczegółowych analiz techniczno-ekonomicznych,
 - rozeznania możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
 - wyznaczenia lokalizacji oczyszczalni ścieków i kanałów sanitarnych w trybie planowania miejscowego (wskazane w studium propozycje mają charakter orientacyjny).

- i) Na obszarach zabudowy rozproszonej, w której nieracjonalna jest budowa systemów scentralizowanych przewiduje się preferowanie indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków dla budownictwa mieszkaniowego a dla zakładów produkcyjnych kontenerowych oczyszczalni ścieków. Należy dążyć do eliminowania odprowadzenia ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych, gdyż jest to rozwiązanie nieekonomiczne, uciążliwe dla użytkowników i nie zapewnia ochronę środowiska, zwłaszcza wód gruntowych.

Zbiornik szczelne należy traktować jako rozwiązanie przejściowe na terenach jeszcze nieuźbrojonych, ale przewidzianych do objęcia kanalizacją zbiorową.

- j) Wywóz ścieków z urządzeń lokalnych, których ilość, w miarę rozwoju scentralizowanych systemów kanalizacyjnych, będzie sukcesywnie maleć, w dalszym ciągu będzie odbywać się do punktu zlewnego przy przepompowni w mieście Dąbrowa Białostocka. Zajmować się tym będzie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Dąbrowie Białostockiej na zlecenia mieszkańców i zakładów lub inna ewentualnie powstała prywatna firma, która będzie prowadzić taką działalność.

Uwaga: projektowany system odprowadzania ścieków na terenie gminy obrazuje schemat w skali 1 : 100 000 załączony do części III /tabele i informacje.

2.6.2.2. Kierunki działania i zadania na rzecz realizacji rozwoju systemu usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych

- a) Stworzenie systemu gromadzenia usuwania i unieszkodliwiania odpadów w sposób racjonalny, gwarantujący bezpieczeństwo środowiska i maksymalne wykorzystanie wtórne składników użytkowych, odpowiadającego nowym krajowym przepisom prawnym, w których uwzględniono wymogi Unii Europejskiej (Ustawa z dnia 13 września 1996r o utrzymaniu czystości i porządku w gminach - Dz. U. Nr 132, m. poz. 622 z 1996r oraz Ustawa z dnia 27 czerwca z 1997r) wymagać będzie:

- prawidłowej, zgodnej z założeniami projektowymi, eksploatacji nowo wybudowanego miejsko-gminnego składowiska odpadów stałych,
- budowy II etapu składowiska w końcowej fazie wypełnienia pierwszej, zrealizowanej komory składowania,
- opracowania specjalistycznego projektu techniczno-organizacyjnego systemu uwzględniającego efekty rzeczowe, etapową realizację, wariantowe rozwiązania przejściowe i zasady finansowania,
- przygotowania organizacyjnego selektywnej zbiórki odpadów stałych,
- prowadzenia wśród mieszkańców kampanii promocyjnej selektywnego gromadzenia ,
- wdrożenia opracowanego projektu techniczno-organizacyjnego systemu,
- wyeliminowania spalania odpadów szpitalnych w kotłowni 202 w Dąbrowie Białostockiej w piecu nie przystosowanym do tego celu,
- uporządkowanie sprawy unieszkodliwiania odpadów szpitalnych z Zespołów Opieki Zdrowotnej i Szpitala poprzez bezwzględne stosowanie rozdziału odpadów komunalnych i szpitalnych oraz uzgodnienie z Wojewodą sposobu usuwania i unieszkodliwiania odpadów szpitalnych.

- b) Specjalistyczny projekt techniczno-organizacyjny systemu usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych, wykonany na zlecenie gminy, powinien w szczególności określić:

- mankamenty funkcjonowania dotychczasowego systemu i wstępne opinie mieszkańców co do kierunków jego zmian,
- prognozę co do ilości i składu odpadów, w tym ilości i rodzaj odpadów do recyklingu,
- określenie systemu zbiórki odpadów w miejscu wytwarzania t.j.
 - rozwiązanie wielopojemnikowe, w których ilość pojemników uzależniona jest od ilości zbieranych asortymentów surowców wtórnych (makulatura, metal,

szkło, tworzywo sztuczne, tekstylia), odpadów do unieszkodliwiania przez przedsiębiorstwa specjalistyczne oraz odpadów, których nie można wykorzystać gospodarczo,

- rozwiązanie dwupojemnikowe - surowce wtórne i odpady do unieszkodliwiania w jednym pojemniku z późniejszą segregacją w zbiornicy odpadów i w drugim pojemniku do wywiezienia na składowisko odpadów,
- celowość ekonomiczną i techniczną bezpośredniego odbioru selekcjonowanych odpadów w miejscu wytwarzania i transportu surowców wtórnych do zbiornicy odpadów, a odpadów których nie można wykorzystać gospodarczo na składowisko miejsko-gminne w Dąbrowie Białostockiej, albo zastosowanie kontenerów przy wsiach z okresowo transportowanymi odpadami (w większych ilościach) do zbiornicy odpadów lub na składowisko w zależności od ich rodzaju,
- w przypadku wariantu z kontenerami ich lokalizację z uwzględnieniem: maksymalnej dostępności, w ruchliwych punktach - obok szkół, zakładów usługowych, handlowych itp.,
- z określeniem ilości i lokalizację zbiornic odpadów z wykorzystaniem tam, gdzie to jest możliwe i racjonalne niezagospodarowanych terenów przemysłowo-składowych, pod urządzenia usługowe rolnictwa (miejscowości Dąbrowa Białostocka, Reszkowce, Grzebień, Olsza) bądź wyznaczenie nowych w planie miejscowym,
- określenie niezbędnego wyposażenia zbiornic odpadów,
- określenie warunków techniczno-ekonomicznych do ewentualnego lokalnego przetwarzania surowców wtórnych oraz zachęt do rozwoju tego typu działalności,
- koszty przedsięwzięcia, sposób jego finansowania z uwzględnieniem środków pozyskiwanych z zewnątrz i efektywności użytkowej,
- harmonogram realizacji przedsięwzięcia z uwzględnieniem etapowania i rozwiązań przejściowych.

c) Przygotowanie organizacyjne systemu selektywnej zbiórki odpadów, który w pierwszej kolejności winien być wprowadzony w mieście Dąbrowa Białostocka, wymagać będzie:

- podjęcia przez samorząd gminy uchwały o wprowadzeniu systemu selektywnej zbiórki odpadów i uchwalenie „Regulaminu gospodarki odpadami”, który powinien szczegółowo regulować funkcjonowanie tego systemu, a przede wszystkim określić:
 - rodzaj pojemników jakie powinny być stosowane w systemie,
 - miejsce lokalizacji pojemników,
 - asortymenty surowców wtórnych oraz odpadów do unieszkodliwiania jakie powinny być selektywnie odzyskiwane,
 - sposób usuwania odpadów wielogabarytowych (czy mieszkańcy we własnym zakresie wywożą do zbiornic odpadów, czy następuje zbiórka odpadów wystawionych przed posesją w określonych dniach np. raz w kwartale),
 - graniczną częstotliwość wywozu pojemników z odpadami,
 - co należy robić z odpadami niezagospodarowanymi,
 - zadania i odpowiedzialność przedsiębiorstw obsługujących system,
 - system opłat za wywóz i utylizację odpadów z uwzględnieniem zachęt do selektywnej zbiórki odpadów,

- obowiązki mieszkańców, administracji budynków mieszkalnych i innych podmiotów gospodarczych objętych systemem,
- sankcje administracyjne i ekonomiczne w przypadku niewłaściwego wypełniania zadań przez uczestników selektywnej zbiórki odpadów.

2.6.3. Zaopatrzenie w ciepło

2.6.3.1. Podstawowe kierunki rozwoju systemów grzewczych

- Sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energii cieplnej do celów grzewczych takich jak: olej opałowy, gaz płynny, gaz ziemny (po zgazyfikowaniu miasta i gminy) energia elektryczna, jak również niekonwencjonalne źródła (energia słoneczna, wiatr) w celu zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska.
- Wprowadzanie nowoczesnych, wysokosprawnych, zautomatyzowanych urządzeń grzewczych na paliwo ekologiczne, gwarantujących małe zużycie paliwa, ułatwioną obsługę i zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji jak również nowych rozwiązań technicznych w wewnętrznych instalacjach grzewczych.
- Ekologizacja nośników energii cieplnej powinna być wprowadzona w pierwszej kolejności w większych źródłach ciepła t.j. zaopatrujących budownictwo wielorodzinne, obiekty użyteczności publicznej i zakłady produkcyjne.
- Zmniejszenie strat ciepłych w budynkach poprzez stosowanie w nowo wznoszonych konstrukcjach z uwzględnieniem racjonalnej gospodarki energetycznej, a w istniejących o złych warunkach termoizolacyjnych poprzez dodatkową izolację, uszczelnienie i wymianę okien.

2.6.3.2. Główne zadania w zakresie rozwoju systemów grzewczych

- Uwzględniając kryteria podane w punkcie 1c w pierwszej kolejności powinna być przeprowadzona modernizacja z przejściem na paliwo ekologiczne następujących kotłowni:

w centrum miasta Dąbrowa Białostocka

- osiedlowa przy ul. Szkolnej - własność gminy,
- osiedlowa przy ul. 1000-Lecia Państwa Polskiego 15 - Spółdzielni Mieszkaniowej,
- Internatu Zespołu Szkół przy ul. 1000-Lecia Państwa Polskiego 24,
- Szkoły Podstawowej przy ul. Południowej,
- Urzędu Miasta i Gminy przy ul. 1-go Maja 1 oraz zakładowych,
- Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej przy ul. 3-go Maja 39,
- P.P.U."Ośrodek Maszynowy" przy ul. Kunawina 66,
- Bazy Technicznej Transportu Mleczarskiego przy ul. Braci Łozowskich 1,
- Pawilonu handlowego „Spółdzielca” przy ul. Południowej,
- Magazynów GS przy ul. 1000-Lecia Państwa Polskiego.

na terenie gminy

- Zespołu Szkół Rolniczych w Różanymstoku.

- b) Działaniami wspomagającymi modernizację podaną w punkcie "a" może być egzekwowanie proekologicznych rozwiązań w trakcie przebudowy źródeł dla zwiększenia ich mocy oraz dotacje na ten cel z Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
- c) Kontrola i restrykcje w stosunku do emiterów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń atmosfery.
- d) Realizacja systemu gazowniczego i rozwój elektroenergetycznego z uwzględnieniem potrzeb ciepłych budownictwa.
- e) Propagowanie najnowszych osiągnięć techniki ciepłowniczej z wykorzystaniem paliw proekologicznych.
- f) Preferowanie zaopatrzenia w ciepło nowo wznoszonych budynków z kotłowni na paliwo ekologiczne
- g) Propagowanie stosownych dociepleń budynków istniejących i projektowanych.
- h) Propagowanie i ewentualna realizacja przy pomocy środków zewnętrznych organizacji proekologicznych niekonwencjonalnych rozwiązań ciepłowniczych takich jak np. baterie słoneczne, elektrownie wiatrowe.

2.6.4. Elektroenergetyka

- I. Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa i gminy oraz dostarczenie energii w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym w sposób ciągły wymagać będzie:
 - a) rozbudowy systemu poprzez:
 - budowę linii WN 110 kV „Polanka” Czarna Białostocka - Sidra - Augustów, której trasa przebiega częściowo przez gminę Dąbrowa Białostocka,
 - budowy wyjść liniowych SN 15 kV z rozbudowanego RPZ-tu 110/15 kV w Dąbrowie Białostockiej z wyodrębnieniem linii terenowych i miejskich w kierunkach:
 - Dryga
 - Pokośna - Korycin
 - Sokółka - Makowlany
 - Nowy Dwór
 - Lipsk
 - Bieniowce
 - Trzyrzeczki - Sztabin
 - budowy nowych odcinków linii SN 15 kV dla podłączenia poszczególnych projektowanych stacji transformatorowych na terenie miasta i gminy,
 - budowy linii kablowych
 - RPZ stacja „Szpital”
 - stacja Nr 35 przy ul. Południowej - stacja Nr 242 przy ul. 1000-Lecia
 - zarezerwowanie terenów i budowy nowych stacji transformatorowych dla terenów zabudowy mieszkaniowej i potencjalnej działalności gospodarczej, produkcyjno-usługowej i rekreacyjno-turystycznej w:
 - Dąbrowie Białostockiej,
 - we wsiach i koloniach - Nierośnie, Małyszówce, Łozowie, Brzozowie, Jasionówku, Kirejewszczyźnie, Różanymstoku - młyn.

b) modernizacji systemu poprzez:

- remont linii WN 110 kV Sokółka - Dąbrowa Białostocka - Augustów,
- remont linii SN 15 kV na odcinku Bagny - Lewki - Zwierzyniec Wielki - Hamulka,
- modernizację linii SN 15 kV w miejscach wymiany stacji transformatorowych na nowe jednostki,
- wymianę stacji transformatorowych we wsiach: Nierośno, Łozowo, Brzozowo-Jasionówka,
- remont stacji transformatorowych we wsiach: Małyszówka, Łozowo, Olsza, Brzozowo-Jasionówka, Wrocieńszczyzna, Kirejewszczyzna, Miedzianowo,
- stosownie do potrzeb modernizację linii n.n.

Program reelektryfikacji gminy Dąbrowa Białostocka**Tabela 56**

Lp.	Nazwa obiektu	Linia SN		St.TR.SN/nn		Linia nn		Oświetlenie uliczne		
		długość -ść km	koszt tys.zł.	ilość szt.	koszt tys. zł.	długość -ść km	koszt tys.zł.	długość -ść km	ilość op. szt	koszt tys.zł
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Linia SN 15kV Zwierzyniec W.- Domuraty	4,8	189	-	-	-	-	-	-	-
2	Różanystok ST Nr 126	1,3	27	1	13	2,4 14 szt.	82,8	-	-	-
3	Nierośno ST Nr 544	1	30	2	24	3 15szt	86	-	-	-
4	Linia SN 15 kV- odg.Ostrowie	2,9	43	-	-	-	-	-	-	-
5	Linia SN 15 kV- odg.Szuszałewo	0,7	23	-	-	-	-	-	-	-
6	Wyjście z WRS Dąbrowa w kier. Nierosno-Krugło- Jasionówka	1,2	54	-	-	-	-	-	-	-
7	Jasionówka ST Nr 552	1,1	31	2	26	1,5 59szt	76	-	29	15
8	Osmołowszczyzna ST Nr 558	-	1	1	4	1,2 42szt	72	-	20	10
9	Małyszówka ST Nr 560	1,6	48	4	53	2,2 20szt	42	-	-	-
10	Linia SN 15 kV-odg. Miedzianowo	1,7	57	-	-	-	-	-	-	-
11	Łozowo kol. ST Nr 538	1,6	43	2	24	1,6 9szt	36	-	-	-
12	Łozowo kol. ST Nr 542	1,4	42	3	37	3,1 16szt	52	-	-	-
13	Brzozowo-Jasionówka kol. ST Nr 553	0,8	19	2	24	0,9 15szt	24	-	-	-
14	Olsza ST Nr 65	-	-	1	4	0,9 25szt	52	-	23	11,5
15	Lewki ST Nr 874	-	6	1	4	2 26szt	91	-	-	-
16	Brzozow-Jasionówka kol. ST Nr 554	0,3	10	2	17	1,5 14szt	33	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
17	Brzozowo-Jasionówka kol. ST Nr 555	1,3	34	3	39	2,9 27szt	62	-	-	-
18	Brzozowo-Jasionówka kol. ST Nr 556	1	30	3	37	0,6 17szt	30	-	-	-
19	Małyszówka kol. ST Nr 559	1	30	2	24	2,4 22szt	54	-	-	-
20	Wrocieńszczyzna kol. ST Nr 593	1,4	42	3	37	3 14 szt	49	-	-	-
21	Kirejewszczyzna ST Nr 277	0,35	14	2	17	2,1 10szt	40,5	-	6	3
22	Miedzianowo kol. ST Nr 579	1,7	46	3	37	0,6 14szt	24	-	-	-
		27,15	819	37	421	59,8 349 szt	906,3	-	78	39,5

II. Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemów elektroenergetycznych dla otoczenia zakłada się osiągnąć poprzez:

- budowę linii energetycznych w sposób niekolizyjny z długofalowym rozwojem osadnictwa oraz chronionymi elementami środowiska przyrodniczego,
- stosowanie w przypadku konieczności prowadzenia linii napowietrznych WN w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowo-usługowej rozwiązań technicznych i normatywnych stref ochronnych, zmniejszających do minimum wpływ w/w linii na ludzi i środowisko,
- stosowanie układów dwutorowych linii SN na terenach intensywnego zainwestowania,
- stosowanie do przesyłu energii elektrycznej w zakresie SN 15 kV linii kablowych, na terenach intensywnie zabudowanych, objętych ochroną konserwatorską i ekologiczną,
- utrzymywanie rezerwy terenów pod urządzenia energetyczne a w szczególności określenia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego ich przeznaczenia i warunków zagospodarowania.

2.6.5. Telekomunikacja

Dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy oraz podniesienie standardu usług telekomunikacyjnych, wymagać będzie:

- budowy linii światłowodowej od istniejącej: Suchowola - Sztabiń - Domuraty w kierunku Zwierzyniec Wielki - Dąbrowa Białostocka - Różanystok - Nowy Dwór,
- wymiany centrali telefonicznej analogowej w Dąbrowie Białostockiej na cyfrową oraz likwidacji central ręcznych i ustawienie 2 central kontenerowych cyfrowych w Zwierzyńcu i Różanymstoku,
- rozbudowy sieci abonenckich w rejonach, gdzie występuje zapotrzebowanie,
- utrzymania istniejących urządzeń telekomunikacyjnych abonenckich w dobrym stanie technicznym.

2.6.6. Gazownictwo

Zapewnienie dostaw gazu ziemnego do roku 2010 dla wszystkich wsi gminy jest podstawową przesłanką rozwoju systemu.

Szacuje się, że docelowo pobór roczny energii w gminie Dąbrowa Białostocka wynosić będzie 6,56 mln m³/rok, a w mieście Dąbrowa Białostocka - 7,00 mln m³/rok.

Główne elementy realizacji systemu gazowniczego w gminie, zapewniającego dostawę w/w ilości gazu ziemnego, to budowa:

- a) gazociągu magistralnego w/c Lipsk - Dąbrowa Białostocka - Sokółka oraz Dąbrowa Białostocka - Suchowola - Jaświły - Goniądz, alternatywnie gmina będzie zasilana z gazociągu JAMAŁ od strony woj. łomżyńskiego gazociągiem Suchowola - Dąbrowa Białostocka - Sokółka,
- b) 1 stacji redukcyjno-pomiarowej I stopnia oraz posterunku gazu w Dąbrowie Białostockiej,
- c) wewnętrznej gminnej sieci średniego ciśnienia.

Zakłada się etapową realizację gazyfikacji na terenie gminy.

Priorytety tej realizacji to:

- a) pierwszeństwo wsi o największym zadeklarowanym przez mieszkańców zapotrzebowaniu na gaz i ew. partycypacji w tym położonych najbliższej stacji redukcyjno-pomiarowych i tworzących ciągi liniowe,
- b) pierwszeństwo wsi, w których będą względnie duże odbiory gazu na potrzeby ciepłowniczych urządzeń obiektów komunalnych (np. szkoły, ośrodki zdrowia itp.) oraz obiektów gospodarczych,
- c) pierwszeństwo terenów istniejącej i projektowanej zwartej zabudowy mieszkaniowo-usługowej.

Projektowanie sieci gazowych średniego ciśnienia winno uwzględniać tam, gdzie jest to racjonalne z techniczno-ekonomicznego punktu widzenia i możliwe do koordynacji czasowej - obsługę położonych blisko sieci miejscowości gmin sąsiadujących.

Powyższe działanie wymaga stosownych uzgodnień z władzami zainteresowanych gmin i ludnością wsi.

2.7. Obrona cywilna i ochrona przeciwpożarowa

W gospodarce przestrzennej gminy należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej:

2.7.1. Obrona cywilna

- a) W rejonach budownictwa wielorodzinnego należy przewidywać rezerwę terenów pod budowle ochronne (schrony, ukrycia, szczeliny),
- b) W budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno-usługowych i mieszkalnych - należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidzieć schrony i ukrycia,

- c) W rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w podpiwniczeniach budynków przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej Państwa.
- d) Bez względu na typ zabudowy zarezerwować należy tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę/dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności powinna wynosić najwyżej 800m.
- e) Istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych.
- f) Oświetlenia zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do zaciemnienia i wygaszenia.
- g) Należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożenia poprzez syreny alarmowe przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m.
- h) Układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki:
 - szerokość ulicy powinna uniemożliwić ewentualne zagruzowanie,
 - powinny być połączenia z traktami przelotowymi - zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
 - należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi,
- i) Przy opracowywaniu miejscowych planów wsi, osiedli w skali 1:1000 należy na przedsięwzięcia obrony cywilnej wykonać aneks do planu.
- j) Należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej nie dopuszczając do ich likwidacji.
- k) Wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego należy przed ich uchwaleniem przez Radę Miasta i Gminy uzgadniać z Wojewódzkim Inspektorem Obrony Cywilnej w Białymstoku.

2.7.2. Ochrona przeciwpożarowa

- a) Należy zachować istniejące w gminie obiekty straży pożarnej we wsiach: Bagny, Grzebień, Jaczno, Kamienna Stara, Olsza, Ostrowie, Suchodolina oraz w mieście Dąbrowa Białostocka,
- b) Przy realizacji sieci wodociągowej należy przewidywać na terenach zabudowanych odpowiednią ilość hydrantów dla celów przeciwpożarowych, sytuowanych w odległości ok. 100 m. od siebie.
- c) Przy projektowaniu i modernizacji obiektów przemysłowych i usługowych należy przewidywać drogi pożarowe - dostępne do obiektów.
- d) Dla nowoprojektowanych i modernizowanych budynków mieszkalnych i innych należy przewidywać niepalne pokrycia dachów.
- e) Należy dążyć do eliminacji niepalnych pokryć dachów na istniejących budynkach.
- f) Wszystkie budynki mieszkalne i niemieszkalne powinny posiadać instalacje odgromowe.

Przedsięwzięcia wymienione pod literami a,b,c,d powinny być uzgadniane z Rejonową Komendą Państwowej Straży Pożarnej.

2.8. Kierunki działań i zadania władz samorządowych w celu realizacji polityki przestrzennej gminy.

Rozwój lokalny powinien być rozumiany jako kompleks pozytywnych przeobrażeń jakościowych dotyczących obszaru gminy w zakresie poziomu życia ludności tu zamieszkałej.

Szeroko pojęty rozwój gminy jest procesem złożonym, ukierunkowanym na wykorzystanie zasobów ludzkich, potencjału produkcyjnego i usługowego oraz struktur instytucjonalnych.

W celu realizacji założonej polityki przestrzennej gminy władze samorządowe powinny:

- a) być rzeczywistym gospodarzem obszaru gminy i zajmować się wszystkimi składnikami gospodarki gminy, niezależnie od charakteru własności i rozwiązań instytucjonalnych,
- b) odpowiadać za rozwój gminy, nie ograniczając się jedynie do działań doraźnych, lecz zajmować się również tworzeniem i realizacją strategii rozwoju,
- c) realizować zadania, do których jest powołana (zaspokojenie potrzeb wspólnoty gminnej), nie tylko swoimi bezpośrednimi przedsięwzięciami, lecz także za pośrednictwem działań podmiotów innych, a więc ogółu podmiotów gospodarujących na terenie gminy. Władza gminna ma za zadanie kształtować zachowania podmiotów gospodarczych pod kątem osiągania założonych celów strategii rozwoju gminy.

Zadaniem gminy służącym osiągnięciu celu to przede wszystkim ożywienie (poprawa) gospodarki i tworzenie klimatu do lokalizacji i dobrego funkcjonowania podmiotów gospodarczych w gminie.

Realizacja zadań władz lokalnych może się odbywać poprzez:

- działania własne zmierzające do lokalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych kapitału zewnętrznego na terenie gminy,
(w tych działaniach niezbędny jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, by móc oferować tereny lub obiekty pod zainwestowanie).
- stwarzanie ułatwień dla istniejących i nowo powstających firm - zwłaszcza w początkowym okresie działania podmiotów gospodarczych.

Narzędziami w realizacji polityki przestrzennej gminy są:

- a) polityka finansowa realizowana w budżecie gminy (świadome stwarzanie ulg w podatkach, zróżnicowane opłaty za korzystanie ze środowiska,
- b) współpraca z władzami regionalnymi,
- c) skuteczne funkcjonowanie instytucji wspierających biznes,
- d) programy rozwoju, w tym miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- e) kontrakt zawarty między gminą a organami Państwa (może być zawarta umowa między gminą a Wojewodą z udziałem podmiotów gospodarczych w sprawie pomocy gminie w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, upiększania wsi, budowa urządzeń kulturalnych, budowa sieci transportowych itp.)

CZEŚĆ III

TABELE I INFORMACJE

Tabela III. 1

Struktura użytkowania gruntów miasta i gminy

Dąbrowa Białostocka w latach 1988 - 1995

Lp.	Grunty	1988 r		1995r.	
		ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6
1	Powierzchnia ogółem	26395	100,0	26395	100,0
	-miasto	2264	100,0	2264	100,0
	-wieś	24131	100,0	24131	100,0
	w tym: gospodarka uspołeczniona	21859	82,8	22325	84,6
	-miasto	1904	84,1	1960	86,8
	-wieś	19955	82,7	20365	84,4
	gospodarka uspołeczniona	4536	17,2	4070	15,4
	-miasto	360	15,9	304	13,4
	-wieś	4176	17,3	3766	15,6
1.1.	Użytki rolne ogółem	19741	74,8	19786	75,0
	-miasto	1867	82,5	1854	81,9
	-wieś	17874	74,1	17932	74,3
	w tym :gospod. nieuspołeczniona	18867	95,6	19249	97,3
	-miasto	1801	96,5	1792	96,7
	-wieś	17066	95,4	17457	97,4
	gospod. uspołeczniona	874	4,4	537	2,7
	-miasto	66	3,5	62	3,3
	-wieś	808	4,6	475	2,6
1.1.1	Grunty orne	12307	62,3	12131	61,3
	-miasto	1244	66,6	1214	65,5
	-wieś	11063	62,0	10917	60,9
	w tym :gospod. nieuspołeczniona	11640	94,6	11722	96,6
	-miasto	1183	95,1	1170	96,4
	-wieś	10457	94,5	10552	96,6
	gospod. uspołeczniona	667	5,4	409	3,4
	-miasto	61	4,9	44	3,6
	-wieś	606	5,5	365	3,4
1.1.2	Sady	134	0,7	196	1,0
	-miasto	23	1,2	25	1,3
	-wieś	111	0,6	171	1,0
	w tym :gosp. nieuspołeczniona	131	97,8	191	97,4
	-miasto	23	100,0	23	92,0
	-wieś	108	97,3	168	98,2
	gosp. uspołeczniona	3	2,2	5	2,6
	-miasto	-	-	2	8,0
	-wieś	3	2,7	3	1,8

c.d. T.III.1

1	2	3	4	5	6
1.1.3	Łąki	3178	16,1	3206	16,2
	-miasto	132	7,1	144	7,8
	-wieś	3046	17,0	3062	17,0
	w tym: gosp. nieuspołeczniona	3095	97,4	3175	99,0
	-miasto	132	100,0	137	95,1
	-wieś	2963	97,3	3038	99,2
	gosp. uspołeczniona	83	2,6	31	1,0
1.1.4	Pastwiska	4122	20,9	4253	21,5
	-miasto	468	25,1	471	25,4
	-wieś	3654	20,4	3782	21,1
	w tym: gosp. nieuspołeczniona	4001	91,1	4161	97,8
	-miasto	463	98,9	462	98,1
	-wieś	3538	96,8	3699	97,8
	gosp. uspołeczniona	121	2,9	92	2,2
1.2.	Lasy	4100	15,5	4156	15,7
	-miasto	40	1,8	73	3,2
	-wieś	4060	16,8	4083	16,9
	w tym: gosp. nieuspołeczniona	1716	41,8	1753	42,2
	-miasto	28	70,0	60	82,2
	-wieś	1688	41,6	1693	41,5
	gosp. uspołeczniona	2384	58,2	2403	57,8
1.3.	Pozostałe grunty	2554	9,7	2453	9,3
	-miasto	357	15,7	337	14,9
	-wieś	2197	9,1	2116	8,8
	w tym: gosp. nieuspołeczniona	1276	50,0	1323	53,9
	-miasto	75	21,0	108	32,0
	-wieś	1201	54,7	1215	57,4
	gosp. uspołeczniona	1278	50,0	1130	46,1
	-miasto	282	79,0	229	68,0
	-wieś	996	45,3	901	42,6

Źródło: a) Rocznik Statystyczny woj. Białostockiego 1989, WUS Białystok
b) Wyniki spisu rolnego 1995, WUS Białystok 1995r.

Tabela III.2

Miasto i gmina Dąbrowa Białostocka
STRUKTURA LUDNOŚCI WG. PŁCI I WIEKU
w 1988 r.

Lp	WIEŚ	LUDNOŚĆ OGÓŁEM	w tym:				0 - 17 lat	
			MĘŻCZYŹNI		KOBIETY		RAZEM	%
			ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	OGÓŁEM M. i G.	13798	6915	50,1	6883	49,9	4192	30,4
	M. DĄBROWA	6074	2995	49,3	3079	50,7	2178	35,9
	Gm. DĄBROWA	7724	3920	50,8	3804	49,2	2014	26,1
1.	MAŁOWISTA	243	133	54,7	110	45,3	58	23,9
2.	TRZYRZECZKI	85	48	56,5	37	43,5	23	27,1
3.	NOWA KAMIENNA	177	84	47,5	93	52,5	46	26,0
4.	ZWIERZYNIEC WIELKI	172	90	52,3	82	47,7	48	27,9
5.	KUDEREWSZCZYŻNA	86	50	58,1	36	41,9	24	27,9
6.	HAMULKA	82	41	50,0	41	50,0	32	39,0
7.	ZWIERZYNIEC MAŁY	116	57	49,1	59	50,9	37	31,8
8.	STARA KAMIENNA	431	214	49,7	217	50,3	89	20,6
9.	SZUSZALEWO	145	73	50,3	72	49,7	36	24,8
10.	NOWA WIEŚ	206	109	52,9	97	47,1	47	22,8
11.	OSMOŁOWSZCZY- ŻNA	156	80	51,3	76	48,7	43	27,6
12.	GRABOWO	197	97	49,2	100	50,8	42	21,3
13.	KROPIWNO	187	95	50,8	89	49,2	36	19,3
14.	PIĘCIOWŁOKI	50	28	56,0	22	44,0	15	30,0
15.	LEWKI	73	38	52,0	35	49,0	17	23,3
16.	OLSZA	121	65	53,7	56	46,3	31	25,6
17.	SADEK	59	33	55,9	26	44,1	11	18,6
18.	MIEDZIANOWO	169	87	51,5	82	48,5	45	26,6
19.	BAGNY	225	119	52,9	106	47,1	70	31,1
20.	PODBAGNY	52	28	53,8	24	46,2	10	19,2
21.	KIREJEWSZCZYŻNA	50	23	46,0	27	54,0	18	36,0
22.	OSTROWO	344	169	49,1	175	50,9	75	21,8
23.	STOCK	285	140	49,1	145	50,9	74	26,0
24.	HARASIMOWICZE	277	147	53,1	130	46,9	63	22,7
25.	JACZNO	119	58	48,7	61	51,3	25	21,0
26.	RÓŻANYSTOK	455	196	43,1	259	56,9	196	43,1
27.	WESOŁOWO	50	20	40,0	30	60,0	16	32,0
28.	WROCZYŃSZCZYŻNA	96	49	51,0	47	49,0	31	32,3
29.	JAÓWKA	248	128	51,6	120	48,4	67	27,0
30.	SŁAWNO	82	44	53,7	38	46,3	13	15,9
31.	WIAZÓWKA	99	51	51,5	48	48,5	36	36,4
32.	SUCHODOLINA	105	51	48,6	54	51,4	25	23,8
33.	BRZOZOWO	275	138	50,2	137	49,8	75	27,3
34.	KRUGŁO	205	113	55,1	92	44,9	34	16,6
35.	GRODZISZCZANY	309	152	49,2	157	50,8	72	23,3
36.	GRZBIENIE	325	165	50,8	160	49,2	64	19,7
37.	NIEROŚNO	375	183	48,8	192	51,2	111	29,6
38.	SADOWO	157	83	52,8	74	47,2	36	22,9

c.d. T.III.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
39.	NOWINKA	46	26	56,5	20	43,5	12	26,1
40.	ŁOZOWO	334	163	48,8	171	51,2	104	31,1
41.	BITY KAMIEŃ	34	19	55,9	15	44,1	7	20,6
42.	RESZKOWCE	334	182	54,5	152	45,5	74	22,1
43.	MOŚCICHA	91	51	56,0	40	44,0	25	27,5
	WOJEWÓDZTWO	686906	336209	48,9	350697	51,1	199154	29,0
	MIASTO	415674	198704	47,8	216970	52,2	129621	31,2
	WIEŚ	271232	137505	50,7	133727	49,3	69533	25,6

c.d. T. III.2

Lp.	WIEŚ	16-59 /64 lata						60/65 i więcej	
		OGÓŁEM		MĘŻCZYŹNI 18-64		KOBIEТЫ 18-59		OGÓ- ŁEM	%
		ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%
1	2	10	11	12	13	14	15	16	17
	OGÓŁEM M. i G.	7466	54,1	4050	58,6	3416	49,6	2140	15,5
	M. DĄBROWA	3328	54,8	1677	56,0	1651	53,6	568	9,3
	GM. DĄBROWA	4138	53,6	2373	60,5	1765	46,4	1572	20,3
1.	MAŁOWISTA	145	59,7	82	61,6	63	57,3	40	16,4
2.	TRZYRZECZKI	52	61,2	31	64,6	21	56,8	10	11,7
3.	NOWA KAMIENNA	116	65,6	57	67,9	59	63,4	15	8,5
4.	ZWIERZYNIĘC WIELKI	101	58,7	50	55,6	51	62,2	23	13,4
5.	KUDEREWSZCZ- ZNA	49	57,0	27	54,0	22	61,1	13	15,1
6.	HAMULKA	32	39,0	18	43,9	14	34,1	18	22,0
7.	ZWIERZYNIĘC MAŁY	56	48,3	30	52,6	26	44,1	23	19,1
8.	STARA KAMIENNA	261	60,6	137	64,0	124	57,1	81	18,8
9.	SUSZALEWO	89	61,4	48	65,7	41	56,9	20	13,8
10.	NOWA WIEŚ	128	62,1	77	70,6	51	52,6	31	15,1
11.	OSMOŁOWSZCZY- ZNA	88	56,4	46	57,5	42	55,3	25	16,0
12.	GRABOWO	127	64,5	69	71,1	58	58,0	28	14,2
13.	KROPIWNO	117	62,6	61	64,2	56	62,9	31	18,1
14.	PIĘCIOWŁOKI	22	44,0	13	46,4	9	40,9	13	26,0
15.	LEWKI	40	54,8	22	57,9	18	51,4	16	21,9
16.	OLSZA	63	52,1	36	55,4	27	48,2	27	22,3
17.	SADEK	39	66,1	23	69,7	16	61,5	9	15,3
18.	MIEDZIANOWO	96	56,8	56	64,4	40	48,8	28	16,4
19.	BAGNY	125	55,6	70	58,8	55	51,9	30	13,3
20.	PODBAGNY	33	63,5	18	84,3	15	62,5	9	17,3
21.	KIREJEWSZCZYŻNA	26	52,0	10	43,5	16	59,3	6	12,0
22.	OSTROWO	200	58,1	107	63,3	93	53,1	69	20,1
23.	STOCK	170	59,6	88	62,9	82	56,6	41	14,4
24.	HARASIMOWICZE	166	60,0	89	60,5	77	59,2	48	17,3
25.	JACZNO	67	56,3	33	56,9	34	55,7	27	22,7
26.	RÓŻANYSTOK	235	51,6	106	54,1	127	49,0	24	5,3
27.	WESOŁOWO	27	54,0	11	55,0	16	53,3	7	14,0
28.	WROCZYŃSZCZYŻNA	50	52,1	29	59,2	21	46,7	15	15,4
29.	JAŁÓWKA	136	54,8	77	60,2	59	49,2	45	18,2
30.	SŁAWNO	46	56,1	23	52,3	23	60,5	23	28,0
31.	WIAZÓWKA	49	49,5	24	47,1	25	52,0	14	14,1
32.	SUCHODOLINA	61	58,1	32	62,7	29	53,7	19	18,1
33.	BRZÓZOWO	150	54,5	80	58,0	70	51,1	50	18,2
34.	KRUGŁO	130	63,4	72	62,7	58	63,0	41	20,0
35.	GRODZISZCZANY	179	57,9	93	61,2	86	54,8	58	18,8
36.	GRZEBIENIE	206	63,3	113	68,5	93	58,1	55	17,0
37.	NIEROŚNO	207	55,2	106	57,9	101	52,6	57	15,2
38.	SADOWO	93	59,2	48	57,8	45	60,8	28	17,9
39.	NOWINKA	23	50	14	53,8	9	45,0	11	23,9
40.	ŁOZOWO	184	55,1	100	61,3	84	49,1	46	13,8
41.	BITY KAMIEŃ	16	47,0	8	42,1	8	53,3	11	32,4
42.	RESZKOWCE	190	56,9	108	59,3	82	53,9	70	21,0
43.	MOŚCICHA	52	57,1	30	58,8	22	55,0	14	15,4

c.d. T.III.2

1	2	10	11	12	13	14	15	16	17
	WOJEWÓDZTWO	408929	59,5	202438	60,2	206491	58,9	78823	11,5
	MIASTO	252991	60,9	120143	60,5	132848	61,2	33062	7,9
	WIEŚ	155938	57,5	82295	59,8	73643	55,1	45761	16,9

Źródło: NSP 1988 r.

Tabela III.3

LUDNOŚĆ CZYNNA ZAWODOWO OGÓŁEM
W GM. DĄBROWA BIAŁOSTOCKA W 1988R.

Lp.	WIEŚ	LUDNOŚĆ CZYNNA ZAWODOWO							
		Ogółem	w tym kobiety	w tym gosp. uspołeczniona		w tym Razem	w tym w tym kobiety	rolnictwie w tym uspołecznione gosp. rolne	
				razem	w tym kobiety			razem	w tym kobiety
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	MIASTO DĄBROWA	2995	1440	2352	1214	940	332	470	127
	GMINA DĄBROWA	4426	1985	752	321	3829	1684	205	28
1.	MAŁOWISTA	133	54	13	2	123	52	3	-
2.	TRZYRZECZKI	44	15	1	-	43	15	-	-
3.	NOWA KAMIENNA	113	52	29	8	90	44	6	-
4.	ZWIERZYNIĘC WIELKI	103	50	19	14	82	37	3	1
5.	KUDEREWSZCZYŻNA	45	19	3	-	43	19	1	-
6.	HAMULKA	26	10	-	-	25	10	-	-
7.	ZWIERZYNIĘC MAŁY	67	32	4	-	63	31	2	-
8.	STARA KAMIENNA	286	138	66	25	232	114	12	-
9.	SZUSZLEWO	95	46	12	9	85	37	2	-
10.	NOWA WIEŚ	130	57	15	9	117	48	2	-
11.	OSMOŁOWSZCZYŻNA	104	49	8	7	95	41	1	-
12.	GRABOWO	122	52	28	8	112	44	18	-
13.	KROPIWNO	119	55	12	6	109	49	2	-
14.	PIĘCIOWŁOKI	27	10	-	-	27	10	-	-
15.	LEWKI	47	21	1	1	46	20	-	-
16.	OLSZA	76	33	11	3	74	33	9	3
17.	SADEK	41	17	3	2	38	15	-	-
18.	MIEDZIANOWO	100	44	8	5	89	39	-	-
19.	BAGNY	123	55	20	5	110	51	8	1
20.	PODBAGNY	40	17	6	2	36	16	2	1
21.	KIREJEWSZCZYŻNA	29	17	1	-	27	17	-	-
22.	OSTROWO	215	98	28	10	196	91	11	3
23.	STOCK	157	68	62	25	119	46	26	3
24.	HARASIMOWICZE	166	71	17	6	153	66	5	1
25.	JACZNO	76	36	15	7	63	30	3	1
26.	RÓŻANYSTOK	139	67	123	62	33	6	32	6
27.	WESOŁOWO	28	16	2	2	25	14	-	-
28.	WROCZYŃSZCZYŻNA	48	21	4	-	47	21	3	-
29.	JAŁÓWKA	121	51	17	7	105	44	1	-
30.	SŁAWNO	56	26	5	1	52	25	2	-
31.	WIAZÓWKA	55	27	2	-	52	27	-	-
32.	SUCHODOLINA	65	30	9	6	57	24	1	-
33.	BRZOZOWO	138	60	11	57	130	56	3	1
34.	KRUGŁO	128	54	17	7	114	47	3	-
35.	GRODZISZCZANY	167	74	48	21	123	54	12	1
36.	GRZEBIENIE	212	95	26	8	192	87	6	-
37.	NIEROŚNO	207	99	50	25	167	76	10	2
38.	SADOWO	96	42	7	2	91	41	2	1
39.	NOWINKA	24	10	1	1	23	9	-	-
40.	ŁOZOWO	184	86	21	11	171	76	8	1

c.d. T.III.3

1	2	3	4	5	6	7	8	8	9
41.	BITY KAMIEN	21	10	-	-	21	10	-	-
42.	RESZKOWCE	200	80	16	7	183	72	2	-
43.	MOŚCICHA	53	21	11	2	46	20	4	1
	WOJ. OGÓŁEM	346192	160387	213265	103349	127079	56827	13119	3427
	MIASTO	189310	90368	165289	83738	14002	5361	5934	1840
	WIEŚ	156882	70019	47976	19611	113077	51466	7185	1587

Źródło: NSP 1988 r.

**ŁUDNOŚĆ CZYNNA ZAWODOWO POZA ROLNICTWEM WEDŁUG
DZIAŁÓW GOSPODARKI NARODOWEJ W GMINIE
DĄBROWA BIAŁOSTOCKA W 1988 R.**

Lp.	WIEŚ	Ogółem	W tym kobiety	DZIAŁY GOSPODARKI NARODOWEJ								
				przemysł i budownictwo	leśnictwo	transport i łączność	handel	pozostałe prod. material.	gosp. komunalna	nauka, oświata, kultura	ochrona zdrowia	pozostałe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	MIASTO DĄBROWA	2055	1107	597	2	242	298	53	121	256	309	177
	GMINA DĄBROWA	597	301	171	5	106	53	5	15	175	32	35
1.	MAŁOWIS-TA	10	2	6	-	2	1	-	-	1	-	-
2.	TRZYRZECZKI	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
3.	NOWA KAMIENNA	23	8	2	1	15	1	-	-	4	-	-
4.	ZWIERZY-NIEC WIELKI	21	13	2	-	1	1	-	-	11	2	4
5.	KUDEREW-SZCZYŻNA	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
6.	HAMULKA	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	ZWIERZY-NIEC MAŁY	4	1	1	-	-	1	-	1	-	-	1
8.	STARA KAMIENNA	54	24	6	-	30	2	1	4	9	2	-
9.	SZUSZLE-WO	10	9	7	-	1	2	-	-	-	-	-
10.	NOWA WIEŚ	13	9	2	-	2	4	-	-	-	3	2
11.	OSMOŁOW-SZCZYŻNA	9	8	6	-	-	1	-	-	1	1	-
12.	GRABOWO	10	8	6	-	1	1	-	-	-	2	-
13.	KROPIWNO	10	6	5	-	1	1	-	-	3	-	-
14.	PIĘCIO-WŁOKI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	LEWKI	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
16.	OLSZA	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
17.	SADEK	3	2	1	-	-	-	-	-	1	-	1
18.	MIEDZIA-NOWO	11	5	9	-	-	-	-	-	-	2	-
19.	BAGNY	13	4	6	1	-	-	1	-	5	-	-
20.	PODBAG-NY	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	1
21.	KIREJEW-SZCZYŻNA	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
22.	OSTROWO	19	7	10	-	1	5	-	2	-	1	-
23.	STOCK	38	22	16	-	9	3	-	1	3	5	1
24.	HARASIMO-WICZE	13	5	3	-	1	2	-	2	5	-	-

c.d.
T.III.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
25.	JACZNO	13	6	3	-	1	2	2	-	2	2	1
26.	RÓŻANY-STOK	104	60	9	-	3	3	-	-	74	3	12
27.	WESOŁO-WO	3	2	1	-	-	-	-	-	1	1	-
28.	WROCZYŃ-SZCZYŻNA	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
29.	JAŁÓWKA	16	7	8	-	2	2	-	-	3	-	1
30.	SŁAWNO	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1
31.	WIĄZÓWKA	3	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
32.	SUCHODOLINA	8	6	1	-	-	2	-	-	5	-	-
33.	BRZOZO-WO	8	4	4	-	2	2	-	-	-	-	-
34.	KRUGŁO	14	7	4	-	4	2	1	-	2	-	1
35.	GRODZISZCZANY	44	20	11	-	9	3	-	2	17	-	2
36.	GRZEBIE-NIE	20	8	6	-	2	5	-	-	6	1	-
37.	NIEROŚNO	40	23	9	-	4	5	-	1	14	6	1
38.	SADOWO	5	1	2	-	2	-	-	-	1	-	-
39.	NOWINKA	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
40.	ŁOZOWO	13	10	4	-	3	1	-	1	1	-	3
41.	BITY KAMIEŃ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42.	RESZKOWCE	17	8	10	1	-	-	-	-	4	1	1
43.	MOŚCICHA	7	1	1	-	4	1	-	1	-	-	-
	WOJ. OGÓLEM	219113	103560	94651	3841	19882	27515	1700	12056	23203	20515	15810
	MIASTO	179308	85007	76983	1652	13635	21820	1475	10655	18371	17932	12785
	WIEŚ	43805	18553	17668	2189	6187	5695	225	1401	4832	2583	3025

Źródło : NSP 1988 r.

Tabela III. 5

**ZASOBY MIESZKANIOWE W M. I GM. DĄBROWA BIAŁOSTOCKA
w 1988 w.
MIESZKANIA**

Lp.	WIEŚ	OGÓŁEM	W BUDYNKACH STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ				
			USPOŁECZNIONE			PRYWATNE	
			TOAP	SP-NI MIESZK.	POZOS -TAŁE	OGÓ- ŁEM	W TYM Z UŻYT. GOSP.
1	2	3	4	5	6	7	8
	OGÓŁEM	3501	215	511	228	2539	1882
	MIASTO DĄBROWA	1582	190	511	120	758	296
	GMINA DĄBROWA	1919	25	-	108	1781	1586
1.	MAŁOWISTA	47	-	-	-	47	44
2.	TRZYRZECZKI	23	-	-	1	22	20
3.	NOWA KAMIENNA	49	2	-	12	35	35
4.	ZWIERZYNIEC WIELKI	41	5	-	2	33	31
5.	KUDEREWSZCZYŻNA	19	-	-	-	19	18
6.	HAMULKA	17	-	-	-	17	14
7.	ZWIERZYNIEC MAŁY	20	-	-	-	20	20
8.	STARA KAMIENNA	112	1	-	1	110	100
9.	SZUSZLEWO	39	1	-	-	38	33
10.	NOWA WIEŚ	51	-	-	-	51	46
11.	OSMOŁOWSZCZYŻNA	35	-	-	-	35	33
12.	GRABOWO	50	-	-	-	50	41
13.	KROPIWNO	52	-	-	-	52	48
14.	PIĘCIOWŁOKI	11	-	-	-	11	11
15.	LEWKI	20	-	-	-	20	19
16.	OLSZA	30	-	-	1	29	24
17.	SADEK	16	-	-	-	16	15
18.	MIEDZIANOWO	43	-	-	1	42	39
19.	BAGNY	45	1	-	-	44	40
20.	PODBAGNY	14	-	-	-	14	14
21.	KIREJEWSZCZYŻNA	11	-	-	-	11	11
22.	OSTROWO	89	-	-	-	89	81
23.	STOCK	70	1	-	-	69	54
24.	HARASIMOWICZE	74	3	-	-	71	67
25.	JACZNO	33	-	-	-	33	27
26.	RÓŻANYSTOK	91	2	-	85	-	-
27.	WESOŁOWO	16	-	-	-	16	13
28.	WROŃSZCZYŻNA	20	-	-	-	20	17

c.d. T.III.5

1	2	3	4	5	6	7	8
29.	JAŁÓWKA	54	-	-	-	54	45
30.	SŁAWNO	22	-	-	2	20	18
31.	WIAZÓWKA	21	-	-	-	21	18
32.	SUCHODOLINA	28	2	-	-	26	24
33.	BRZÓZOWO	72	-	-	-	72	64
34.	KRUGŁO	55	-	-	-	55	50
35.	GRODZISZCZANY	81	-	-	2	79	56
36.	GRZEBIENIE	94	-	-	-	94	85
37.	NIEROŚNO	90	6	-	1	83	74
38.	SADOWO	48	-	-	-	48	42
39.	NOWINKA	11	-	-	-	11	11
40.	ŁOZOWO	79	-	-	-	79	76
41.	BITY KAMIEŃ	10	-	-	-	10	8
42.	RESZKOWCE	93	1	-	-	92	83
43.	MOŚCICHA	23	-	-	-	23	17
	WOJEWÓDZTWO	199379	18322	58621	12885	109174	57769
	MIASTO	120309	17063	57996	8379	36681	5653
	WIEŚ	79074	1259	625	4506	72493	52116

Źródło: NSP 1988 r.

Tabela III.6

ZASOBY MIESZKANIOWE W M. I GM. DĄBROWA BIAŁOSTOCKA 1988 R.
I Z B Y

Lp	WIEŚ	OGÓ- ŁEM	W BUDYNKACH STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ				
			USPOŁECZNIONE			PRYWATNE	
			TOAP	SP-NI MIESZK.	POZOS- TAŁE	OGÓ- ŁEM	w tym z uż.g. roln.
1	2	3	4	5	6	7	8
	OGÓŁEM M. I G.	12973	618	1778	728	9807	7254
	MIASTO DĄBROWA	5961	537	1778	378	3243	1307
	GMINA DĄBROWA	7012	81	-	350	6564	5947
1.	MAŁOWISTA	203	-	-	-	203	194
2.	TRZYRZECZKI	87	-	-	4	83	76
3.	NOWA KAMIENNA	160	6	-	31	123	123
4.	ZWIERZYNIEC WIELKI	160	19	-	5	132	127
5.	KUDEREWSZCZYŻNA	76	-	-	-	76	75
6.	HAMULKA	70	-	-	-	70	60
7.	ZWIERZYNIEC MAŁY	88	-	-	-	88	88
8.	STARA KAMIENNA	434	4	-	2	428	397
9.	SZUSZLEWO	146	4	-	-	142	127
10.	NOWA WIEŚ	185	-	-	-	185	167
11.	OSMOŁOWSZCZYŻNA	147	-	-	-	147	139
12.	GRABOWO	183	-	-	-	183	157
13.	KROPIWNO	177	-	-	-	177	166
14.	PIĘCIOWŁOKI	42	-	-	-	42	42
15.	LEWKI	75	-	-	-	75	72
16.	OLSZA	134	-	-	3	131	114
17.	SADEK	58	-	-	-	58	55
18.	MIEDZIANOWO	138	-	-	2	136	128
19.	BAGNY	188	3	-	-	185	172
20.	PODBAGNY	47	-	-	-	47	47
21.	KIREJEWSZCZYŻNA	51	-	-	-	51	51
22.	OSTROWO	302	-	-	-	302	278
23.	STOCK	264	2	-	-	262	206
24.	HARASIMOWICZE	255	7	-	-	248	235
25.	JACZNO	117	-	-	-	117	97
26.	RÓŻANYSTOK	306	8	-	285	-	-
27.	WESOŁOWO	55	-	-	-	55	44
28.	WROCZYŃSZCZYŻNA	93	-	-	-	93	82
29.	JAŁÓWKA	181	-	-	-	181	157
30.	SŁAWNO	85	-	-	7	78	72
31.	WIAZÓWKA	93	-	-	-	93	87

c.d. T.III.6

1	2	3	4	5	6	7	8
32.	SUCHODOLINA	98	5	-	-	93	88
33.	BRZOSZOWO	257	-	-	-	257	229
34.	KRUGŁO	207	-	-	-	207	190
35.	GRODZISZCZANY	313	-	-	7	306	225
36.	GRZEBIENIE	334	-	-	-	334	306
37.	NIEROSNO	31-	21	-	4	285	257
38.	SADOWO	163	-	-	-	163	145
39.	NOWINKA	42	-	-	-	42	42
40.	ŁOZOWO	274	-	-	-	274	265
41.	BITY KAMIEŃ	31	-	-	-	31	27
42.	RESZKOWCE	302	2	-	-	300	274
43.	MOSCICHA	81	-	-	-	81	64
	WOJEWÓDZTWO	712780	51267	208466	41236	410269	219502
	MIASTO	429896	47882	206190	26630	148597	25107
	WIEŚ	282884	3385	2276	14606	261672	194395

Źródło: NSP 1988 r.

Tabela III.7

**ZASOBY MIESZKANIOWE W M. I GM. DĄBROWA BIAŁOSTOCKA
W 1988 r.**

POWIERZCHNIA UŻYTKOWA

Lp	WIEŚ	OGÓ- ŁEM	W BUDYNKACH STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ				
			USPOŁECZNIONE			PRYWATNE	
			TOAP	SP-NI	POZOS- TAŁE	OGÓ- ŁEM	w tym z uż. gospod.
1	2	3	4	5	6	7	8
	OGÓŁEM M. I GM.	244153	9221	23157	11525	199493	153256
	MIASTO DĄBROWA	97614	7852	23157	5697	60524	26436
	GMINA DĄBROWA	146539	1369	-	5828	138969	126820
1.	MAŁOWISTA	4002	-	-	-	4002	3834
2.	TRZYRZECZKI	1861	-	-	90	1771	1651
3.	NOWA KAMIENNA	3092	106	-	567	2419	2419
4.	ZWIERZYNIEC WIELKI	2902	275	-	69	2443	2348
5.	KUDEREWSZCZYŻNA	1939	-	-	-	1939	1915
6.	HAMULKA	1592	-	-	-	1592	1377
7.	ZWIERZYNIEC MAŁY	1895	-	-	-	1895	1895
8.	STARA KAMIENNA	9503	62	-	28	9413	8917
9.	SZUSZLEWO	3428	66	-	-	3362	3079
10.	NOWA WIEŚ	4169	-	-	-	4169	3771
11.	OSMOŁOWSZCZYŻNA	3113	-	-	-	3113	2958
12.	GRABOWO	4230	-	-	-	4230	3627
13.	KROPIWNO	4264	-	-	-	4264	4027
14.	PIĘCIOWŁOKI	941	-	-	-	941	941
15.	LEWKI	1697	-	-	-	1697	1641
16.	OLSZA	2753	-	-	61	2692	2341
17.	SADEK	1267	-	-	-	1267	1213
18.	MIEDZIANOWO	2588	-	-	28	2560	2401
19.	BAGNY	3863	62	-	-	3801	3621
20.	PODBAGNY	1050	-	-	-	1050	1050
21.	KIREJEWSZCZYŻNA	970	-	-	-	970	970
22.	OSTROWO	6013	-	-	-	6013	5559
23.	STOCK	5745	35	-	-	5710	4569
24.	HARASIMOWICZE	4699	101	-	-	4598	4412
25.	JACZNO	2798	-	-	-	2798	2302
26.	RÓŻANYSTOK	5053	177	-	4618	-	-
27.	WESOŁOWO	1139	-	-	-	1139	940
28.	WROCZYNSZCZYŻNA	1713	-	-	-	1713	1519
29.	JAŁÓWKA	4145	-	-	-	4145	3578
30.	SŁAWNO	1930	-	-	175	1759	1640
31.	WIAZÓWKA	2237	-	-	-	2237	2107

c.d. T.III.7

1	2	3	4	5	6	7	8
32.	SUCHODOLINA	1983	92	-	-	1891	1804
33.	BRZÓZOWO	5327	-	-	-	5327	4836
34.	KRUGŁO	3778	-	-	-	3778	3526
35.	GRODZISZCZANY	6103	-	-	126	5977	4380
36.	GRZEBIENIE	7153	-	-	-	7153	6562
37.	NIEROŚNO	6851	337	-	66	6448	5871
38.	SADOWO	3383	-	-	-	3383	3059
39.	NOWINKA	740	-	-	-	740	740
40.	ŁÓZOWO	5982	-	-	-	5982	5780
41.	BITY KAMIEŃ	607	-	-	-	607	545
42.	RESZKOWCE	6143	56	-	-	6087	5637
43.	MOŚCICHA	1898	-	-	-	1898	1458
	WOJEWÓDZTWO	11809892	773797	2863814	633274	7508472	4244365
	MIASTO	6443438	720304	2831253	393510	2486777	436758
	WIEŚ	5366454	53493	32561	239764	5021695	3807607

Źródło: NSP 1988 r.

Tabela III - 8

**Zmiany zasobów mieszkaniowych
w m. i gm. Dąbrowa Białostocka w latach 1970-1996**

Lp.	Wieś	Mieszkania				zmiany w latach 1971-1996
		1970	1978	1988	1996	
1	2	3	4	5	6	7
	OGÓŁEM M. I GM.	-	3080	3501	3956	-
	MIASTO DĄBROWA	-	1105	1582	1937	-
	GMINA DĄBROWA	1979	1975	1919	2019	+40
1	MAŁOWISTA	49	47	47	47	-2
2.	TRZYRZECZKI	25	24	23	23	-2
3.	NOWA KAMIENNA	52	55	49	60	+8
4.	ZWIERZYNYEC WIELKI	41	46	41	50	+9
5.	KUDEREWSZCZYNA	20	19	19	19	-1
6.	HAMULKA	16	16	17	17	+1
7.	ZWIERZYNYEC MAŁY	21	21	20	20	-1
8.	STARA KAMIENNA	117	116	112	120	+3
9.	SZUSZLEWO	46	42	39	40	-6
10.	NOWA WIEŚ	60	51	51	52	-8
11.	OSMOŁOWSZCZYNA	44	39	35	38	-6
12.	GRABOWO	56	50	50	51	-5
13.	KROPIWNO	61	57	52	50	-11
14.	PIĘCIOWŁOKI	13	12	11	10	-3
15.	LEWKI	22	22	20	20	-2
16.	OLSZA	32	31	30	30	-2
17.	SADEK	20	19	16	15	-5
18.	MIEDZIANOWO	54	48	43	42	-12
19.	BAGNY	48	48	45	45	-3
20.	PODBAGNY	16	14	14	14	-2
21.	KIREJEWSZCZYNA	13	12	11	10	-3
22.	OSTROWO	95	94	89	92	-3
23.	STOCK	66	66	70	75	+9
24.	HARASIMOWICZE	72	78	74	76	+4
25.	JACZNO	40	36	33	35	-5
26.	RÓŻANYSTOK	54	72	91	120	+66
27.	WESOŁOWO	18	17	16	17	-1
28.	WROCZYŃSZCZYNA	20	17	20	22	+2
29.	JAŁÓWKA	53	53	54	60	+7
30.	SŁAWNO	18	20	22	24	+6
31.	WIĄZÓWKA	21	20	21	22	+1
32.	SUCHODOLINA	31	29	28	28	-3
33.	BRZOSOWO	76	74	72	72	-4
34.	KRUGŁO	62	61	55	55	-7
35.	GRODZISZCZANY	86	86	81	81	-5

c.d.Tab.

III-8

1	2	3	4	5	6	7
36.	GRZEBIENIE	102	96	94	95	-7
37.	NIEROŚNO	86	87	90	100	+4
38.	SADOWO	57	54	48	48	-9
39.	NOWINKA	13	12	11	11	-2
40.	ŁOZOWO	83	84	79	79	-4
41.	BITY KAMIEŃ	12	9	10	10	-2
42.	RESZKOWCE	104	98	93	100	-4
43.	MOŚCICHA	25	23	23	24	-1

Tabela III - 9

**Zmiany ludnościowe w mieście i gminie Dąbrowa Białostocka
w latach 1970 - 1996**

Lp	Wieś	Lata				1970=100%
		1970	1978	1988	1996	
1	2	3	4	5	6	7
	OGÓŁEM M. I GM.	14513	13597	13798	13982	96,3
	MIASTO DĄBROWA	4248	4648	6074	6639	156,3
	GMINA DĄBROWA	10265	8949	7724	7343	71,5
1	MAŁOWISTA	272	231	243	242	89,0
2.	TRZYRZECZKI	142	135	85	97	68,3
3.	NOWA KAMIENNA	268	240	177	210	78,4
4.	ZWIERZYNIEC WIELKI	231	194	172	186	80,5
5.	KUDEREWSZCZYNA	108	84	86	87	80,6
6.	HAMULKA	75	54	82	67	89,3
7.	ZWIERZYNIEC MAŁY	113	102	116	111	98,2
8.	STARA KAMIENNA	624	515	431	432	69,2
9.	SZUSZLEWO	238	195	145	168	70,6
10.	NOWA WIEŚ	282	252	206	207	73,4
11.	OSMOŁOWSZCZYNA	242	165	156	162	66,9
12.	GRABOWO	259	208	197	194	74,9
13.	KROPIWNO	289	225	187	178	61,6
14.	PIĘCIOWŁOKI	73	62	50	58	79,5
15.	LEWKI	104	99	73	79	76,0
16.	OLSZA	157	143	121	127	80,9
17.	SADEK	104	80	59	65	62,5
18.	MIEDZIANOWO	239	191	169	158	66,1
19.	BAGNY	268	249	225	233	86,9
20.	PODBAGNY	76	61	52	57	75,0
21.	KIREJEWSZCZYNA	69	58	50	55	84,6
22.	OSTROWO	440	406	344	343	77,9
23.	STOCK	330	299	285	273	82,7
24.	HARASIMOWICZE	382	320	277	268	70,2
25.	JACZNO	174	149	119	95	54,6
26.	RÓŻANYSTOK	456	478	455	310	68,0
27.	WESOŁOWO	61	56	50	48	78,7
28.	WROCZYŃSZCZYNA	121	112	96	109	90,1
29.	JAŁÓWKA	287	269	248	249	86,8
30.	SŁAWNO	123	100	82	97	78,9
31.	WIĄZÓWKA	107	84	99	88	82,2
32.	SUCHODOLINA	144	127	105	105	72,9
33.	BRZOZOWO	346	300	275	278	80,3
34.	KRUGŁO	313	261	205	216	69,0
35.	GRODZISZCZANY	437	391	309	290	66,4
36	GRZEBIENIE	449	408	325	329	73,3
37	NIEROŚNO	429	379	375	364	84,8

c.d. Tab III-9

1	2	3	4	5	6	7
38	SADOWO	277	223	157	155	55,9
39	NOWINKA	62	59	46	61	98,4
40	ŁOZOWO	454	396	334	339	74,7
41	BITY KAMIEŃ	58	41	34	34	58,6
42	RESZKOWCE	476	448	334	310	65,1
43	MOŚCICHA	110	100	91	81	73,6

Źródło: a) Spis powszechny 1970, 1978, 1988

b) Materiały Urzędu Gminy i Miasta Dąbrowa Białostocka.

SPIS STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH W GMINIE DĄBROWA BIAŁOSTOCKA

Nr stan na obsz.	Nazwa miejscowości, nr stanowiska	Chronologia	Funkcja stanowiska
1	2	3	4
OBSZAR NR 25 - 87			
1	Kamienna Stara-Kol. st.1	średniowiecze	osada
2	Kamienna Stara-Kol. st.2	ep. kamienia, wczesne średniowiecze, średniowiecze	punkty osadnicze, osada
3	Kamienna Stara - Kol. st. 25	mezolit-neolit	obozowisko
4	Kamienna Stara - Kol. st.26	ep. kamienia	obozowisko
5	Kamienna Stara - Kol. st.27	mezolit-neolit, wcz. średniowiecze	obozowisko, punkt osadn.
6	Kamienna Stara - Kol. st.28	ep. kamienia	śląd osadnictwa
7	Kamienna Stara - Kol. st.29	ep. kamienia	obozowisko
8	Kamienna Stara - Kol. st.30	ep. kamienia	śląd osadnictwa
9	Kamienna Stara - Kol. st.31	ep. kamienia	śląd osadnictwa
10	Kamienna Stara - Kol. st.32	ep. kamienia, wcz. średniowiecze	pkt. osadniczy, pkt. osadniczy
11	Kamienna Stara - Kol. st.33	ep. kamienia, wcz. średniowiecze	obozowisko, pkt. osadniczy
12	Kamienna Stara - Kol. st.34	ep. kamienia	śląd osadnictwa
13	Kamienna Stara - Kol. st.35		obozowisko, pkt. osadniczy
14	Kamienna Nowa st. 1	ep. kamienia, późne średniowiecze	pkt. osadnicze
15	Kamienna Nowa st.2	ep. kamienia	obozowisko
16	Kamienna Nowa st.3	ep. kamienia	obozowisko
17	Kamienna Nowa st.4	ep. kamienia	obozowisko
18	Kamienna Nowa st.5	ep. kamienia	śląd osadnictwa
19	Kamienna Nowa st.6	mezolit-neolit, neolit- wcz. ep. brązu	obozowisko, pkt. osadn.
20	Kamienna Nowa st.7	ep. kamienia	śląd osadnictwa
21	Kamienna Nowa st.8	ep. kamienia, p. średniowiecze	obozowisko, pkt. osadn.
22	Kamienna Nowa st.9	ep. kamienia	śląd osadnictwa
23	Kamienna Nowa st.10	ep. kamienia-ep. brązu	obozowisko
24	Kamienna Nowa - Kol.st.11	ep. kamienia	obozowisko
25	Kamienna Nowa - Kol.st.12	ep. kamienia-ep. brązu	śląd osadnictwa
26	Kamienna Nowa - Kol.st.13	ep. kamienia-ep. brązu, późne średniowiecze	obozowisko, pkt. osadniczy
27	Kamienna Nowa - Kol.st. 14	ep. kamienia	obozowisko
28	Kamienna Nowa - Kol.st. 15	ep. kamienia	śląd osadnictwa
29	Kamienna Nowa - Kol.st. 16	ep. kamienia	śląd osadnictwa

1	2	3	4
30	Kamienna Nowa - Kol.st. 17	ep. kamienia, brązu, neolit-wcz. ep. brązu (kult. niemeńska)	obozowisko, osada
31	Trzyrzeczki Kol. st. 1	ep. kamienia, wcz. średniowiecze	obozowisko, pkt. osadn.
32	Trzyrzeczki Kol. st.2	ep. kamienia	śląd osadnictwa
33	Trzyrzeczki Kol. st.3	ep. kamienia-ep. brązu	śląd osadnictwa
34	Trzyrzeczki Kol. st.4	ep. kamienia	śląd osadnictwa
35	Trzyrzeczki Kol. st.5	ep. kamienia-ep. brązu, okr. nowożytny	punkty osadnicze
36	Kamienna Stara Kol. st.23	mezolit-neolit	obozowisko
37	Kamienna Stara Kol. st.24	mezolit-neolit	obozowisko

OBSZAR NR 26-86

28	Małowista st. 1	neolit-wcz. ep. brązu	punkt osadniczy
29	Małowista st. 2	ep. kamienia-wcz. ep. brązu	pkt. osadniczy
30	Małowista st. 3	neolit-wcz. ep. brązu	pkt. osadniczy
31	Małowista st. 4	ep. brązu	punkt osadniczy
32	Małowista st. 5	chron.?	śląd osadn. (1 odłupek krzem.)
33	Małowista st. 6	neolit-wcz. ep. brązu	śląd osadnictwa
34	Małowista Kol. st. 7	ep. kamienia-wcz. ep. brązu	śląd osadnictwa
52	Małowista Kol. st. 9	wczesna epoka brązu	śląd osadnictwa
53	Małowista Kol. st. 10	okr. staroż. ?, o. nowożyt.	śląd osadnictwa
54	Grajewszczyzna st. 1	wcz. ep. brązu, wcz. średn.	punkt i śląd osadnictwa
55	Małowista Kol. st. 11	neolit	pkt. osadn.
56	Małowista Kol. st.12	neolit-wcz. ep. brązu	pkt. osadnicze
62	Małowista Kol. st.7	neolit-wcz. ep. brązu	śląd osadnictwa

OBSZAR NR 25 - 88

1	Grabowo Kol. st. 8	mezolit, okr. nowożytny	obozowisko, osada
2	Suszalewo st. 6	paleolit schyłkowy- mezolit, wcz. średniow.	obozowisko. osada
3	Szuszalewo st. 7	paleolit schyłkowy- mezolit, neolit-wcz. ep. brązu(k. niemeńska), okr. starożyt., późne średniowiecze	obozowisko i pkt. osadnicze
4	Szuszalewo st. 8	mezolit, późne średniowiecze	obozowisko, osada
5	Szuszalewo st. 4	ep. kamienia, p. średniowiecze, o. nowożytny	obozowisko i osady
6	Szuszalewo st. 5	ep. kamienia, p. średniow. o.nowożytny	obozowisko, pkt. osadn.
7	Kamienna Stara st. 4	mezolit	obozowisko

1	2	3	4
8	Kamienna Stara st. 5	ep. kamienia, wcz. średniow.	pkt. osadnicze
9	Kamienna Stara st. 6	ep. kamienia, późne średniowiecze	pkt. osadnicze
10	Kamienna Stara st. 7	ep. kamienia, p. średniowiecze	pkt. osadnicze
11	Kamienna Stara st. 8	mezolit-neolit, o. nowożytny	pkt. osadnicze
12	Kamienna Stara st. 9	mezolit ?	obozowisko
13	Kamienna Stara st. 10	ep. kamienia, neolit-wcz. ep. brązu	pkt. osadnicze
14	Kamienna Stara st. 11	neolit, neolit-wcz. ep. brązu, wcz. średniow.	obozowisko
15	Kamienna Stara st. 12	ep. kamienia, wcz. średniow., późne średniow.	pkt. osadn., i osada
16	Kamienna Stara st. 13	ep. kamienia, późne średniowiecze	pkt. osadn., osada
17	Kamienna Stara st. 14	neolit	śląd osadnictwa
18	Kamienna Stara st. 15	ep. kamienia, wcz. średniow., późne średniow.	obozowisko, pkt. osadn. osada
19	Kamienna Stara st. 16	neolit-wcz. ep. brązu, późne średniow.	pkt. osadnicze
20	Grabowo Kol. st. 5	ep. kam., neolit-wcz. ep. brązu, o. starożytny, p.średniowiecze, o. nowożytny	obozowisko i punkty osadnicze
21	Grabowo Kol. st. 6	epoka kamienia	śląd osadnictwa
22	Grabowo Kol. st. 7	neolit - wcz. ep. brązu	obozowisko
23	Kropiwna st. 2	ep. kamienia, wcz. średniow.	obozowisko, pkt. osadniczy
24	Kropiwna st. 3	ep. kamienia, o. nowożytny	pkt. osadnicze
25	Kropiwna st. 4	wcz. ep. brązu, ep. kamienia, wcz. ? średniow., o. nowożytny	pkt. osadn. i osada
26	Kropiwna st. 5	ep. kamienia, ep. brązu, średniow., o. nowożytny	oboz. i osady
27	Kropiwna Kol. st. 6	epoka kamienia, wcz. średniowiecze	pkt. osadn., osada
28	Kropiwna st. 7	wczesne średniowiecze	śląd osadnictwa
29	Kropiwna st. 8	ep. kamienia, wcz. ? średniow., p. średniow.	pkt. osadn., osada, pkt. osadn.
30	Kropiwna st. 9	o. starożytny, wcz. średniow.	pkt. osadn., osada
31	Kropiwna st. 10	p. średniowiecze	śląd osadnictwa
32	Kropiwna Kol. st. 11	ep. kamienia-wcz. ep. brązu, wcz. średn., p.średniow.	pkt. osadn.

1	2	3	4
33	Kropiwna Kol. st. 12	wczesne średniowiecze	śląd osadnictwa
34	Kropiwna st. 13	ep. kamienia, p.średniow., okres nowożytny	pkt. osadnictwa
35	Kropiwna st. 14	wczesne średniowiecze	osada
36	Kropiwna st. 15	późne średniowiecze	osada
37	Kropiwna st. 16	wcz. średniow., późne średniowiecze	pkt. osadn., osada
38	Kropiwna st. 17	epoka kamienia, późne średniowiecze	punkty osadnicze
39	Kropiwna st. 1	wczesne średniowiecze	śląd osadnictwa
40	Szuszalewo st. 21	epoka kamienia	obozowisko
42	Szuszalewo st. 22	pal. schyłkowy, o. nowożytny	obozowisko, pkt. osadn.
43	Szuszalewo st. 9	ep. kamienia, p. średniowiecze	obozowisko, pkt. osadn.
44	Szuszalewo st. 10	pal. schyłkowy-mezolit, wcz. średniow. p. średniowiecze, o. nowożytny	obozowisko, pkt. osadn., osada, pkt. osadn.
45	Szuszalewo, st. 11	ep. kamienia, p. średniowiecze	pkt. osadn., osada
46	Szuszalewo st. 12	ep. kamienia, średniow., o. nowożytny	pkt. osadn., osady
47	Szuszalewo st. 13	ep. kamienia-ep. brązu	obozowisko
48	Szuszalewo st. 14	ep. kamienia, wcz. średniowiecze, p. średniowiecze	obozowisko, pkt. osadnicze
49	Szuszalewo st. 15	ep. kamienia, p. średniowiecze	obozowisko, pkt. osadnicze
50	Szuszalewo st. 16	ep. kamienia, p. średniowiecze	pkt. osadn., osada
51	Szuszalewo st. 17	ep. kamienia -	śląd osadnictwa
52	Szuszalewo st. 18	wcz. średniowiecze	śląd osadnictwa
53	Szuszalewo st. 19	ep. kamienia, p. średniowiecze, o. nowożytny	obozowisko, pkt. osadnicze
54	Grabowo Kol. st. 9	ep. kamienia, neolit-wcz. EB/k.niem.), o. nowożytny	obozowisko, pkt. osadn., osada
55	Kamienna Stara st. 3	neolit ?	śląd osadnictwa
56	Kamienna Stara st. 17	mezolit ?	śląd osadnictwa
57	Kamienna Stara st. 18	neolit, neolit-wcz. EB, p. średniowiecze	obozowisko, osada, pkt. osadniczy
58	Kamienna Stara st. 19	neolit, o.starozątny, wcz. średniowiecze, p. średniowiecze	obozowisko, pkt. osadniczy, osady
59	Kamienna Stara st. 20	ep. kamienia, br., neolit- wcz. EB	obozowisko, pkt. osadn.
60	Kamienna Stara st. 21	ep. kamienia	obozowisko
61	Kamienna Stara st. 22	neolit, p.średn.	obozowisko, pkt. osadn.

1	2	3	4
OBSZAR NR 26 -88			
1	Dąbrowa Białostocka st. 1	ep. kamienia	śląd osadnictwa
2	Dąbrowa Białostocka st. 2	ep. kamienia	śląd osadnictwa
3	Dąbrowa Białostocka st.3	neolit/EB/k. Chłopiec-Wesele/	śląd osadnictwa
4	Dąbrowa Białostocka st.4	neolit	pracownia krzemieniarska
5	Dąbrowa Białostocka st.5	neolit	- „ -
6	Dąbrowa Białostocka st.6	ep. kamienia, o.nowożytny	śląd osadnictwa
7	Dąbrowa Białostocka st.7	ep. kamienia	pkt. osadniczy
8	Dąbrowa Białostocka st.8	ep. kamienia	śląd osadnictwa
9	Dąbrowa Białostocka st.9	ep. kamienia	pkt. osadniczy
10	Dąbrowa Białostocka st.10	ep. kamienia	pkt. osadniczy
11	Dąbrowa Białostocka st.11	ep. kamienia	śląd osadnictwa
12	Dąbrowa Białostocka st.12	ep. kamienia	pkt. osadnictwa
13	Grabowo st. 1	ep. kamienia, średniowiecze	śląd osadnictwa, osada
14	Grabowo Kol. st. 1	ep. kamienia	śląd osadnictwa
15	Grabowo Kol. st. 2	ep. kamienia	śląd osadnictwa
16	Grabowo Kol. st. 3	ep. kamienia, średniowiecze	śląd osadnictwa, pkt. osadn.
17	Małyszówka st. 2	średniowiecze	śląd osadnictwa
18	Osmołowszczyzna st. 2	ep. kamienia	śląd osadnictwa
19	Osmołowszczyzna st. 1	neolit	osada
20	Kamienna Stara Kol. st. 1	ep. kamienia	osada
21	Kamienna Stara Kol. st. 2	ep. kamienia	osada
22	Kamienna Stara Kol. st. 3	ep. kamienia, średniowiecze	ślady osadnicze
23	Osmołowszczyzna st. 4	ep. kamienia	śląd osadnictwa
24	Dąbrowa Białostocka st. 13	ep. kamienia	śląd osadnictwa
25	Dąbrowa Białostocka st. 14	wcz. średniowiecze	śląd osadnictwa
26	Ostrowo Kol. st. 1	ep. kamienia	śląd osadnictwa
27	Ostrowo Kol. st. 2	ep. kamienia	pkt. osadn.
28	Ostrowo Kol. st. 3	ep. kamienia	śląd osadnictwa
29	Ostrowo Kol. st. 4	ep. kamienia	śląd osadnictwa
30	Ostrowie st. 1	ep. kamienia	śląd osadnictwa
31	Ostrowie st. 2	ep. kamienia	śląd osadnictwa
32	Ostrowie st. 3	ep. kamienia	śląd osadnictwa
33	Ostrowie st. 4	wcz. średniowiecze, średniow. o.starozątny	osada, ślad osadn.,
34	Ostrowie st. 5	średniowiecze	śląd osadnictwa
35	Ostrowie st. 6	ep. kamienia	śląd osadnictwa
36	Ostrowo Kol. st. 5	ep. kamienia	śląd osadnictwa
37	Stock st. 1	ep. kamienia, średniow.	śląd osadn., pkt. osadn.
38	Stock Kol. st. 1	ep. kamienia	pracownia krzemieniarska (?)
39	Stock Kol. st. 2	ep. kamienia, średn.	ślady osadn.
40	Stock Kol. st. 3	ep. kamienia	pkt. osadn.

1	2	3	4
41	Stock Kol. st. 4	neolit	śląd osadn.
42	Dąbrowa Białostocka st. 15	ep. kamienia	śląd osadn.
43	Dąbrowa Białostocka st. 16	ep. kamienia	śląd osadn.
44	Dąbrowa Białostocka st. 17	ep. kamienia	śląd osadn.
45	Osmołowszczyzna st. 4	ep. kamienia	śląd osadnictwa
46	Osmołowszczyzna st. 5	ep. kamienia	śląd osadnictwa
47	Osmołowszczyzna st. 6	ep. kamienia	śląd osadnictwa
48	Małyszówka st. 1	ep. kamienia, wcz. EB/KOSz)	śląd osadnictwa

OBSZAR NR 27 - 88

1	Różanystok st. 1	średniowiecze	osada
2	Brzozowo st. 1	neolit	osada
3	Brzozowo st. 2	neolit (KAK, KCSz), średniow.	ślady osadnictwa
4	Jasionówka Kol. st. 2	chron. /?/	śląd osadn.
5	Brzozowo st. 5	ep. kamienia	znalezisko luźne
6	Grodziszczany Kol. st. 2	chron. ?	pkt. osadn.
7	Grodziszczany st. 3	chron. ?	pkt. osadn.
8	Grodziszczany st. 4	chron. ?	znalezisko luźne
9	Jasionówka Kol. st. 3	chron. ?	śląd osadn.
10	Nierośno st. 1	chron. ?	znalezisko luźne
11	Brzozowo st. 4	ep. żelaza	znalezisko luźne

OBSZAR NR 26 - 89

34	Harasimowicze st. 1	chron. ?	śląd osadn.
35	Harasimowicze st. 2	średniowiecze	śląd osadn.
36	Harasimowicze st. 3	wcz. średniowiecze	pkt. osadn.
37	Harasimowicze st. 4	wcz. średniowiecze	pkt. osadn.
38	Stock st. 6	chron. ?	śląd osadn.
39	Jaczo st. 1	neolit-wcz. EB	pkt. osadn.
40	Jaczo st. 2	średniowiecze	pkt. osadn.
41	Jaczo st. 3	ep. kamienia, wcz. średniow.	punkty osadnicze
42	Jaczo st. 4	średniow.	śląd osadn.
43	Jaczo st. 5	ep. kamienia (wcz. ep. żelaza, średniow.	pkt. osadnicze
44	Jaczo st. 6	neolit(wcz. EB, wcz. ep. żel., wcz. średniow.	pkt. osadn., śląd osadn., osada
45	Jaczo st. 7	ep. kamienia	śląd osadn.
46	Jaczo st. 8	wcz. EB, wcz. średn.	śląd osadn., pkt. osadniczy
47	Jaczo st. 9	wcz. średniow.	pkt. osadn.
48	Harasimowicze st. 5	ep. kamienia, wcz. średniow.	śląd osadn., osada
55	Harasimowicze st. 6	XVIII wiek	ślady karczmy

OBSZAR NR 27 - 89

1	Grodziszczany st. 1	XI-XIIIw.	Grodzisko - nr rej. 30/A
74	Grzebień st. 1	p.średn./o.nowożyt.	śląd osadn.

1	2	3	4
75	Grzebień st. 2	p.średn., o. nowoż.	pkt. osadn.
76	Grzebień st.3	p.średn., o. nowoż.	śląd osadn.
77	Grzebień st.4	p.średn.	śląd osadn.
78	Grzebień st.5	p.średn.	śląd osadn.
79	Grzebień st.6	średn., p. średn./o. nowożytny/	śląd osadn., osada
80	Grzebień st.7	p.średn., o.nowożytny	pkt. osadn., śląd osadn.
81	Grzebień st.8	średn., o.nowożytny	śląd osadn., pkt. osadn.
82	Grzebień st.9	ep. kamienia, p. średn./o.nowożytny	śląd osadn., pkt. osadn.
83	Grzebień st.10	p. średn./o.nowożytny	pkt. osadn.
84	Grzebień st.11	p. średn.,o.nowożytny	pkt. osadn., śląd osadn.
85	Grzebień st.12	późne średniow.	śląd osadnictwa
86	Grzebień st.13	późne średniow.	pkt. osadn.
87	Grzebień st.14	ep. kamienia, średniow,	śląd osadn., pkt. osadn.
88	Grzebień st.15	ep. kamienia, średn.	śląd osadn.,pkt. osadn.
89	Grzebień st.16	p. średn.	osada
90	Grzebień st.17	ep. kamienia, wcz. średniow.	śląd osadn., pkt. osadn.
91	Grzebień st.18	ep. kamienia, p. średniow.	ślady osadn.
92	Grzebień st. 19	ep. kamienia, p. średn./o.nowożytny	śląd osadn., pkt. osadn.
93	Grzebień st.20	p. średn., o.nowożytny	ślady osadn.
94	Grzebień st.21	ep. kamienia, staroż.(rzym.?)średn.	ślady osadn., pkt. osadniczy
95	Grzebień st.22	ep. kamienia,wcz. średn., średniow.,o.nowoż.	ślady osadn., punkty osadnicze
96	Grzebień st.23	ep. kamienia, p. średniow.	ślady osadn.
97	Grzebień st.24	ep. kamienia	śląd osadn.
98	Grzebień st.25	ep.kamienia,o.nowoży- tny	śląd osadn., pkt. osadn.
99	Grzebień st.26	o.starożytny	pkt. osadniczy
100	Jaczno st. 11	ep. kamienia, średn., o.nowożytny	ślady osadn., pkt. osadn.
101	Grzebień st. 27	o. starożytny (rzym.?), p. średn.	ślady osadn.
102	Grodziszczany st. 5	o.straożytny, wcz. średn.	pkt. osadn., osada
103	Grzebień st. 28	ep. kamienia, wcz. średniow.,o.nowożytny	ślady i pkt. osadn.
104	Grzebień st. 29	wcz. średn.	pkt. osadn.
105	Grodziszczany st. 6	wcz. średniow.	pkt. osadn.
106	Grodziszczany st. 7	średn.,	śląd osadn.
107	Grodziszczany st. 8	ep. kamienia, wcz. EB, p.średniow.,/ o,nowożytny	ślady osadn.
108	Grodziszczany st. 9	p.średniow.,/ o.nowożytny	pkt. osadn.

1	2	3	4
109	Grzebień st. 30	ep. kamienia	śląd osadnictwa
110	Grzebień st. 31	ep. kamienia, p. średniow./o.nowożyt.	ślady osadn., pkt. osadniczy
111	Grzebień st. 32	p. średniowiecze	śląd osadnictwa
112	Grzebień st. 33	ep. kamienia, p.średn.	ślady osadnictwa
113	Grzebień st. 34	ep. kamienia	śląd osadnictwa
114	Grzebień st. 35	ep. kamienia-ep. brązu	śląd osadnictwa
115	Grzebień st. 36	p. średniow./o. nowożyt.	śląd osadnictwa
116	Nierośno st. 1	ep. kamienia, średniow.	ślady osadn.
OBSZAR NR 28 - 89			
29	Łozowo st. 1	ep. kamienia	śląd osadnictwa

PROJEKTOWANY SYSTEM ODPROWADNIENIA ŚCIEKÓW

